

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
מקץ
כ"א – כ"ז כסליו תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

דן אפילו ביחיד. דכתיב (ויקרא יט) בצדק תשפוט וקסבר אין כאן עירוב פרשיות:

דגמירנא. שמועות מרבותיי: **וסבירנא.** יודע אני להוסיף וליישב טעמים מדעתי:

ונקיטנא רשותא. מריש גלותא דיימנא דיני ממונות ביחידי: **דיניה לאו דינא.** והדר דינא לגמרי: **דן דינא.** ביחידי: **אי קבלוך עלייהו.** לגמרי לילך אחריך אם לדין אם לטעות ולא יתבערך לא תשלם: **ואי לא קבלו עליך לא תשלם.** ואי לא קבלו עליך דאמרו לך דיינת לן דין תורה זיל שלים ומיהו מיהדר דינא לא אלמא גמיר וסבירי וכי לא נקיט רשותא דיניה דינא ולא מהדר: **לישקול רשותא.** דכיון דברשות נחת לא משלם: **מחכא להכא.** מריש גלותא לבבל למידן דינא בבבל: **וטחתם להתם.** מנשיא דארץ ישראל לדון בארץ ישראל: **שבט.** לשון שררה ויש לדון רשות להפקיר דהפקר ב"ד הפקר דכתיב (עזרא י) **וכל אשר לא יבא וגו' ביכמות מהאשה רבה (דף פט:): מחוקק.** שררה מועטות: **שרודים את העם.** שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס: **בני בניו של הלל.** הלל נשיא היה כדאמר בפסחים באלו דברים (דף סו.) הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם: **דן דינא.** בבבל ונטעה: **אתא.** לא"י לקמיה דרבי חייא: **ש"מ מהתם להכא לא מהכי.** דהא רבה בר חנה רשותא הוה נקיט מרבי דנשיא דא"י היה כדאמרן לקמן בשמעתין בן אחי יורד לבבל וכו': **לא מיניכו נקיטנא רשותא.** ואיני כפוף לכם: **על הגבולין.** הנמשכות אחר ארץ ישראל: **מאי רשותא.** דרבה בר חנה: **יורה.** איסור והיתר אמר להם רבי יורה ולקמן פריך אי גמיר למה ליה רשותא בהוראה: **ירין.** ברשות ויפטר מלשלם: **יתיר בבכורות.** דביומיה דרבי אין לבכור תקנה עד שיפול בו מום דאחר חורבן הימ: **אל יתיר.** לקמן מפרש טעמא: **איבו.** אבוה דרב הוה כדאמרינן באור לארבעה עשר (פסחים דף ד.) א"ל אייבו קיים כו': **וחנה.** אבוה דרבה:

מכפרי. מקום:

על

הגבולין. מאי רשותא, כי היכא דאמר רבה בר חנה לבבל, דאמר ליה רבי חייא לרבי, בן אחי יורד לבבל, יורד, יורה, ירין, ירין, יתיר בכורות, יתיר. כי היכא דאמר רב לבבל, דאמר ליה רבי חייא לרבי, בן אחותי יורד לבבל, יורה, יורה, ירין, ירין, יתיר בכורות, יתיר. מאי שנא למר דקא אקשי ליה, ומאי שנא למר דלא אקשי ליה? אלא מר סבר: בן אחותי ואחיו? וכי תימא הכי היכא מצינת, והאמר מר, אין אדם מושיב אחיו ואחותו על גבי כלונסות של בית הסוהרין, ואמר רב חנא בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי קרא, בן אחותי ואחיו? וכי תימא הכי היכא מצינת, והאמר מר, אין אדם מושיב אחיו ואחותו על גבי כלונסות של בית הסוהרין, אלא בן אחותו ואחיו. רב, בר אחוה דהוה בר אחתיה. רבה בר חנה, בר אחוה דהוה דלאו בר אחתיה. ואי בעית אימא, על

ואם היה מומחה לרבים בו'. פירש הקונטרס דכתיב בצדק תשפוט וקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן ונקשה דא"כ תקשה ליה הך ברייתא לר' אבהו דאמר שנים שדנו אין דיניהם דין לה"ד וע"ק דמשמע לפי' הקונטרס דלמאן דאית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדון יחידי והא רב יוסף ס"ל בפ' המגרש (גיטין דף פז:) דבהתראות והלואות עבדינן שליחותייהו אלמא אית ליה עירוב פרשיות ואפ"ה משמע בסמוך מעובדא דמר זוטרא דאית ליה לרב יוסף דיחיד מומחה דן ואפי' יחידי ועוד מדקאמר בסמוך אבל לא נקיט רשותא דיניה לאו דינא משמע דסבר כר' אבהו ואפי' הכי יחיד מומחה דן דלשמואל אפילו יחיד שאינו מומחה דינו דין דלאו דוקא נקט שמואל שנים כמו שאפשר לקמן בע"ה ודוחק לפרש דיניה לאו דינא לכתחלה לכך נ"ל דאפי' למאן דבעי ג' מומחין מדאורייתא תקנתא דרבנן היא דיחיד מומחה לרבים דן אפי' יחידי והשתא הא דקאמר דיניה לאו דינא לאו אגבון דרב נחמן קאי דאיהו סבר לה כשמואל לקמן דשנים שדנו דיניהן דין אלא אגבון אנא דר' חייא קאי דלית ליה דשנאוי ולהאי פי' הא דפריך לקמן (דף ו.) לר' אבהו מדן את הדין ה"מ לשנויי דמיירי ביחיד מומחה לרבים ומיהו קשה דבפרק ראובן בית דין (ר"ה דף כה:) משמע דמדאורייתא קאמר דמומחה לרבים דן ביחידי דתנן התם שאין היחיד נאמן ע"פ עצמו ומפרש בגמרא דאיצטריך למיתני דלא תינמא דנאמן מידי דהוה איחיד מומחה דהכא ופריך ואימא ה"נ ומשני אין לך מומחה יותר ממשה ואי מדרבנן מאי מייתי ממשה וי"ל דהתם פריך ומשני למ"ד לעיל דבר תורה חד נמי כשר:

מומחה לרבים כו'. אע"ג דהאי מומחה לרבים היינו לגמירנא וסבירנא כדמסיק מ"מ הא דקאמר לקמן בזה בורר (דף כג.) לעולם פוסל והולך עד שיקבל עליו בפני ב"ד שמומחה לרבים לאו דניבעי גמיר וסביר כר' חייא ורב נחמן דהתם ב"ד קאמר וכיון שהם ג' אפי' סתם בני אדם מומחין לרבים אבל יחיד לא חשיב מומחה לרבים עד דגמיר וסביר: **דן** אפי' יחידי. ויכול לבוף את האדם בעל כרחו דאי בדקביה עילויה אפי' שאינו מומחה נמי ומכאן דסתם ג' יכולין לדון את האדם בעל כרחו כשאינו רוצה לבא לב"ד דהא ג' במקום יחיד מומחה קיימי ואפי' אם יש בעיר שנים נמי דנין את האדם בעל כרחו אלא דאיקרו בית דין חצוף דאי בדקבלו עלייהו מיירי שמואל אמאי הוי ב"ד חצוף והא דתנן (לקמן דף כג.) זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד משמע דמדעתו אין בעל כרחו לא הני מילי כשאומר לא אדון לפני זה אלא לפני זה אבל אם אמר שלא יבא כלל ב"ד או אם הוה לווה ואינו רוצה לדון כלל בעירו כופין אותו ודנין אותו בעל כרחו:

כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי. והא דתנן במסכת אבות (פ"ד מ"ח) אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד הקב"ה עצה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דאמר כגון אנא כו' היינו כלומר יכול לדון ולא שהיה דן אי נמי רגיל היה בדינין ואין לחוש שמא יטעה: **ואי** לא זיל שלים. פירש בקונטרס ואי לא כגון דאמרי ליה דיינת לן דין תורה וקשה דאם כן מאי דייק מדהכא דהא אפילו לא גמיר וסביר נמי מה שעשה עשוי וישלם מביתו כדמוכח לקמן (דף ו.) דפריך לרבי אבהו מדן את הדין ומוקי לה בדקבלה עילויה ובשאינו מומחה איירי דהא קתני סיפא ואם היה מומחה לרבים פטור לכך נראה ואי לא דלא קבלוך עלייהו כלל: **דהכא** שבט והתם מחוקק. משמע דשבט עדיף והא דאמר בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא. ושם) אבל מבבל לא"י כיון דאנן בייפינן להו עבדינן כוותייהו ואומר רבינו תם דה"מ במילתא דאיסור והיתר דבני א"י חכימי טפי דאיתרא דא"י מחכים דהאמר הכא דאיקרו מחוקק שלמדתי תורה ברבים אבל לענין הפקעת ממון ליפטר דהפקר בית דין הפקר עדיפי בני בבל דאיקרו שבט אחיו שהעם במקל והיינו טעמא משום דראש גולה מזכרים ונשיא שבא"י מנקבות בדאמר בירושלמי: **רבה** בר חנה. גרסינן דאי רבה בר בר חנה ס"א היה בן בנו של חנה והכא משמע דבן אחיו של ר' חייא היה וחנה אחיו של ר' חייא היה בדלקמן אבל רבה ב"ב חנה דבבלי הש"ס היה בימי ר' יוחנן ובן בנו של חנה דלהכי קאמר בר בר חנה ולא יתכן דקאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד.) כל בר חנה סיכסוכ: **נקיטנא** רשות מאבא מרי ואבא מרי מרב. פי' ואבא מרי נטל רשות מרב דמי שיש לו רשות יכול ליתן רשות בענין שמצינו (לקמן דף יג:) לענין דיני קנסות דמי שהוא סמוך יכול לסמוך ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות בדאמרינן (שם) ברם זכור אותו האיש לטוב שלמלכא הוא בטלו דיני קנסות ואע"פ שהוערך רבי חייא ליטול רשות מרבי בשביל רבה בר חנה ורב שמא בעירו של רבי היה ובעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אבל אין סברא לומר דרבה בר הונא היה בימי רב:

א' גמיר למה ליה רשותא למשקל. הא דלא משני לענין ליפטר דבפר' אחד דיני ממונות (לקמן דף לג.) מוכח שיצריך רשות לשיפטר באיסור והיתר משום דאי ליפטר גרידא לא היה צריך למשקל רשותא בתרתי בהוראות דין דבחד מיניהו סגי דהוי בכלל כל דבר שמתחייב לשלם: **ואינהו** סבור מי בעצים. תימה היאך טעו בין ביצים לבעצים וארי"ת דאינהו סבור דמי ביצים דקאמר דהיינו מי בצים דכתיב (איוב ח) היגאה גמא בלי בצה וטעו בין בצים לביצים: **פסולין** למי חטאת. וא"ת דבפרק המובר את הספינה (ב"ב דף עד:) משמע שהם נהרות דדרשינן ועל נהרות יכוננה אלו ד' נהרות ירדן ירמוך קרמיון ופיגה וארי"ת דוודאי נהרות הן ולפי שאין המים צולליו ועפר וטיט מעורב בהן פסולין למי חטאת דהוי חציצה בין מים לכלים וכתיב מים חיים אל כלי (במדבר יט): **אלא** אם כן רחוק ממנו כו'. והא דאמר בפרק הדר (עירובין דף סה: ושם) דאפילו ביניהא בכותחא בעא מיניה מרב חסדא כולי שתי דרב הונא ולא אורי התם בפניו ממש איירי דהא קאמר התם רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא ומיהו קשה מהא דקאמר התם (שם דף סג.) דרב המנונא לא אורי בחרתא דארגיז בשני דרב הונא לפי שתלמידו היה והכא משמע דחוץ לשלש פרסאות יכול להורות וליכא למימר דהכא איירי בתלמיד חבר ולכך שרי נמי חוץ לשלש פרסאות במו רב חסדא דהתם דהא בין דתמשה גמרינן בדפירש בקונטרס משמע דבתלמיד גמור איירי ודוחק לומר דדרתא דארגיז תוך ג' פרסאות היה ועד דאמרינן התם (שם) בפניו אסור וחזיב מיתה ושלא בפניו אסור ואין חזיב מיתה משמע התם מתוך הסוגיא דתוך שלש פרסאות חשוב בפניו וחוץ של ג' שלא בפניו ונראה דהתם מיירי בלא נטל רשות מרבו:

רבי חזייה גרסינן. ולא רבי חייא כדפי' בקונטרס שאלו מעשים מביא בירושלמי על רבי שראה אותם בעבו ודייק מיניה דעבו יש בה מארץ ישראל מדבעי למיכל בה טהרות ויש בה מחרוצה לארץ מדכתיב על אותו כהן שהיה עומד בצד דבחרוצה לארץ וגרס התם דרבי חזייה לההוא גברא דהוה קאי בארץ העמים ולעיל נמי גרס ואינהו סבור מי שלק בצים קאמר: **שנים** שדנו כו'. הא דנקט שנים משום דאפילו שנים הוו ב"ד חצוף אבל ה"ה דחד נמי דיינה דין מדפרדר בסמוך (דף ו.) לר' אבהו מדן הדין ולשמואל לא פריך ועוד יש לדקדק מדתנא דקמן (שם) וחכמים אומרים פשרה ביחיד ובעי לפרושי טעמא דרבנן משום דמקשי פשרה לדין: **יפה** כח פשרה כו'. תימה במאי יפה כח דין נמי דומיא דפשרה שהיה מדעת שנים שדנו אין בעלי דינין יכולין לחזור בהן כיון דקיבלו עלייהו ונראה דמיירי כגון דאתו לבי תרי ואמרי להו דונו אותנו כמו שרגילין לעשות הדין או עשו לנו פשרה כמו שרגילין לעשותה דבבה"ג יפה: וכו'

1 **עַל שֵׁם חָכְמָתוֹ, דִּכְתִיב** ״אֱמוֹר לַחָכְמָה אֲחוֹתִי אָתְּ״.
2 **יַתִּיר בְּכוֹרוֹת, אַל יַתִּיר, מַאי טַעֲמָא? אִילֵימָא מִשּׁוּם**
3 **דְּלֹא חָפֵים, הָא קָא אָמְרִינַן דְּחָפִים טוֹבָא. אֶלָּא מִשּׁוּם**
4 **דְּלֹא [בָּקֵי] בְּמוּמֵי, וְהָאָמַר רַב, שִׁמְעָה עָשָׂר חֲדָשִׁים**
5 **גָּדַלְתִּי אֵצֶל רוֹעֶה בְּהֶמָה, לֵידַע אֵיזֶה מוּם קָבוּעַ וְאֵיזֶה**
6 **מוּם עוֹבֵר, אֶלָּא לַחֲלוֹק לוֹ כָּבוֹד לְרַבָּה בַּר חָנָה.**
7 **וְאִיבָּעֵית אֵימָא, מִשּׁוּם הָא גּוּפֵיהּ דְּרַב [בָּקֵי] בְּמוּמֵי**
8 **טְפֵי, וְשָׁרֵי מוּמֵי דִּלְא יָדְעֵי אִינָשֵׁי, וְאָמְרֵי כִּי הַאי**
9 **גַּוְונָא שָׁרֵא רַב, וְאַתּוּ לְמִשְׁרֵי מוּם עוֹבֵר. יוֹרֶה, יוֹרֶה.**
10 **אִי גָּמִיר, רְשׁוּתָא לְמָה לִי לְמִישְׁקַל? מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה**
11 **שֶׁהָיָה, דְּתַנְיָא, פַּעַם אַחַת הָלַךְ רַבִּי לְמָקוֹם אֶחָד וְרָאָה**
12 **בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּגַבְּלִין עִיסּוֹתֵיהֶם בְּמוּמָאָה, אָמַר לָהֶם,**
13 **מִפְּנֵי מָה אַתֶּם מְגַבְּלִין עִיסּוֹתֵיכֶם בְּטוּמְאָה, אָמְרוּ לוֹ,**
14 **תַּלְמִיד אֶחָד בָּא לְכָאן, וְהוֹרָה לָנוּ מֵי בְּצָעִים אֵין**
15 **מַכְשִׁירִין. וְהוּא מֵי בֵּיצִים דָּרֵשׁ לְהוּ, וְאִינְהוּ סְבוּר מֵי**
16 **בְּצָעִים קָאָמַר, וְטָעוּ נָמֵי בְּהָא, מֵי קַרְמִיזִין וּמֵי פִּיגָה**
17 **פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן מֵי [בְּצִים], וְאִינְהוּ סְבוּר מִדְּלָבֵי**
18 **חַטָּאת פְּסִילִי, אֲכַשּׁוּרֵי נָמֵי לֹא מַכְשְׁרִי. וְלֹא הִיא, הָתָם**
19 **לְעִנְיַן חַטָּאת, בְּעִנְיַן מַיִם חַיִּים. הָכָא, אֲכַשּׁוּרֵי כָּל דְּהוּ**
20 **מַכְשְׁרִי. תָּנָא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּזְרוּ, תַּלְמִיד אַל יוֹרֶה אֶלָּא**
21 **אִם כֵּן נוֹטֵל רְשׁוּת מֵרַבּוֹ. תָּנָּחוּם, בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אַמִּי,**
22 **אִיקְּלַע לְ׳חֶחֱר׳, דָּרַשׁ לְהוּ, מוּתָּר לְלִמּוֹת חִטִּין בְּפֶסַח.**
23 **אָמְרוּ לוֹ, לָאו רַבִּי מַנִּי דִּמְנוּ צוֹר אֵיפָא הָכָא? וְתַנְיָא,**
24 **תַּלְמִיד אַל יוֹרֶה הֲלָכָה בִּמְקוֹם רַבּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה**
25 **רָחוֹק מִמֶּנּוּ שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת, כְּנֶגֶד מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל. אָמַר**
26 **לְהוּ, לָאו אַדַּעְתַּאי. רַבִּי חִיָּיא חֲזִייֵהּ לְהַהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה**
27 **קָאֵי בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, אָמַר לֵיהּ, לָאו בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי כֹּהֵן**
28 **אַתָּה, אָמַר לֵיהּ אִין, אֲבוּהּ דַּהֲוָה גַּבְרָא גְּבֵהּ עֵינַיִם**
29 **חָוֵר, נָתַן עֵינָיו בְּגִרְשָׁה וְחִילְּלוּ. פְּשִׁיטָא, לְפַלְגָּא הָא**
30 **קָאָמַר דִּמְהַנֵּי. עַל תְּנַאי מַאי, תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר לֵיהּ**
31 **רַבִּי יוֹחָנָן לְרַב שְׁמָן, הֲרֵי אַתָּה בְּרְשׁוּתֵינוּ, עַד שֶׁתָּבֹא**
32 **אֶצְלֵנוּ. גּוּפָא, אָמַר שְׁמוּאֵל שָׁנִים שֶׁדָּנוּ דִּינֵיהֶן דִּין אֶלָּא**
33 **שֶׁנִּקְרָא בֵּית דִּין חָצוּף. יָתִיב רַב נַחְמָן, וְקָאָמַר לָהָא**
34 **שְׁמַעְתָּא. אִיתֵיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, אֲפִילּוּ שָׁנִים מַמָּשׁ**
35 **אוֹ שְׁנַיִם מֵהַייְבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, יוֹסִיפוּ הַמְיַינִין.**
36 **וְאִי אִיתָא, לֵיהוּ כְּשָׁנִים שֶׁדָּנוּ, שַׁאנֵי הָתָם דְּמֵעִיקָּרָא**
37 **אַדַּעְתָּא דִּתְלָתָא יָתִיבִי, הָכָא לָאו אַדַּעְתָּא דִּתְלָתָא**
38 **יָתִיבִי. אִיתֵיבֵיהּ, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַדַּיָּן**
39 **בְּשִׁלְשָׁה וּפְשָׁרָה בִּשְׁנַיִם, וְיָפֶה כֹּחַ פְּשָׁרָה מִפֹּחַ הַדִּין,**
עַל שֵׁם חָכְמָתוֹ, דִּכְתִיב ״אֱמוֹר לַחָכְמָה אֲחוֹתִי אָתְּ״.
יַתִּיר בְּכוֹרוֹת, אַל יַתִּיר, מַאי טַעֲמָא? אִילֵימָא מִשּׁוּם
דְּלֹא חָפֵים, הָא קָא אָמְרִינַן דְּחָפִים טוֹבָא. אֶלָּא מִשּׁוּם
דְּלֹא [בָּקֵי] בְּמוּמֵי, וְהָאָמַר רַב, שִׁמְעָה עָשָׂר חֲדָשִׁים
גָּדַלְתִּי אֵצֶל רוֹעֶה בְּהֶמָה, לֵידַע אֵיזֶה מוּם קָבוּעַ וְאֵיזֶה
מוּם עוֹבֵר, אֶלָּא לַחֲלוֹק לוֹ כָּבוֹד לְרַבָּה בַּר חָנָה.
וְאִיבָּעֵית אֵימָא, מִשּׁוּם הָא גּוּפֵיהּ דְּרַב [בָּקֵי] בְּמוּמֵי
טְפֵי, וְשָׁרֵי מוּמֵי דִּלְא יָדְעֵי אִינָשֵׁי, וְאָמְרֵי כִּי הַאי
גַּוְונָא שָׁרֵא רַב, וְאַתּוּ לְמִשְׁרֵי מוּם עוֹבֵר. יוֹרֶה, יוֹרֶה.
אִי גָּמִיר, רְשׁוּתָא לְמָה לִי לְמִישְׁקַל? מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה
שֶׁהָיָה, דְּתַנְיָא, פַּעַם אַחַת הָלַךְ רַבִּי לְמָקוֹם אֶחָד וְרָאָה
בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּגַבְּלִין עִיסּוֹתֵיהֶם בְּמוּמָאָה, אָמַר לָהֶם,
מִפְּנֵי מָה אַתֶּם מְגַבְּלִין עִיסּוֹתֵיכֶם בְּטוּמְאָה, אָמְרוּ לוֹ,
תַּלְמִיד אֶחָד בָּא לְכָאן, וְהוֹרָה לָנוּ מֵי בְּצָעִים אֵין
מַכְשִׁירִין. וְהוּא מֵי בֵּיצִים דָּרֵשׁ לְהוּ, וְאִינְהוּ סְבוּר מֵי
בְּצָעִים קָאָמַר, וְטָעוּ נָמֵי בְּהָא, מֵי קַרְמִיזִין וּמֵי פִּיגָה
פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן מֵי [בְּצִים], וְאִינְהוּ סְבוּר מִדְּלָבֵי
חַטָּאת פְּסִילִי, אֲכַשּׁוּרֵי נָמֵי לֹא מַכְשְׁרִי. וְלֹא הִיא, הָתָם
לְעִנְיַן חַטָּאת, בְּעִנְיַן מַיִם חַיִּים. הָכָא, אֲכַשּׁוּרֵי כָּל דְּהוּ
מַכְשְׁרִי. תָּנָא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּזְרוּ, תַּלְמִיד אַל יוֹרֶה אֶלָּא
אִם כֵּן נוֹטֵל רְשׁוּת מֵרַבּוֹ. תָּנָּחוּם, בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אַמִּי,
אִיקְּלַע לְ׳חֶחֱר׳, דָּרַשׁ לְהוּ, מוּתָּר לְלִמּוֹת חִטִּין בְּפֶסַח.
אָמְרוּ לוֹ, לָאו רַבִּי מַנִּי דִּמְנוּ צוֹר אֵיפָא הָכָא? וְתַנְיָא,
תַּלְמִיד אַל יוֹרֶה הֲלָכָה בִּמְקוֹם רַבּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה
רָחוֹק מִמֶּנּוּ שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת, כְּנֶגֶד מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל. אָמַר
לְהוּ, לָאו אַדַּעְתַּאי. רַבִּי חִיָּיא חֲזִייֵהּ לְהַהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה
קָאֵי בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, אָמַר לֵיהּ, לָאו בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי כֹּהֵן
אַתָּה, אָמַר לֵיהּ אִין, אֲבוּהּ דַּהֲוָה גַּבְרָא גְּבֵהּ עֵינַיִם
חָוֵר, נָתַן עֵינָיו בְּגִרְשָׁה וְחִילְּלוּ. פְּשִׁיטָא, לְפַלְגָּא הָא
קָאָמַר דִּמְהַנֵּי. עַל תְּנַאי מַאי, תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר לֵיהּ
רַבִּי יוֹחָנָן לְרַב שְׁמָן, הֲרֵי אַתָּה בְּרְשׁוּתֵינוּ, עַד שֶׁתָּבֹא
אֶצְלֵנוּ. גּוּפָא, אָמַר שְׁמוּאֵל שָׁנִים שֶׁדָּנוּ דִּינֵיהֶן דִּין אֶלָּא
שֶׁנִּקְרָא בֵּית דִּין חָצוּף. יָתִיב רַב נַחְמָן, וְקָאָמַר לָהָא
שְׁמַעְתָּא. אִיתֵיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, אֲפִילּוּ שָׁנִים מַמָּשׁ
אוֹ שְׁנַיִם מֵהַייְבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, יוֹסִיפוּ הַמְיַינִין.
וְאִי אִיתָא, לֵיהוּ כְּשָׁנִים שֶׁדָּנוּ, שַׁאנֵי הָתָם דְּמֵעִיקָּרָא
אַדַּעְתָּא דִּתְלָתָא יָתִיבִי, הָכָא לָאו אַדַּעְתָּא דִּתְלָתָא
יָתִיבִי. אִיתֵיבֵיהּ, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַדַּיָּן
בְּשִׁלְשָׁה וּפְשָׁרָה בִּשְׁנַיִם, וְיָפֶה כֹּחַ פְּשָׁרָה מִפֹּחַ הַדִּין,
שֶׁשָּׁנִים שֶׁדָּנוּ, בַּעֲלֵי דִּינִין יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן, וּשְׁנַיִם שֶׁעָשׂוּ פְּשָׁרָה אֵין בַּעֲלֵי דִּינִין יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן.
וכו'

יוסיפו הדיינין. דהוה ליה כמאן דלא הוה התם ואישתכח דתרי הוא דהוי ואנן בעינן מעיקרא תלתא דאי נמי גמר דינא בתרי דהוי רובא שפיר דמי: **שנים שעשו פשרה אין בעלי דינין יכולין לחזור בהן.** שהרי נתרצו ועל פיהן עשה:

גברא אגברא. רבי אבהו אדשמואל שמואל סבר פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל: **דן את הדין.** במומחה ליכא למימר מדקתני סיפא אם היה מומחה לב"ד: **דן את הדין.** יחידי משמע. **ומשלם מביתו.** בפירקין דלקמן (דף לג.) מוקי לה שנשא ונתן ביד מדקתני מה שעשה עשוי אלמא דיניה דינא דאי לא דינא ליהדר: **דין תורה.** וכיון דטעה לאו דין תורה דן: **כדבר משנה.** שמשנה מפורשת שטעה בה: **חוזר.** מחזיר את הדין ואינו משלם מביתו דכיון דדבר מפורש הוא אין דינו דין: **וסוגיא דעלמא.** הילוך דינא כחד מיניהו ואזל אידהו ועבד כאידך הלכך דיניה לא הדר וכיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דאי בעל דין דנקט לא בעי לשלומי דאמר ליה פסקת לי לדיניאי ומיהו אידהו בעי שלומי כיון דסוגיין דעלמא כאידך: **לימא כתנאי.** הא דאמרינן דאבהו אדשמואל ור' אבהו פליגי: **ביצוע.** פשרה: **סברוה.** רבנן אמוראי בני הישיבה ובעו למימר מהכא דבדשמואל ורבי אבהו פליגי: **דבולי עלמא.** רבנן ורבי מאיר: **מקשינן פשרה לדין.** דבתיב (שמואל ב ח) משפט וצדקה ואמרינן לקמן דזהו ביצוע אלמא דאיתקוש למשפט: **תלתא תנאי.** פליגי בפשרה ר"מ סבר בשלשה רבן שמעון בן גמליאל סבר לעיל (דף ה:) בשנים ורבנן דפליגי אדרבי מאיר סברי ביחיד: **מאן דאמר תרי אפילו בחד.** מכשר דכיון דלא מקשינן ליה לדין מה לי תרי מה לי חד: **תיכי כתרי וליקני מינה.** דכיון דקנו מיניה למה לי תרי דין לא תהא אלא מתנה בעלמא ומדעתו והיא מתקיימת אלא להכי בעינן תלתא לייפות כח בית דין דאף על גב דלא קנו מיניה לא ניהדרה: **והלכתא פשרה צריכה** קנין. ואפילו נעשית בשלשה: נגמר

וכי תימא פליגי רבנן עליה כר'. למאי דפ' בקונטרס לעיל (דף ג.) דמאן דדריש בצרק תשפוט לאכשורי חד לית ליה עירוב פרשיות תימה מאי קאמר וכ"ת הא ודאי פליג עליה מאן דלית ליה עירוב פרשיות ומאי קאמר נמי ר' אבהו שנים שנדנו לד"ה אין דיניהן דין אין זה ד"ה דהא איכא דלית ליה עירוב פרשיות דסבירא ליה דיניהם דין על כן נראה בדפרי' לעיל (שם) דהההיא דרשה דבצדק תשפוט אפילו למאן דאית ליה עירוב פרשיות והשתא שמואל ורבי אבהו פליגי אליבא דמאן דאית ליה עירוב פרשיות וד"ה דקאמר רבי אבהו ה"ק לד"ה דאית להו עירוב פרשיות שנים שדנו אין דיניהם דין אי נמי בדפרש לעיל (דף ב:) דאפי' למאן דלית ליה עירוב פרשיות קסבר ר' אבהו שנים שדנו אין דיניהם דין ממשפט אחד ובריית' דלעיל דאם היה מומחה לרבים דן אפילו יחידי סברא נמי שפיר דאין דיניהן דין כדפרש לעיל (דף ה.):

ביצוע בג'. אע"ג דמקשי פשרה לדין לאו לכל דבר מקשינן דבדין אזלינן בתר רובא אם שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב או איפכא ובפשרה לא אזלינן בתר רובא עד שיסכימו שלשתן לדעת אחד כדאמר בפ' בתרא דמסכת ע"ז (עב.) כדשיימי בי תלתא אפי' תרי מגו תלתא כדאמרי בי תלתא עד דאמרי בי תלתא:

דבולי עלמא מקשינן פשרה לדין. פי' דכ"ע ר' מאיר וחכמים אבל רשב"ג דלעיל ודאי לא מקיש:

מקשינן פשרה לדין. פירש בקונטרס מדכתיב (שמואל ב ח) ויהי דוד עושה משפט וצדקה וגו' ותימה דהא תניא לקמן בשם שהדין בג' כך הפשרה בג' משמע דמקיש פשרה ומוכח לקמן דהדהוא תנא אית ליה דרשות לבצוע ורבי יהושע בן קרחה סבר מצוה אלמא לא דריש ת"ק משפט וצדקה לענין ביצוע דאי מקרי צדקה אם כן הוה מצוה ומהדהוא קרא נמי דכתיב (זכריה ח) אמת ומשפט שלום ליכא למידרש ביצוע דאיתקש שלום למשפט דאם כן היו מצוה לבצוע דשלום נמי מצוה הוא: **לא** ס"ע כר'. תימה דלא קאמר לשמואל ודאי תנאי הוא לרבי אבהו מי לימא תנאי היא דבי האי גוונא אורחא דהש"ס בכל דוכתא:

וְכִי תֵּימָא פְּלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְהָאֲמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ, לְדִבְרֵי הַכֹּל אֵין דִּינֵיהֶם דִּין, דִּין, גַּבְרָא אַגַּבְרָא קָא רָמֵית. גּוּפָא, אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת, לְדִבְרֵי הַכֹּל אֵין דִּינֵיהֶם דִּין. אִיתְּמַר: רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי אַבָּהוּ, דָּן אֶת הַדִּין, וְיָצָא אֶת הַחַיָּיב וְחַיֵּיב אֶת הַזַּכַּאי, טִימֵּא אֶת הַטָּהוֹר טִיהֵר אֶת הַטָּמֵא, מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, וּמְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, דְּקִבְּלוּהוּ עֲלֵיהוּ. אִי הָכִי, אַמַּאי מְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ, דְּאָמְרוּ לֵיהּ דַּיֵּינְתָּ לָן דִּין תּוֹרָה. אֲמַר לֵיהּ רַב סַפְרָא לְרַבִּי אַבָּא, דְּטָעָה בְּמַאי, אֵילֵימָא דְּטָעָה בִּדְבַר מִשְׁנָה, וְהָאֲמַר רַב שֵׁשֶׁת אֲמַר רַבִּי אַסִּי, טָעָה בִּדְבַר מִשְׁנָה חוֹזֵר, אֶלָּא דְּטָעָה בְּשִׁקּוּל הַדַּעַת. הֵיכִי דָּמֵי בְּשִׁקּוּל הַדַּעַת, אֲמַר רַב פָּפָּא, גְּנוֹן תְּרֵי תַּנָּאֵי וּתְרֵי אֲמוֹרָאֵי דְּפְלִיגִי אַהֲדָדֵי, וְלֹא אִיתְּמַר הִלְכְתָא לֹא כְּמַר וְלֹא כְּמַר, וְסָנֵיגְיֵן דְּעָלְמָא אֲלֵימָא דְּחַד מִינַּיְיהוּ, וְאָזֵל אִידְּהוּ וְעָבַד בְּאִידָּךְ, הֵיינוּ שִׁקּוּל הַדַּעַת. לֵימָא כְּתַנָּאֵי, בִּיצּוּעַ בְּשִׁלְשָׁה, דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר מֵאִיר. וְהָתָנֵי מְאִירִים אוֹמְרִים, פְּשָׁרָה בִּיחִידִי. סְבִירוּהָ דְּכוּלֵּי עָלְמָא מַקְשִׁינַן פְּשָׁרָה לְדִין. מַאי לָאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמַר סָבַר, דִּין בִּשְׁלֹשָׁה. וּמַר סָבַר, דִּין בִּשְׁנַיִם. לֹא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא דִּין בִּשְׁלֹשָׁה, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמַר סָבַר, מַקְשִׁינַן פְּשָׁרָה לְדִין, וּמַר סָבַר, לֹא מַקְשִׁינַן פְּשָׁרָה לְדִין. לֵימָא, תְּלָתָא תַּנָּאֵי בִּפְשָׁרָה. דְּמַר סָבַר, בִּשְׁלֹשָׁה. וּמַר סָבַר, בִּשְׁנַיִם. וּמַר סָבַר, בְּיָחִיד.

אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא, וְאִיתֵּימָא רַב יְימַר בַּר שֶׁלֶמְיָא, מַאן דְּאָמַר תְּרֵי, אַפִּילּוּ חַד נָמֵי. וְהַאי דְּקָאָמַר תְּרֵי, כִּי הֵיכִי דִּילְהוֹוּ עֲלֵיהּ סַהֲדֵי. אָמַר רַב אַשִׁי, שְׁמַע מִנָּהּ, פְּשָׁרָה אֵינָהּ צְרִיכָה קִנְיָן, דְּאִי סַלְקָא דַּעְתָּךְ צְרִיכָה קִנְיָן, לְמַאן דְּאָמַר צְרִיכָה, תְּלָתָא לָמָּה לִי, תִּסְגֵּי בִּתְרֵי וְלִיקְנֵי מִינַּיְיהוּ. וְהִלְכְתָא, פְּשָׁרָה צְרִיכָה קִנְיָן, לְמַאן דְּאָמַר צְרִיכָה, כֵּיוָן דְּבִיצּוּעַ בְּשִׁלְשָׁה, כָּךְ בִּיצּוּעַ בְּשִׁלְשָׁה נגמר

תיסגי בתרי וליקני מיניה. אע"ג דמפרש בירושלמי טעמא דר' מאיר משום דפשרה נמי צריכה הכרע דעת מ"מ מתוך דברי ר"מ משמע דתרי נמי שעשו פשרה כמו שהיו רגילין שלשה לעשות לא עשו ולא כלום ובעלי דינין יכולין לחזור בהן:

והלכתא פשרה צריכה קנין. והא דלא סגי בתרי משום דהוי קנין בטעות דלא בקיאי בפשרה שפיר: **צריכה** קנין. אם נפרש דקנין של פשרה עושין קודם הפשרה וקונין זה מזה לעשות כמו שיאמרו הדיינין הן לשלם הן למחול אין לדקדק מכאן דבעלמא מחילה צריכה קנין דמה שצריך הכא קנין על המחילה משום דאי לאו הוי קנין הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו למחול כל כך ואף על גב דהשתא דאיכא קנין הוי כמו קנין בטעות מיהו אלימא מילתא טפי בקנין ואפילו אם נפרש שהקנין הוא לאחר הפשרה אבתי אין ראיה מכאן דמצי למימר דהקנין של אותו שיש לו לאחר לפרוע אבל להאי דמחיל אין צריך קנין ומיהו בהלכות גדולות פירש בהלכות דיינין דצריך קנין על המחילה אף על פי שעשוין הקנין אחר הפשרה ומכל מקום אין ללמוד מכאן על שאר מחילה שהתא צריכה קנין דמחילה שעל ידי פשרה אף על פי שיודע מה מוחל דומה למחילה בטעות לפי שמוחל על פי עצמם של דיינין שהשיאו אותו למחול לפיכך צריך לאלם הדבר ע"י קנין ונראה להביא ראיה דמחילה אינה צריכה קנין מהא דאמר בפרק המקבל (ב"מ דף קיב.) גבי שכיר המחהו אצל חנווני ואצל שולחני אינו עובר עליו ופליגי התם רב ששת אמר אינו חוזר עליו (רבא) אמר חוזר דמשמע דבלא קנין איירי דאי בקנין מאי טעמא דמאן דאמר חוזר אבל בלא קנין פליגי בהכי דמר סבר כשהמחהו לא לגמרי פטור לבעל הבית שלא יחזור עליו ומר סבר לגמרי פטרו אלמא מחילה לא צריכה קנין ועוד ראיה דפריך בפ"ק דקדושין (דף טז.) גבי עבד עברי קונה עצמו בשטר למה לי שטרא לימא ליה באפי תרי זיל ובלא קנין איירי דאי בקנין מאי משני עבד עברי גופו קנוי אבתי תקשה לן שטרא למ"ל דיפקירנו לשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור אלא על כרחך לא פריך אלא מלשון הכתוב בשטר כלומר למה לי שטר אותו לשון עצמו שכותב בשטר הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה עוד ראיה מהא דתנן בסוף הנושא (כתובות דף קד.) שאם שהתה ב"ה שנים ולא הביא כתובתה מסתמא מחלה ובלא קנין איירי כדמוכח מעובדא דחמתיה דרבי חייא ומטעמו חטין והודה לו בשוערים דפטור אף משוערים דמודה הוי בהו אין ראיה דהתם על כרחך לאו משום דאמרינן מדלא תבע להו סתמא אחלינהו הוי פטור אלא היינו טעמא מדלא תבע שוערים מודה הוא דלא מיחייב ליה שוערים מדפריך עלה בסוף המניח (ב"ק דף לה: ושם) מהא דתנן היו דניזקין שנים בר' דניזק אומר גדול דוזיק את הגדול ומזיק אומר לא כי אלא קטן דוזיק את הגדול וגדול דוזיק את הקטן ומסיק דאפילו כדאמר מזיק לית ליה והתם אי אפשר להיות הטעם בלל משום מחילה שהרי הוא עומד ושווה ומבכור שנטל חלק כפשוט דאמר ויתר (ב"ב דף קכו.) אין לדקדק נמי כלל מכאן חזר רבינו יצחק בר' מרדכי שהיה רגיל לפרש

לפרש דדוקא נקט בחוקק התבחים (ב"ב דף מ. ושם) קנין בפני שנים אבל אי ליכא ב' אין הקנין קנין דהא מסקינן הכא דפשרה צריכה קנין ואפילו הכי קאמרי רבנן פשרה ביחיד והא דנקט התם בפני ב' משום דאין שריך לומר כתובו ואין ראיה מכאן כלל לדיכול להקנות בפני שנים לקיים הפשרה ביחיד ור"ת היה מדקדק מדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ דף מו. ושם) היה עומד בגורן ואין בידו מעות כו' ואי אמרת מטבע ניקנה בחליפין ניקני ליה מעות אגב סודר ופשוט מיניה דאין ניקנית בחליפין דדוחק היה ליה לאוקמי בגברא ערטילאי והשתא אמאי לא נשני בכן דליכא תרי ואין קנין מועיל אלא בפני שנים אלא ש"מ דוראי מהני ויש דוחין משום דסתם גורן מצויין בה בני אדם:

נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע. כגון שכבר דקדקו בדין החיוב וכמו שנזכר את הדין דלא מיחסר אלא איש פלוני אתה חייב דכיון דנתברר כל כך אין להטעותו לעשות פשרה שאילמלא היה יודע שנתברר דינו לזכות לא היה מתרצה לפשרה בשום ענין ופירש בקונטרס שכבר אמרו איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני אתה חייב ולשון הש"ס מוכח כן בוראי אבל קשה מאי ביצוע שייך השתא אחר שנפסק הדין לגמרי ובדוחק י"ל שלא יטעו אותו לומר לו יראים אנו שמא טעינו בדין ומיהו כשמתחייבין שבועה זה או זה שרי למימר להו לעשות הביצוע כדי ליפטר מענוש שבועה:

אבל אחרן. פי' כיון שלא היה דיין ולא היה הדין בא לפניו אלא לפני משה ודאי לדידיה שרי:

מחנה ואפשה. להכי נקט ואפשה לפי שיש דברים שאין מתחייבין בחלה עד לאחר אפייה ומיהו לה פרק כל שעה (פסחים דף לו.) הסופגניין והדובשנין והאיסקריטין עשאן באילפס חייבין בחמה פטורין:

אלא בנגד יהודה. והא דכתיב (בראשית מט) מטרף בני עלית על מעשה דתמר שיבחו הכתוב כדמתרגמינן את אודיתא ולא בהיתתא:

ונמצא חוק רודפו. פירוש לדיין כדמוכח בתר הכי הא דנקט אחד רך שאם היו שניהם חזקים השני היה מסייעו:

לא תבניס את בדריך. גבי רש ועשיר לא שייך לשון יראה שאינו ירא מפניהם אלא כלומר אל תבניס את בדריך כדי לחלוק לו כבוד:

כנגד

---

1 נִגְמַר הַדִּין, אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְבַצּוֹעַ: " סרמ"ש בנק"ש
2 סִימָן: רַבִּי אֶלְיֹעֵזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר,
3 אָסוּר לְבַצּוֹעַ, וְכָל הַבּוֹצֵעַ הֲרֵי זֶה חוֹטֵא. וְכָל הַמְבָרֵךְ
4 אֶת הַבּוֹצֵעַ, הֲרֵי זֶה מְנָאֵץ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר 'בּוֹצֵעַ
5 בֵּרַךְ נָאַץ ה'", אֶלָּא יְקוֹב הַדִּין אֶת הָהָר, שֶׁנֶּאֱמַר
6 'כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא'. וְכֵן מֹשֶׁה הָיָה אוֹמֵר
7 יְקוֹב הַדִּין אֶת הָהָר, אֲבָל אַהֲרֹן אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף
8 שָׁלוֹם, וּמֵשִׁיב שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבִירוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'תּוֹרַת
9 אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ, וְעַוְלָה לֹא נִמְצָא בְשִׂפְתָיו, בְּשָׁלוֹם
10 וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי, וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן'. רַבִּי אֶלְיֹעֵזֶר
11 אוֹמֵר, הֲרֵי שֶׁגָּזַל סְאָה שֶׁל חִטִּים, וְטָחָנָהּ, וְאָפָאָהּ,
12 וְהִפְרִישׁ מִמֶּנָּה חַלָּה, כֵּיצַד מְבָרֵךְ, אֵין זֶה מְבָרֵךְ
13 אֶלָּא מְנָאֵץ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר 'וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נָאַץ ה'".
14 רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, לֹא נֶאֱמַר 'בּוֹצֵעַ' אֶלָּא כְּנֶגֶד יְהוּדָה,
15 שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אָחִיו, מַה בֶּצַע כִּי נַהֲרֹג
16 אֶת אָחִינוּ, וְכָל הַמְבָרֵךְ אֶת יְהוּדָה הֲרֵי זֶה מְנָאֵץ,
17 וְעַל זֶה נֶאֱמַר 'וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נָאַץ ה'". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
18 קָרְחָה אוֹמֵר, מִצְוָה לְבַצּוֹעַ, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֱמֶת וּמִשְׁפַּט
19 שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם', וְהֲלֹא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִשְׁפָּט
20 אֵין שָׁלוֹם, וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם אֵין מִשְׁפָּט, אֶלָּא,
21 אֵיזֶהוּ מִשְׁפַּט שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁלוֹם, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה בֵּיצּוּעַ.
22 וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר 'וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה
23 וְהֲלֹא כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִשְׁפָּט אֵין צְדָקָה, וּצְדָקָה אֵין
24 מִשְׁפָּט, אֶלָּא אֵיזֶהוּ מִשְׁפָּט שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צְדָקָה, הֱוֵי אוֹמֵר
25 זֶה בֵּיצּוּעַ. אֲתָאן לְתַנָּא קַמָּא, דָּן אֶת הַדִּין, זִכָּה אֶת
26 הַנִּכְאֶה וְחִיֵּב אֶת הַחָיָב, וְרָאָה שֶׁנִּתְחַיֵּב עָנְיֵ מָמוֹן
27 לְשַׁלֵּם לוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, זֶה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה, מִשְׁפָּט לָזֶה
28 וּצְדָקָה לָזֶה, מִשְׁפָּט לָזֶה שֶׁהֶחֱזִיר לוֹ מָמוֹן, וּצְדָקָה
29 לָזֶה שֶׁשִּׁלֵּם לוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ. (וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר 'וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ'
30 מִשְׁפָּט לָזֶה שֶׁהֶחֱזִיר לוֹ אֶת מָמוֹנוֹ, וּצְדָקָה לָזֶה שֶׁשִּׁלֵּם לוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ). קְשָׁיָא לֵיהּ לְרַבִּי, הַאי
31 לְכָל עַמּוֹ', לְעַנְיִים' מֵיבָעֵי לֵיהּ? אֶלָּא (רַבִּי אוֹמֵר), אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁלֵּם מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְהוּ
32 'מִשְׁפָּט וּצְדָקָה', מִשְׁפָּט לָזֶה וּצְדָקָה לָזֶה, מִשְׁפָּט לָזֶה שֶׁהֶחֱזִיר לוֹ מָמוֹנוֹ, וּצְדָקָה לָזֶה שֶׁהוֹצִיא
33 גְּוֵילָה מִתַּחַת יָדוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר, שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ לְפָנֶיךָ לְדִין, עַד שֶׁלֹּא תִּשְׁמַע דִּבְרֵיהֶן, אוֹ מִשֶּׁתִּשְׁמַע דִּבְרֵיהֶן, וְאִי אַתָּה
34 יוֹדֵעַ לְמִי מֵהֶן נוֹטָה, אַתָּה רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן צְאוּ וּבְצָעוּ. מִשֶּׁתִּשְׁמַע דִּבְרֵיהֶן וְאַתָּה יוֹדֵעַ לְמִי נוֹטָה, אִי אַתָּה רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן
35 צְאוּ וּבְצָעוּ, שֶׁנֶּאֱמַר 'סוֹמֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן וְלִפְנֵי הִתְגַּלַּע הָרִיב וְנִטּוֹשׁ' קוֹדֶם שֶׁנִּתְגַּלַּע הָרִיב אַתָּה יָכוֹל לְנַטְּשׁוֹ, מִשֶּׁנִּתְגַּלַּע הָרִיב אִי
36 אַתָּה יָכוֹל לְנַטְּשׁוֹ. [וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לָקִישׁ] אָמַר, שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ לְדִין, אֶחָד רַךְ וְאֶחָד קָשֶׁה, עַד שֶׁלֹּא תִּשְׁמַע דִּבְרֵיהֶן, אוֹ מִשֶּׁתִּשְׁמַע
37 דִּבְרֵיהֶן, וְאִי אַתָּה יוֹדֵעַ לְמִי מֵהֶן נוֹטָה, אַתָּה רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶם אֵין אֲנִי נִזְקָק לָכֶם, שֶׁמָּא נִתְחַיֵּב חֶזְקָ, וְנִמְצָא חֶזְקָ רוֹדְפוֹ. מִשֶּׁתִּשְׁמַע
38 דִּבְרֵיהֶן וְאַתָּה יוֹדֵעַ לְמִי מֵהֶן נוֹטָה, אִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר לָהֶן אֵינִי נִזְקָק לָכֶם, שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ'. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה
39 אוֹמֵר, מִנַּיִן לְתַלְמִיד שֶׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ, וְרָאָה זְכוּת לָעָנִי וְחוֹבָה לָעָשִׁיר, מִנַּיִן שֶׁלֹּא יְשַׁתּוֹק, שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ'. רַבִּי חָנִן
40 אוֹמֵר, לֹא תַכְנִיס דְּבָרִיךָ מִפְּנֵי אִישׁ, וְיֹאמַר עָדִים יוֹדְעִים אֶת מִי הֵן מֵעִידִין, וּלְפָנֵי מִי הֵן מֵעִידִין, וּמִי עָתִיד לִיפָּרַע מֵהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְעָמְדוּ
41 שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי ה'", וְיֹאמַר הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין אֶת מִי הֵן דַּיָּנִין וּלְפָנֵי מִי הֵן דָּנִין, וּמִי עָתִיד לִיפָּרַע מֵהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֱלֹהִים
42 נִצָּב בַּעֲדַת אֵל'. וְכֵן בִּיהוֹשָׁפָט הוּא אוֹמֵר 'וַיֹּאמֶר אֶל הַשּׁוֹפְטִים, רְאוּ מָה אַתֶּם עוֹשִׂים, כִּי לֹא לְאָדָם תִּשְׁפְּטוּ כִּי לַה'". שָׁמָא יֹאמַר
43 הַדַּיָּן, מַה לִּי בְּצַעַר הַזֶּה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'עִמָּכֶם בִּדְבַר מִשְׁפָּט', אֵין לוֹ לְדַיָּן אֶלָּא מַה שֵּׁעֵינָיו רוֹאוֹת. הֵיכִי דָּמֵי גְּמַר דִּין, אָמַר רַב יְהוּדָה
44 אָמַר רַב, אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה חַיָּב, אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה זַכַּאי. אָמַר רַב, הַלָּכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה. אִינִי, וְהָא רַב הוּנָא, תַּלְמִידֵיהּ דְּרַב
45 הֲוָה, כִּי הֲוָה אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא, אָמַר לְהוּ, אִי דִּינָא בְּעַיְיתוּ, אִי פְּשָׁרָה בְּעַיְיתוּ. מַאי מִצְוָה נַמֵּי דְּקָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה,

מצוה

מצוה למימרא להו. ברישא אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו דפתחינן להו בפשרה:
היינו ת"ק. דאמר נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע הא מקודם גמר דין רשאי
לבצוע וה"נ רשות הוא: **איבא ביניהו מצוה.** להזכיר פשרה לת"ק ליכא מצוה:
איבא ביניהו משתשמע דבריהם. לת"ק אפילו שמע דבריהם רשאי לבצוע עד
שיגמר הדין ואמאי זה זכאי וזה חייב לר"ש בן מנסיא משתשמע את דבריהם וידעת להיכן נוטה אע"ג דלא נגמר אין רשאי לבצוע: **מקרא זה.** ובוצע ברך: **אלא בנגד מעשה העגל.** שעשה אהרן פשרה בינו לבין עצמו והורה היתר לעצמו לעשות להם את העגל: **ויבן מזבח.** הבין מהזבוח לפניו שהרגו את חור על שלא עשה להם: **אהרן.** כהן ונביא דיה: **ולא הויא להו תקנתא.** דהא סופן לעשות כן בזכריה בן יהוידע ויחרב בית המקדש על כך: **והני תנאי.** דלית להו משתשמע דבריהם אי אתה רשאי לבצוע: האי **פותר מים מאי דרשי ביה: תחילת דינו.** לעתיד לבא: **על דברי תורה.** שלא עסק בתורה: **פותר מים.** שפותר התורה מעליו הוא ראשית מדונו תורה נמשלה למים דכתיב (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים: **לצינורא דביד[ק]א.** כשהנהר גדל פעמים שהוא יוצא לשדות שעל אגפיו כעין ניגרים וצינורות קטנים ואם אינו שותמו מיד הולך ומרחיב ושוב אינו יכול לסותמו והיינו דקאמר קרא פותר מים ראשית מדון ומריבה דומה לפותר מים פותח כמו פתר רחם (שמות יג): **לגודא דנטלא.** דפין של גשר בתחילה כשדורסין עליהם מנענעות וסוף מתחזקות ונקבעות במקומן והכי נמי כשאדם מרבה בקטטה מתחזק ובאה ולא מקרא נפקא: **מזכיר דשמע ואדיש.** אשריי ששומע תרפתו ושותק ומרגיל בכך ואדיש כמו דדש דש (גיטין דף נו.): **חלפוה בישתיה מאה.** הלכו להם בשתיקתו מאה רעות שהיו באות עליו על ידי התגר: **פותר מים.** המתחיל (מדון) ופותח בקטטה הוא תחילת מאה דיני: **מדין.** נוטריקון מאה דני ל"א מדון בגימטריא מאה: **אתרי תלת גנבא לא מיקטיל.** כלומר אם עובר אדם בעבירה פעמים ושלש ולא באה עליו פורענות אל יתמה דאתרי תלת גנבא לא מיקטיל וסופו ללקות באחרונה: **שב ביירי לשלמנא.** שבע בורות כריות לרגלי איש שלום ומכולם ינצל: **וחד בירא לעביד ביש.** לעושה רשעה: **יפול.** בתהלה ראשונה הבאה לו: **דמכי דינא שקלוה גלימי'.** מי שנטלו ב"ד טליתו לפורעה לאחר: **ליזמר וליזיל.** הואיל ודין אמת דנו לא תפסיד כלום אלא גזילה הרוציאו מידו: **כל העם הזה.** ביתרו כתיב ומשמע לא שנא זכאי ולא שנא חייב כולן במשמע: **היא נייעא ודיקולא שפיל.** כשהאשה מנמנמת הסל שעל ראשה שהיא נותנת בו פילכה ומלאכת ידיה בו שפיל לכלומר מתוך שהיא עצילה אין מלאכתה ניכרת ובולן משלות הק: **אדייה לנזיחיה וקם.** הרים אגרופו עלי ועמד לנגדי: **ריחימתין הוה עזיוא.** כשאהבתינו היתה עזה ביני לאשתי: **אפותיא דספסירא שביבן.** על רוחב הסייף היינו שובכים שנינו: **לא סני לן.** לא די לנו: **הרי באן עשרה.** גובה מן הקרקע הרי שהקב"ה מושרה שכינתו בעשרה שפחים סמוך לקרקע ועוד באורך הכפורת באמתה וחצי: **ולבסוף.** בבהמ"ק היה גבוה שלשים אמה ואורכו ששים ובשחטאו נאמר להם איזה בית אשר תבנו לי שתוכל שכינתי להיות מצומצמת בתוכו: **עתה אקום.** אסתלק משער ב"ד:

בנגד מעשה העגל. אקרא דתורת אמת קאי כדכתיב בסיפיה ורבים השיב מען שיהא להם תקנה כדמסיק:

אלא על דברי תורה. והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף לא.) ששואלין לו נשאת ונתת באמונה ואח"כ קבעת עתים לתורה התם באדם שעוסק בתורה מיירי אלא שלא קבע עתים והכא מיירי כשלא עסק כלל אי נמי שואלים לו תחילה על משא ומתן באמונה ומ"מ יקבל דינו תחילה על דברי תורה והכי דריש ליה לקרא תחלת גילוי דינו במה שנטשו מדברי תורה:

לגודא דגמלא. וה"ק פותר מים דהיינו גודא דגמלא שפותרת את האדם מן המים כך הוא ראשית מדון:

שאינו

1 מִצְוָה לְמֵימְרָא לְהוּ, אִי דִּינָא בְּעֵיתוּ, אִי פְּשָׁרָה בְּעֵיתוּ.
2 הֵיינוּ תַּנָּא קַמָּא, אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ, מִצְוָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
3 קָרְחָה סָבַר, מִצְוָה. תַּנָּא קַמָּא סָבַר, רְשׁוּת. הֵיינוּ דְּרַבִּי
4 שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא, אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ, מִשְׁתְּשַׁמַּע דִּבְרֵיהֶן
5 וְאַתָּה יוֹדֵעַ לְהֵיכָן הַדִּין נוֹטֶה, אִי אַתָּה רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן
6 צְאוּ וּבְצָעוּ, וּפְלִיגָא דְּרַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי, דְּאָמַר רַבִּי
7 תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי, לֹא נֶאֱמַר מִקְרָא זֶה אֶלָּא כְּנֶגֶד
8 מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיַּרְא אַהֲרֹן, וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו', מָה רָאָה, אָמַר רַבִּי בִּנְיָמִין בַּר יֶפֶת, אָמַר
9 רַבִּי אֶלְעָזָר, רָאָה חוּר שֶׁנִּזְבַּח לְפָנָיו. אָמַר, אִי לֹא שָׁמַעְנָא לְהוּ הַשְׁתָּא, עָבְדוּ לִי כִּדְעָבְדוּ בְּחוּר,
10 וּמִיקַּיְּמִים בִּי 'אִם יָהֲרֹג בְּמִקְדַּשׁ ה' כֹּהֵן וְנָבִיא' וְלֹא הֲוָיָא לְהוּ תַּקָּנְתָּא לְעוֹלָם. מוּטָב דְּלִיעְבְּדוּ
11 לֶעָגֶל, אֲפִשָּׁר הֲוָיָא לְהוּ תַּקָּנְתָּא בְּתְשׁוּבָה. וְהֵנֵי תַּנָּאֵי, 'פּוֹטֵר מַיִם רִאשִׁית מָדוֹן'? מַאי דְּרָשִׁי בֵּיהּ?
12 כְּדְרַב חֲמְנוּנָא, דְּאָמַר רַב חֲמְנוּנָא, אֵין תְּחִילַּת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם נִידּוֹן אֶלָּא עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר
13 'פּוֹטֵר מַיִם, רֵאשִׁית מָדוֹן'. אָמַר רַב הוּנָא, הָאי תִּיגְרָא, דְּמָיָא לְצִינּוֹרָא דְּבִידְקָא הָמְיָא, כֵּיוָן דְּרָווּחַ
14 רָווּחַ. אֲבַיי קַשְׁיָא לֵיהּ אַמַּאי דִּמְלָא, כֵּיוָן דְּקָם קָם: שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי אוֹמֵר וְכוּ'. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
15 סִימָן: הַהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל, טוּבְיֵהּ דְּשָׁמַע וְאָדֵישׁ, חָלְפוּהּ בִּישָׁתֵיהּ מְאָה, אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל
16 לְרַב יְהוּדָה, קְרָא כְּתִיב 'פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן', רֵישׁ מְאָה דִּינֵי. הַהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל,
17 אַהַתְרֵיהּ חִלְּתָא, גַּבָּהּ לֹא מִיקְטַל. אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, קְרָא כְּתִיב 'כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה
18 פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ'. הַהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל, שַׁב בֵּירֵי לְשַׁלְמָנָא, וַהֲדָא
19 לָעֲבִיד בִּישׁ. אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, קְרָא כְּתִיב 'כִּי שִׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וְקָם [וְיֶשׁ יִפּוֹל
20 בְּאֵחָת] (וְרִשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בְּרָעָה')]. הַהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל, דְּאָזֵיל מִבֵּי דִּינָא שָׁקַל גְּלִימָא, לִיזְמַר
21 וְלִיזֵיל בְּאוֹרְחָא, אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, קְרָא כְּתִיב 'וְגַם כָּל הָעָם הַזֶּה עַל מְקוֹמוֹ
22 יָבֹא בְּשָׁלוֹם'. הַהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל, הֵיא נַיְיעָא וְדִיקוּלָא שָׁפֵיל. אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה,
23 קְרָא כְּתִיב 'בַּעֲצַלְתַּיִם יִמַּךְ הַמַּקְרֶה וְגוֹ'. הַהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל, גַּבְרָא דְּרַחְיְמָנָא עֲלֵיהּ, אַדַּייהּ
24 לְגִזְיוּחֵיהּ וְקָם. אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, קְרָא כְּתִיב 'גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בּוֹ וְגוֹ'.
25 הַהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל, כִּי רְחִימְתִּין הֲוָה עֲזִיזָא, אַפּוֹתְיָא דְּסַפְסִירָא שְׁבִיבֵן, הַשְׁתָּא דְּלָא עֲזִיזָא
26 רְחִימְתִּין, פּוֹרְיָא בַּר שִׁיתִּין גַּרְמֵידֵי לָא סָנֵי לָן. אָמַר רַב הוּנָא, קְרָאֵי כְּתִיבִי, מַעֲקֶה כְּתִיב
27 'וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שָׁם, וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת', וְתַנְיָא, אָרוֹן תִּשְׁעָה וְכַפּוֹרֶת טֶפַח, הֲרֵי פָּאן
28 עֲשָׂרָה. [וְלִבְסוֹף כְּתִיב] 'וְחִבֵּית אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לָהּ', שִׁשִּׁים אַמָּה אָרְכָּהּ, וְעֶשְׂרִים רָחְבָּהּ,
29 וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ', וְלִבְסוֹף כְּתִיב 'כֹּה אָמַר ה', הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי, אֵיזֶה בַּיִת
30 אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי' וְגוֹ'. מַאי מַשְׁמַע, דְּהַאי 'לֹא תַּגִּידוּ לְאִישָׁנֵא דְּכוּשִׁי הוּא. אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר
31 קְרָא 'יַיִן לֹא תִשְׁתֶּה וְלֹא תַאֲגֹר'. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר, מֵהָכָא, 'תִּכֵּן בַּכֶּסֶף לַחֲמָה, אֲגָרָה
32 בַּכֶּצַע מַאֲכָלָהּ'. רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר, מֵהָכָא, 'אֹגֵר בַּקַּיִץ בֵּן מַשְׂכִּיל': אמ"ת ממו"ן
33 יר"ה סִימָן: אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל דַּיָּין שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לְאֶמִתּוֹ, מַשְׁרֶה
34 שְׁכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל, בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט'. וְכָל דַּיָּין שֶׁאֵינוֹ דָּן דִּין
35 אֱמֶת לְאֶמִתּוֹ, גּוֹרֵם לְשַׁכִּינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר 'מִשֹּׁד עֲנִיִּים מֵאֲנָקַת אֶבְיוֹנִים עַתָּה
36 אָקוּם יֹאמַר ה'" וְגוֹ'. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר [נַחְמָן] (נַחְמָנִי) אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל דַּיָּין שֶׁנּוֹטֵל מֵהֶ
37 וְנוֹתֵן לְזֶה שֶׁלֹּא כְּדִין, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל מִמֶּנּוּ נַפְשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'אַל תִּגְזֹל דָּל כִּי דַל הוּא וְאַל
38 תְּדַכֵּא עָנִי בַּשָּׁעַר' כִּי ה' רִיב רִיבָם וְקֹבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ'. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר
39 רַבִּי יוֹנָתָן, לְעוֹלָם יִרְאֶה דַּיָּין עַצְמוֹ, כְּאִילּוּ חֶרֶב מוּנַּחַת לוֹ בֵּין יַרְכוֹתָיו וְגֵיהִנֹּם פְּתוּחָה לוֹ מִתַּחְתָּיו,

שנאמר

מטתו שלשלמה. שכנו של מקום: **ששים גבורים,** תלמידי חכמים וששים לאו דוקא: **מלומדי מלחמה.** מלחמתה של תורה: **אם ברור לך.** הדין בבקר שהוא מאיר: **אומרהו.** והכי משמע דינו לבקר הוציאו לאור משפט: **קולר תלוי.** ענושה של הסייה: **לתלמיד היושב לפני רבו.** וכא דין לפני רבו והוא לא נזקק לדבר נענש אם שתק והוא מבין ברבו שטועה: **הגמטיין שיבא מכשוירא.** שיגיענו נסורת קטנה מן הקורה כלומר שאם נטעה ישתלש הענוש בין כולנו ויקלו מעלי: **שיבא.** נסורת כמו (הושע ח) כי שבבים יהיה עגל שומרון ומתרגמינן לניסרי לווחין: **מבחי.** בקיאין בטריפות: **אם דומה הדיין למלך.** שבקי בטיב דינין ומלא חבמה כמלך זה שהוא עשיר: **שמחזר על הנרנות.** לשאול תרומותיו ואף זה צריך לחזר לשאול

שאינו צריך לכלום. כלומר דגמיר וסביר וכן מוכח מדמייתי עלה דבי נשיאה אוקמו דיינא דלא גמיר ומיהו בפי"ג דכתובות (דף קה:) מייתי לה על דיין שאינו מקבל שוחד ומשמע שאין צריך לכלום שהוא עשיר:

תהא זריז. שלא להטיל אימה על הציבור לדרדומם יותר מדאי וכן מוכח לקמן (דף ח.) דדרשינן מהאי קרא אזהרה לדיין שיסבול את הציבור:

1 שֶׁנֶּאֱמַר ׳הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב
2 לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל, כּוּלָּם אֲחוּזֵי חֶרֶב מְלוּמְּדֵי מִלְחָמָה,
3 אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת׳, מִפַּחְדָּה שֶׁל
4 גֵּיהִנֹּם שֶׁדּוֹמָה לַלַּיְלָה. דָּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, וְאִיתֵּימָא רַב
5 נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מַאי דִּכְתִיב ׳בֵּית דָּוִד, כֹּה אָמַר ה׳
6 דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גָּזוּל מִיַּד עוֹשֵׁק׳. וְכִי בַּבֹּקֶר
7 דָּנִין, וְכָל הַיּוֹם אֵין דָּנִין, אֶלָּא אִם בָּרוּר לְךָ הַדָּבָר
8 כַּבֹּקֶר אֱמָרֵהוּ, וְאִם לָאו אַל תֹּאמְרֵהוּ. רַבִּי חִיָּיא בַּר

9 אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מֵהָכָא ׳אֱמוֹר לַחָכְמָה אֲחוֹתִי אָתְּ׳, אִם בָּרוּר לְךָ הַדָּבָר כַּאֲחוֹתְךָ שֶׁהִיא
10 אֲסוּרָה לָךְ, אוֹמְרֵהוּ, וְאִם לָאו אַל תֹּאמְרֵהוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, עֲשָׂרָה שֶׁיּוֹשְׁבִין בַּדִּין,
11 קוֹלָר תָּלוּי בְּצַוָּארוֹ פּוֹלֵן. פְּשִׁיטָא, לֹא צְרִיכָא אֶלָּא לְתַלְמִיד הַיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ. רַב הוּנָא, כִּי הֲוָה
12 אָתֵי דִּינָא לְקַמֵּיהּ, מְכַנֵּיף וּמְיַתֵּי עֲשָׂרָה רַבָּנַן מִבֵּי רַב, אָמַר כִּי הֵיכִי דִּילְמְטֵיין שְׁבָא מִכְּשׁוּרָא.
13 רַב אַשִׁי, כִּי הֲוָה אָתֵי טְרֵיפְתָּא לְקַמֵּיהּ, מְכַנֵּיף וּמְיַתֵּי לְהוּ לְכוּלְּהוּ טַבָּחֵי דְּמָתָא מְחַסְיָא. אָמַר,
14 כִּי הֵיכִי דִּילְמְטֵיין שְׁבָא מִכְּשׁוּרָא. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר, דָּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר כֹּהֵן, מַאי דִּכְתִיב
15 ׳מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ, וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יַהֲרְסֶנָּה׳. אִם דַּיָּין דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שְׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְכְלוּם,
16 יַעֲמִיד אָרֶץ, וְאִם דּוֹמֶה לְכֹהֵן שֶׁמְּחַזֵּר בְּבֵית הַגְּרָנוֹת, יַהֲרְסֶנָּה. דִּבֵּי נְשִׂיאָה, אוֹקְמוּ דַּיָּינָא דְּלָא
17 הֲוָה גְּמִיר, אָמְרוּ לֵיהּ לִיהוּדָה בַּר נַחְמָנִי, מְתוּרְגְּמָנֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ, קוּם עֲלֵיהּ בְּאָמוֹרָא, קָם
18 נָחֵית עֲלֵיהּ וְלָא אָמַר לֵיהּ וְלֹא מִידִי, פָּתַח וְאָמַר, ׳הוֹי אוֹמֵר לָעֵץ הָקִיצָה, עוּרִי לְאֶבֶן דּוֹמֶם,
19 הוּא יוֹרֶה, הִנֵּה הוּא תָּפוּשׂ זָהָב וָכֶסֶף, וְכָל רוּחַ אֵין בְּקִרְבּוֹ׳ וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַפְּרָע
20 מִמַּעֲמִידִין, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַה׳ בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ׳. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, כָּל הַמַּעֲמִיד דַּיָּין
21 (עַל הַצִּיבּוּר) שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, כְּאִילּוּ נוֹטֵעַ אֲשֵׁירָה בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר ׳שׁוֹפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ׳,
22 וּסְמִיךְ לֵיהּ ׳לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁירָה כָּל עֵץ׳. אָמַר רַב אַשִׁי, וּבְמָקוֹם שֵׁיֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּאִילּוּ
23 נָטְעוּ אֵצֶל מִזְבַּח, שֶׁנֶּאֱמַר ׳אֵצֶל מִזְבַּח ה׳ אֱלֹהֶיךָ׳. כְּתִיב ׳לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי
24 זָהָב, אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב הוּא דִּלְא עֲבַדִי, הָא דְּעָיֵל שָׁרֵי? אָמַר רַב אַשִׁי, אֱלוֹהַּ הָבָא בְּשָׁבִיל
25 כֶּסֶף וֱאלוֹהַּ הָבָא בְּשָׁבִיל זָהָב. רַב, כִּי הֲוָה אָתֵי לְבֵי דִּינָא, אָמַר הָכִי, בִּרְעוּת נַפְשֵׁיהּ לְקַמָּלָא
26 נָפִיק, וְצִבִּי בֵּיתֵיהּ לַיִת הוּא עָבִיד, וְרֵיקָן לְבֵיתֵיהּ עָיֵיל, וּלְוַאי שֶׁתְּהֵא בֵּיאָה כִּיצִיאָה. כִּי הֲוֵי חֲזֵי
27 אַמְבּוּהָא (דְּסַפְרֵי) אַבַּרְיָיתָא, אָמַר, אִם יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ [וְגוֹ'], כְּגֶלְלוֹ לָנֶצַח יֹאבֵד׳ (וְגוֹ'). מַר
28 זוּטְרָא חַסִידָא, כִּי הֲוֹ מְכַתְּפֵי לֵיהּ בְּשַׁבָּתָא דְּרֵיגְלָא, אָמַר הָכִי ׳כִּי לֹא לְעוֹלָם חוֹסֶן, וְאִם נֵזֶר
29 לְדוֹר וְדוֹר׳. דָּרַשׁ בַּר קַפָּרָא, מְנָא הָא מִילְּתָא דְּאָמְרוּ רַבָּנַן, הֲווּ מְתוּנִין בַּדִּין, דִּכְתִיב ׳לֹא תַעֲלֶה
30 בְּמַעֲלוֹת׳ וְסָמִיךְ לֵיהּ ׳וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מְנַיִין לַדַּיָּן שֶׁלֹּא יִפְסַע עַל רֹאשֵׁי
31 עַם קוֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳לֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת׳ וְסָמִיךְ לֵיהּ ׳וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים, אֲשֶׁר
32 תְּלַמְּדֵם׳ מֵיתְיָבֵי לֵיהּ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, וְאִיתֵּימָא רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אִלּוּ כְּלֵי הַדָּיָינִין. רַב הוּנָא,
33 כִּי הֲוָה נָפֵק לְדִינָא, אָמַר הָכִי, אַפִּיקוּ לִי מָאנֵי חֲנוֹתַאי, מַקֵּל וּרְצוּעָה וְשׂוֹפָרָא וְסַנְדָּלָא. וַאֲנָזָה
34 אֶת שׁוֹפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִיא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּנֶגֶד מַקֵּל וּרְצוּעָה תִּהֵא זָרִיז. ׳שָׁמֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם
35 וְשָׁפַטְתֶּם׳, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, אַזְהָרָה לְבַיְתָא דְּדִינָא, קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין, קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין
36 חֲבֵירוֹ, וְאַזְהָרָה לְבַעַל דִּין שֶׁלֹּא יְטָעִים דְּבָרָיו לַדַּיָּן קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ, קְרֵי בֵיהּ נַמִי
37 ׳שָׁמֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם׳. רַב כָּהֲנָא אָמַר מֵהָכָא, מִלֹּא תָשֻׂא ׳לֹא תָשִׂיא׳. וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק׳, אָמַר רֵישׁ
38 לָקִישׁ, צַדֵּק אֶת הַדִּין וְאַחַר כָּךְ חָתְכֵהוּ. ׳בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו (וּבֵין גֵּרוֹ) ׳, אָמַר רַב יְהוּדָה, אֲפִילּוּ
39 בֵּין בֵּית לַעֲלִיָּה. ׳וּבֵין גֵּרוֹ׳, אָמַר רַב יְהוּדָה, אֲפִילּוּ בֵּין תִּנּוֹר לְכִירַיִם. ׳לֹא תַכִּירוּ פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט׳,
40 רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא תַכִּירוּהוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, לֹא תְּנַכְּרוּהוּ. אוֹשְׁפִּיזְכָנֵיהּ דְּרַב, אֲתָא לְקַמֵּיהּ
41 לְדִינָא, אָמַר לוֹ, לְאוּ אוֹשְׁפִּיזְכָנֵי אַתְּ, אָמַר לוֹ, אֵין. אָמַר לֵיהּ, דִּינָא אִית לְךָ, אָמַר לֵיהּ,

פסילנא

ב"ד: **קום עליה באמורא.** להשמיע דרשה לציבור מה שילחוש לך: **וה' בחיכל קדשו.** סמוך לתהי קרא דהוי אומר לעץ הקיצה עורה לאבן וגו' הוא יורה הנה הוא תפוש וגו' כתב הס מפניו כל הארץ יכלה על עון כל הזה את כל הארץ: **כל עץ.** משמע דיין דכתיב (דברים נג) כי האדם עץ השדה ומוקמינן ליה בתלמיד: **אצל מזבח.** ות"ח מכפרין ומגינין במזבח: **אלוה הבא בשביל כסף.** דיין שהעמידוהו ע"י שנתן ממון למלך על כך: **לדינא.** לדון: **לקבלא.** לישא עליו חטא ועל עצמו היה אומר: **וצבי ביתיה ליית הוא עביד.** צרכי ביתו אינו עושה כאן: **וריקן לביתיה עייל.** שאינו משתכר כאן כלום: **ולואי שתהא ביאה.** שאחזור לביתי כיציאה שיצאתי מביתי בלא חטא שלא אטעה ואעוש: **אמבוהא.** סיעת אנשים: **אם יעלה לשמים** וגו'. כדי שלא תזוח דעתו עליו היה אומר כך: **כגללו.** גלל רעי: **מבחני לה'.** נושאין אותן על הבחף שהיו זקנים ואינם יכולין לרוץ ומטריחין את הציבור לעמוד בפניהם לפיכך היו עבדיהם נושאין אותם מהר: **כשבתא דרגלא.** שבת ששואלין בו בהלכות הרגל והיינו שלשים יום קודם הרגל: **תרגים.** רגילין בהמתנה כדי לעיין בה יפה קודם שתחתכוהו: **במעלות.** בחוזקה ובמרוצה: **על ראשי עם קדש.** שכשהיה המתורגמן דורש היו הציבור יושבין לארץ והמפסיע ביניהן לילך ולישב במקומו נראה במפסיע על ראשן: **וסמיך ליה ואלה המשפטים.** כלומר אף לשופטים אני מזהיר: **כלי הדיינים.** דשייכא בהו שימה דבר המטלטל: **רצועה.** למלקות: **מקל.** למכת מרדות עד שיחזור בו: **שופר.** לשמחא ונידוי: **סנדל.** לחליצה: **ואצוה.** כל צואה לשון זירוז הוא דתניא (קדושין דף כט:) כל מקום שנאמר צו אינו אלא לשון זירוז ועל מה זירז על המקל ועל הרצועה שיהו מטילין אימה על הציבור לשם שמים: **שמוע בין אחיכם.** כשיהיו שניהם יחד שמעו דבריהם ולא תשמעו דברי זה בלא זה שמסדר דברי שקר כדברי אמת לפי שאין מכוחשין ומכוין שלב הדיין נוטה לו לזכות שוב אין לבו מהפך בזכות השני כל כך: **שמע.** דבריך בין אוהבים כשתהיו שניכם יחד משמע: **לא תשא.** לא תקבל שמע שוא אזהרה לדיין וקרי ביה נמי לא תשיא אזהרה לבעל דין: **בין איש ובין אחיו.** שנפלאה להם בית בירושה אל תאמר טול אתה בית ואחיך עליה ומה בכך הרי לכל אחד יש לו דירה אלא העלה אותן בדמים והשווה חלוקתן ע"י מעות: **בין גרו.** לשון מגור תשמישי דירה אל תאמר יטול זה תנור וזה בירה שהרי תנור עודף על הבירה

וצריך להוסיף דמים: **לא תכירהו.** אם הוא אוהבך: **לא תנכרהו.** אם הוא שונאך לא תעשה לו כנכרי לחייבו: **אמר** ליה. ההוא גברא לרב: **ולאו אושפיזכי את.** כלומר אין אתה זכור שעשיתי עמך חסד: **א"ל.** רב אין: **אמר** ליה **ההוא גברא דינא אית** לי. ורוצה אני שתהא דיין:

פסילנא

פְּסִילְנָא לָךְ. שהוכרתינו טובתך: **חזייה.** רב כהנא לההוא גברא: **דהוה נאים ביה.** ברב סומך ובוטח עליו ומדבר גבוהות: **מפקינא לך רב מאונך.** אודיעך שאין רב יכול לסייעך דמשמתינא לך: **אלימא לעיניי ביה ומיפקיה.** לאמיתו: **לאקדומיה.** אם בא לפניך דין של פרוטה וחזר ובא דין אחר של מנה הקודם לפניך הקדם לחתוך: **כי המשפט לאלהים הוא.** כאילו אתה דן ומוציא ממון מיד הקב"ה שהרי עליו להחזיר ממון לבעליו: **על דבר זה.** שנטל שררה לעצמו לומר תקריבון אלי (דברים א) שהיה לו לומר תקריבון לפני השכינה: **נגעש משה.** שלא זכה שלא נאמר לו פרשת נחלות עד שבא מעשה לפניו ולא ידע מה להשיב: **כתיב ואצוה את שופטיכם.** משמע את חכמיהם הזהיר להדריך ציבור במשפט והחקים על ברחם: **וכתיב ואצוה אתכם.** דציבור עצמם הזהיר ומה הרצרך להזהירן: **כי אתה תבוא את העם.** משמע גם אתה כאחד מהן: **כי אתה תביא.** משמע (לשון) שררה נוהג עליהן: **משה אמר** לו **זקנים שבדור עמהם.** על פיהם עשה מעשה ולא תשתרר עליהם דההוא קרא דכי אתה תבוא משה אמרו כדכתי' ביה אל הארץ אשר נשבע ה' וגו' ובמקרא דכי אתה תביא כתיב אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם וגו' אלמא דהקב"ה בעצמו אמרו: **דבר אחר.** מנהיג אחד: יומא דדינא. שני וחמישי תקנת עזרא היא בב"ק (דף פב:): **אימורי לדינא.** ב"ד ששולחין שלוחם לבעל דין שצועקים עליו לבא ולדון לפניהם צריך השליח להזמינו בשם שלשתן: **ואמר משמיה דהד.** פלוני דיין מזמינך לא אמר כלום ואי לא אזיל לא משמתינן ליה: **דיני קנסות.** זה שמשלם יותר מדינו: **המוציא שם רע.** לא מצאתי לבתך בתולים ובא להפסידה כתובתה ולא להרגה שאינו מביא עדים שזינתה תחתיו דאי אנפשות קאתי לא אמר ר"מ בשלשה: **וחכמים אומרים בו'.** מפני שיש בו דיני נפשות קס"ד דהכי קאמרי משום האיבא מוציא שם רע דשייך ביה דיני נפשות ובגמרא פרכינן וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי השתא מידא לאו דיני נפשות הוא דליכא עדים: **ור"מ סבר אין חוששין ללעז.** אין חוששין שמא כשיבואו לב"ד ויצא הקול ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה תחתיו ועכשיו אין הבעל יודע בהן ותבעי ב"ג דשמא יבא לידי דיני נפשות ורבנן סברי חוששין ללעז. ואם תחילת תביעתו של בעל לא בא לידון על פי עדים אלא על ידי עצמו ולהפסידה כתובתה מודו רבנן דבשלשה: **והכא בגון דאיכניף עשרים ושלשה.** שאמר הבעל להביא עדים שזינתה תחתיו ולא מצא: **ואיבדור.** הדיינין והלכו להם: **ואמר.** הואיל ואין לי עדים דנו לי מיהת בשלשה דיני ממונות להפסידה בכתובתה ע"י עצמו דקי"ל (כתובות דף י.) חכמים תיקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו להפסידה על פיו חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה רבי מאיר סבר בשלשה דאין חוששין לכבוד הראשונים ודנין אפילו בשלשה ורבנן סברי חוששין לכבוד הראשונים ובעי בולהו:

פְּסִילְנָא לָךְ. מרחיק היה עצמו אבל מן הדין לא מיפסיל וכן ההוא דשני דייני גזירות (כתובות קה:) דאייתי ליה צנא דפירי: **מפיקנא** לך רב מאונך. דמשמתינא לך והא דקאמר במו"ק (דף יז.) מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב הני מילי כשמנדה אותו לכבוד עצמו אבל לשם שמים לא:

מוציא שם רע. פי' בקונטרס שהבעל טוען פתח פתוח מצאתי להפסידה כתובתה וקשה לר"ת הרא דגבי אונס ומפתה קתני לה שהן קנסות ועוד דבבל דוכתא שמזכיר מוציא שם רע הוי לענין ק' סלעים ועוד דג' דמתניתין מומחין הן ובבמה דוכתי אשכחן שדנין דיני כתובה בבבל וכן נהגין עכשיו ועוד מה שמפרש נמי חרשיין ללעז מתוך שיטעון פתח פתוח מצאתי חיישינן שמא ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה אין לשון לעז נופל על זה אלא על דבר שהוא שקר כמו (גיטין דף ה:) נמצאת אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים ועוד דקאמר דנו לי מיהא דיני ממונות מי דוחקו כל זמן שאין האשה תובעת אותו בכתובתה ועוד דקאמר תבעו ממון בשלשה תבעה מיבעיא ליה ועוד מה שייך תביעה שאינו בא אלא לפטור את עצמו מכתובתה ועוד ובמקום דאיכא נפשות משמע דבהדיא ממון איירי ועוד שמעתי מהר"ף דלר' מאיר דאית ליה בתובה דאורייתא בפרק אף על פי (כתובות דף נו:) אינו נאמן להפסידה כתובתה דדוקא למ"ד בתובה דרבנן נאמן כדמוכח בפ"ק דכתובות (דף י.) דאמר רב נחמן חכמים תיקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו כו' ומפר"ת דבולה שמעתי איירי לענין ק' סלעים שהאב תובע לבעל וחרשים ללעז היינו לעז דדיינים בגון שהביא הבעל עדים שזינתה והוכחשו דמיחזיא הבעל השתא ק' סלעים דרבנן סברי בעי ב"ג דאי בג' חיישינן שמא אח"כ יבואו עדים שזינתה ויצטרך להוסיף עד ב"ג ואתי להדיא לעז על הראשונים לומר שלפי שלא ידעו לדון הוסיפו עליהן ודוקא הוכחשו אבל החזמו תו לא חיישינן דלמדר' אחריני דמוכחא מילתא דאהדדי שקרי מהדר הבעל אבל בהוכחשו אי לא כתונו עדותן אבתי אפשר להיות דקושטא הוה קאמרי ואיכא למיחש טפי דילמא אתו אחריני ור' מאיר לא חייש ללעז היתיין ואין לדמות ליוסיפו הדיינים דלקמן (דף נט.) דלא חיישינן ללעז היתיין:

רבה

פְּסִילְנָא לָךְ לְדִינָא. אָמַר לֵיהּ רַב לְרַב כַּהֲנָא, פּוֹק דַּיְּינֵיהּ, חֲזָייֵהּ דַּהֲוָה קָא נָאֵים [בֵּיהּ], אָמַר לֵיהּ, אִי צָיְיתַתָּא צָיְיתַתָּא, וְאִי לָא, מַפֵּיקְנָא לָךְ רַב מֵאוֹנָךְ. 'כַּמָּה כַּפֵּדוֹל תִּשְׁמְעוּן', אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, שֶׁיְּהֵא חָבִיב עָלֶיךָ דִּין שֶׁל פְּרוּטָה, כְּדִין שֶׁל מֵאָה מָנֶה. לְמַאי הִלְכְתָא, אִילֵימָא לְעִנְיְנֵי בֵּיהּ וּמֵיפְּקֵהּ, פְּשִׁיטָא. אֶלָּא לְאַקְדּוּמֵיהּ. 'לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ', (אָמַר רַבִּי חָנָן, אַל תַּכְנִים דְּבָרֶיךָ מִפְּנֵי אִישׁ). 'כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא', אָמַר רַבִּי חֲמָא בַּרְבִּי חָנִינָא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא דַּיָּיִן לְרָשָׁעִים שֶׁנּוֹטְלִין מִזֶּה מָמוֹן וְנוֹתְנִים לְזֶה שֶׁלֹּא כְּדִין, אֶלָּא שֶׁמְּטִרְחִין אוֹתִי לְהַחֲזִיר מָמוֹן לְבַעֲלָיו. 'וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם', אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, וְאִיתֵימָא רַבִּי יְאוֹשִׁיָּה, עַל דָּבָר זֶה נֶעֱנַשׁ מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה'. מַתְקִיף לָהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מִי כְּתִיב 'וְאִשְׁמְעֵכֶם', 'וּשְׁמַעְתִּיו כְּתִיב', אֵי גְּמִירְנָא גְּמִירְנָא, וְאִי לָא, אֵיזִלְנָא וְגַמִירְנָא. אֶלָּא כְּדַתָּנָיֵא, רְאִיָּיה הָיְתָה פְּרָשַׁת נְחָלוֹת שֶׁתִּיכָּתֵב עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, אֶלָּא שֶׁזָּכוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד וְנִכְתַּב עַל יָדָן. רְאִיָּיה הָיְתָה פָּרָשַׁת מְקוֹשֵׁשׁ שֶׁתִּיכָּתֵב עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, אֶלָּא שֶׁנִּתְחַיֵּב מְקוֹשֵׁשׁ וְנִכְתְּבָה עַל יָדוֹ. לְלַמֶּדְךָ, שֶׁמְּגַלְגְּלִין חוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּיב, וְזִכּוּת עַל יְדֵי זַכַּאי. כְּתִיב 'וְאַצַוֶּה אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִיא', אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר רַבִּי שִׁמְלַאי, אַזְהָרָה לַצִּיבּוּר שֶׁתְּהֵא שִׁימַת דַּיָּנִין עֲלֵיהֶן, וְאַזְהָרָה לַדַּיָּנִין שֶׁיִּסְבְּלוּ אֶת הַצִּיבּוּר. עַד כַּמָּה, אָמַר רַבִּי חָנָן, וְאִיתֵימָא רַבִּי שִׁבְתַּאי, כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת הַיּוֹנֵק. כְּתִיב 'כִּי אַתָּה תְּבוֹא', וּכְתִיב 'כִּי אַתָּה תָּבִיא', אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ, אַתָּה תָּבִיא, וְהַזְקֵנִים שֶׁבַּדּוֹר [עִמָּךְ], אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, טוֹל מַקֵּל עַל יָדְךָ וְהָךְ עַל קְרָקֶדֶת, דָּבָר אֶחָד לַדּוֹר, וְאֵין שְׁנֵי דָּבָרִין לַדּוֹר. תָּנָא, זִימּוּן בְּשִׁלְשָׁה. מַאי זִימּוּן, אֵילֵימָא זִימּוּן בְּשִׁלְשָׁה, בְּרָכַת זִימּוּן וּבִרְכַּת זִימּוּן בְּשִׁלְשָׁה. וְכִי תֵּימָא, פָּרִישִׁי קָמְפָרֵשׁ מַאי זִימּוּן, בְּרָכַת זִימּוּן, וְהָתַנְיָא, זִימּוּן בְּשִׁלְשָׁה, בְּרָכַת זִימּוּן בְּשִׁלְשָׁה. אֶלָּא מַאי זִימּוּן, אַזְמוֹנֵי לִדְיָן, כִּי הָא דְּאָמַר רָבָא, הֲנֵי בֵּי תְּלָתָא דַּיָּנֵי דִּיתְבֵי, וְאָזֵיל שְׁלִיחָא דִּבְרֵי דִּינָא, וְאָמַר מַפֵּיתָא דְּחַד, לָא אָמַר כְּלוּם, עַד דְּאָמַר מְשַׁמֵּיהּ דְּכוּלְּהוּ. הֲנֵי מִילֵּי בְּלֹא יוֹמָא דִּדִינָא, אֲבָל בְּיוֹמָא דִּדִינָא, לֵית לָן בָּהּ: תַּשְׁלוּמֵי פֶּשַׁע רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא לְרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב, יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ, דִּינֵי קְנָסוֹת, בְּכַמָּה. מַאי קְמַיְּעָיָא לֵיהּ, הָא אֲנַן תְּנַן, בִּשְׁלָשָׁה. אֶלָּא יָחִיד מוּמְחֶה, קְמַיְּעָיָא לֵיהּ. דְּאִין דִּינֵי קְנָסוֹת, אוֹ לֹא. אָמַר לֵיהּ, תְּנִיתוּהָ, תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה בִּשְׁלָשָׁה, מַאי שְׁלָשָׁה, אִילֵימָא שְׁלָשָׁה הֲדִיוֹטוֹת, הָאָמַר אַבּוּהּ דַּאֲבוּהּ מִשְּׁמֵיהּ דִּרְבָ, אֲפִילּוּ עֲשָׂרָה וְהֵן הֲדִיוֹטוֹת, פְּסוּלִין לְדִינֵי קְנָסוֹת. אֶלָּא מוּמְחִין, וְקָאָמַר שְׁלָשָׁה: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מוֹצִיא שֵׁם רַע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלָשָׁה: וְכִי יֵשׁ בּוֹ דִּינֵי נְפָשׁוֹת, מַאי חָזֵי. אָמַר עוּלָּא, בְּחוֹשְׁשִׁין לְלַעַז קָמַיפְּלְגִי. רַבִּי מֵאִיר סָבַר, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְלַעַז. וְרַבָּנַן סָבְרִי, חוֹשְׁשִׁין לְלַעַז. רָבָא אָמַר, כּוּלֵּי עָלְמָא לָא חָיְישִׁינַן. וְהָכָא, בְּחוֹשְׁשִׁין לְכָבוֹדָן שֶׁל רִאשׁוֹנִים קָמִיפְּלְגִי. וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן דְּאֵיכָּנִיף בֵּי עֶשְׂרִין וּתְלָתָא לְמֵידַן דִּינֵי נְפָשׁוֹת, וְאִיבְּדוּר, וְאָמַר לְהוּ, דַּיְּינוּ לִי מֵיהָא דִּינֵי מָמוֹנוֹת.

רבה אמר דב"ע בו' בגון דאיכניף ב"ג למידן דיני נפשות. שהביא האב עדים להזימום עדי הבעל ולא הספיקו לקבלם עד האיבדור מחמת אונס או מחמת פחד או להקביל פני המלך או למדידת עגלה ערופה ונשארו רק שלשה ואין לומר שקיבלו ואח"כ איבדור דלא א"ש דונו לי מיהת: **מיתיבי** בו' בשלמא לרבה תבעו ממון תחלה. כלומר דלא איכניף לדיני נפשות:

והביא האב עדים והזימום. קודם גמר הדין דהשתא ליכא מיתה בזוממין בא לגבות ממון בג' דליכא למיחש ללעז שמא יבואו עדים אחרים ויצטרכו להוסיף דבין דהזומו ודאי סהדי שקרי נינהו ובמקום דאיכא נפשות כלומר שיכול לבא לידי נפשות שלא הזומו אלא הוכחשו בעי ב"ג ותבעו נפשות ה"פ תבעו ממון שיכול לבא לידי נפשות וניחא לפירוש רבינו תם הא דאיצטריך לאביי למימר דב"ע חרשין ללעז דכולה סוגיא איירי בשהוכחשו עד ירד הבעל או לא כוונו עדותן ומשום דחרשין ללעז הוי בב"ג לרבן דאיכא חשש דלעז דשייכא מיתה בהתראה סתם דשמא יצטרכו להוסיף אבל לפירוש הקונטרס הכי נמי הוה מצי למימר דב"ע אין חרשין ללעז אפ"ה הוי לרבן דאיכא למיחש ללעז ושלשה ורמ"ה לפי' הקונטרס דלהכי נקט דב"ע חרשין ללעז משום רבותא דר' מאיר דאע"ג דחרשין ללעז הוי לר' מאיר בשלשה כיון דליכא למיחש לסהדי אחרינא ומיהו קשה לפר"ת למאי דמסיק פלוגתא דמתניתין בפלוגתא דבן זכאי דהשתא מוציא עם רע דרבי מאיר דאמר בשלשה הוי תביעת מאה בסף דקתבע אב ומוציא שם רע בעשרים ושלשה דרבנן היינו בחזוב מיתת האשה ולא בתבעת ממון דאין עדותן בטלה בהכחשת בדיק' לרבנן ועוד דמשמע דקאי אהא דאמר דבולי עלמא חרשין ללעז ואי חרשין ללעז כי איתכחוש נמי ליהדי בב"ג לרבי מאיר שמא יבואו עדים אחרים ויצטרכו להוסיף ויהיה לעז ומיהו יש ליישב דבמוקי כגון דאיתכחיש בבדיקות איירי נמי שהכחישו אח"כ) עדי האב הכחשה גמורה דהשתא לא מקטלא נמי לרבנן ואפ"ה הוו בב"ג דאיכא למיחש לסהדי אחריני ואע"ג דהני אחריני נמי יהו מוכחשין בבדיקות מ"מ מיקטלא לרבנן דהכחשה דבדיקות לאו הכחשה היא ולר"מ הוה הכחשה ואין להקשות לפר"ת לאביי ולכולהו אמוראי דלקמן דלא מיחייב מיתה לר"מ היכי מיחייב ק' בסף הא קיי"ל בכתובות דלא מיחייב ק' סלע היכא דלא מצי למיתי לידי חיוב סקילה דאמר בפרק נערה (כתובות דף מד:) המוציא שם רע על הקטנה פטור כיון דלא מצי למיקיימא אם אמת היה הדבר וסקלו ויש לומר דמדאי טעמא לא ממעטינן אלא קטנה דלאו בת עונשין כלל אבל נראה דוחק מה שפירש ר"ת דהכחשה בלא הזמה מחייב ק' סלעים וצ"ל לפר"ת שהיא מותרת לבעלה כשלא כוונו עדותן או כשהוכחשו דאי לאו הכי היכי מחייב ק' סלעים הא לא קרינן ביה (דברים כב) ולו תהיה לאשה ויש ללמוד מכאן דאי אתו עדים ואמרו אשת פלוני ונתה דברי דרישה וחקירה לאוסרה על בעלה וסברא הוא דליכא למיחש ללעז מגולות וחבלות ובירושלמי מצא רשב"א פלוגתא דאמוראי דאיכא דמפרש פלוגתא לענין בתובה בדמפרש בקונטרס ואיכא דמפרש לענין ק' סלע בדמפרש רבינו תם:

חרשין ללעז וחרשין לבבורן של ראשונים. אע"ג דחרשין ללעז אבתי נפקא לן במאי דחרשין לבבורן של ראשונים שהביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום וה"ה דהוה מצי למימר אין חרשין לבבורן של ראשונים אבל אין לפרש מדחרשין ללעז כ"ש דחרשין לבבורן של ראשונים כדמוכח מדרבא חדא מה ענין זה אצל זה ועוד דהא לעולא דחרשין רבנן ללעז ולבבורן של ראשונים לא חיישינן דהיכא דהבעל הביא עדים והביא האב עדים והזימום דמוקי לעיל בין דסברי רבנן דכולי עלמא חרשין לבבורן של ראשונים ויש לומר דלדידהו תבעו ממון היינו שלא התרו בה כלל דליכא מיתה אלא ממון ובקונטרס פירש דמוקי לה כרבא ורבי חייא שהביא הבעל עדים שזינתה והאב הביא עדים והזימום וליכא למיחש לבבורן של ראשונים דדינא אחרינא הוא דמעיקרא הוה כל תובע ונראה דוחק:

בעדה ועדים ובהתראה. ומסית נמי צריך עדה אלא משום דכתיב (במדבר לה) והצילו העדה ומסית אין מתפבין בזכותו שאין טוענין למסית אבל לענין עשרים ושלשה דרשינן מהאי קרא דאין סברא לחלק בין מסית לשאר חייבי מיתות ועדים והתראה נמי צריך במסית אלא משום שמכמינין לו עדים וגם אין מתרין בו בפירוש אלא אומרים לו האיך נניח אבינו שבשמים ונעבוד עצים ואבנים כדתניא פרק ד' מיתות (לקמן דף סז.): **באשה** חבירה. וכגון דאמר שבעל וחזר ובעל דאי לאו הכי מתוך שאין טוענין לו בפירוש אלא אומרים לו לאוסרה על בעלה באנו אף היא אינה נהרגת כדאמרינן בריש היו בודקין (לקמן דף מא.):

דאתרו

מדגרסינן בתירוצא דרב חייא בר אבין בא לגבות ממון מבעל דפריש דרבי חייא להאי תבעו ממון אמאה סלע מכלל דעד השתא הוה שמעינן תבעו ממון אבעל ואיתו תבעו בלהפסידה כתובתה: **אביי אמר**. אי בשלא הביא עדים דכולי עלמא חרשין ללעז ובענין עשרים ושלשה דילמא שמעי סהדי ואתו ומדבעינן עשרים ושלשה ברישא אפילו ממון בעשרים ושלשה דחרשין לבבורן של ראשונים והכא בפלוגתא דמתניתין כגון שהביא עדים בתחילת הזמנתו לדין דתו ליכא למיחש סהדי אחריני והני אמרי באפי תלתא דהתרו בה מיתה סתם ולא הזכירו לה סקילה כדין נערה המאורסה רבי מאיר סבר תו ליכא הכא דיני נפשות ובהני שלשה סגי למידן דיני ממונות דכתובה דכי נמי יזומו ישלם מאה בסף ורבנן סברי כיון דאתרו ביה מיתה דיני נפשות איכא ומיקטלא והאי תנא הוא וכו' וברייתא דקתני לרבנן תבעו ממון בשלשה כדהתירצה רב חייא בר אבין: **ושאר כל חייבי מיתות בו'**. גבי מסית קאי דרחמנא אמר (דברים יג) לא תחמול ולא תכסה ולא תהרג בלי התראה על ידי הכמנת עדים: **עדה**. כ"ג: **ועד שיודיעוהו**. עדיו בשעת התראה שהוא חייב מיתה בבית דין אם יעבור עבירה זו ומיהו אע"ג דלא מזכרי ליה איזו מיתה התראה היא ומחייב כרבנן: **רב פפא**. כדאביי נמי סבירא ליה דחרשין ללעז ולבבורן של ראשונים והכא דאמר רבי מאיר בג' בגון שהביא עדים עמו בתחלת הזמנתו לדין ואמרו שלא התרו בה לפי שהאשה חבירה היא ולא הוצרכנו להתרות בה רבי מאיר סבר אף על גב דחבירה היא לא מיקטלא הלכך לא צריכין לאיכנופי תו עשרים ושלשה אלא שלשה לדון דיני ממונות דכתובה ורבנן סברי כרבי יוסי ברי' יהודה: **אלא לחבחין**. שלא יכול לומר סבור הייתי שמותר:

דאתרו

מֵיתִיבִי, וְהָכָתוּב אוֹמֵרִים, תְּבָעוֹ מָמוֹן, בִּשְׁלֹשָׁה. תְּבָעוֹ נְפָשׁוֹת, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. בִּשְׁלָמָא (לְרָבָא), תְּבָעוֹ מָמוֹן תְּחִלָּה בִּשְׁלֹשָׁה, תְּבָעוֹ נְפָשׁוֹת תְּחִלָּה, אֲפִילּוּ מָמוֹן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. אֶלָּא לְעוּלָּא, קַשְׁיָא. אָמַר רָבָא, אֲנִי וַאֲרֵי וַאֲרֵי שַׁבַּחְבּוּדָה תַּרְגִּימְנָא, וּמַנּוּ רַב חִיָּיא בַּר אַבִּין, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, שֶׁהֲבִיא הַבָּעַל עֵדִים שֶׁזִּינְּתָה, וְהֵבִיא הָאָב עֵדִים, וְהַזִּימוּם לְעֲדֵי הַבָּעַל. בָּא לִגְבּוֹת מָמוֹן מִבַּעַל, בִּשְׁלֹשָׁה. וּבְמָקוֹם נְפָשׁוֹת, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. אַבַּיֵי אָמַר, דִּכּוּלֵי עָלְמָא חַיְישִׁינַן לְלַעַז, וּמְשׁוּם בְּבוֹדָן שֶׁל רָאשׁוֹנִים, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן דְּאַתְרוּ בַּהּ סְתָם, וְהַאי תַּנָּא הוּא, דְּתָנֵיא, וְשָׁאַר כָּל חַיְּבֵי מִיתוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין מְמִיתִין אוֹתָם, אֶלָּא בְּעֵדָה וְעֵדִים וְהַתְרָאָה וְעַד שֶׁיּוֹדִיעוּהוּ שֶׁהוּא חַיָּיב מִיתָה בְּבֵית דִּין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד שֶׁיּוֹדִיעוּהוּ בְּאֵיזוֹ מִיתָה הוּא נֶהֱרָג. רַב פָּפָּא אָמַר, הָכָא, בְּאִשָּׁה חֲבֵירָה עָסְקִינַן, וְקָמִיפַּלְגִי בִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה וְרַבָּנַן. דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר, חָבָר אֵין צָרִיךְ הַתְרָאָה, לְפִי שֶׁלֹּא נִיתְּנָה הַתְרָאָה אֶלָּא לְהַכְחִין בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד. רַב אַשֵׁי אָמַר, כְּגוֹן

דאתרו

והכ"א תבעו ממון בו'. ברייתא היא: **תבעו ממון תחילה**. דלא בא לידון בעדים אלא על פיו ולהפסידה כתובתה מדינן דבשלשה: **תבעו נפשות תחילה**. דאמר להביא עדים: **אפילו ממון**. כגון אם לא מצא עדים ואמר דונו לי מיהא להפסידה כתובה אעפ"ב בעינן עשרים ושלשה משום כבוד האשונים: **אלא לעולא**. דאמר רבנן ללעז חיישי שמא ישמעו עדים ויבואו תבעו ממון בשלשה היכי משכחת לה לעולם עשרים ושלשה לרבנן בעינן משום דחרשין ללעז: **והזימום**. דתו ליכא למיחש ללעז דאיגלי מילתא דאדעי סהדי סמיך והני סהדי שקרי נינהו ואפילו להפסידה כתובתה לא מהימני דהשתא בתר סהדי שקרי קא מהדר ושקורי קמשקר ובעי למיתב מאה סלע לאב ולו תהיה לאשה ותבעו ממון דקאמרי רבנן אתבעית מאה סלע שהאב תובע קאי והכי קאמר בא האב לגבות ממון מבעל שנמצא כבר שקרן בשלשה דהזמנה אחריתי היא ואפילו בבוד ראשונים ליכא למימר הבא דדינא אחרינא הוא דמעיקרא בעל הוה תובע והשתא אב קא תבע: **ובמקום דאיכא דיני נפשות**. כלומר וכל היכא דאיכא למיחש לנפשות כגון בתחילת הדין אפילו אין לו עדים יש לחוש שמא ישמעו ויבואו עדים עשרים ושלשה בעי ואית דמפרשי כל תביעת ממון דהא שמעתתא אמאה בסף דאב תבע לבעל ואי אפשר לומר כן דהא לא מחייב בעל מאה סלעים אא"כ הביא עדים והזמו דכל זמן שלא הביא עדים נאמן אף להפסידה כתובה בדפרישית לעיל ואי משהחזמו עדיו מיירי מתניתין תו ליכא למימר חרשין ללעז ועוד דאתרו

רש"י

מיתיבי והכתוב אומרים תבעו ממון בשלשה תבעו נפשות בעשרים ושלשה בשלמא לרבא תבעו ממון תחלה בשלשה תבעו נפשות תחלה אפילו ממון אלא לעולא קשיא אמר רבא אני וארי וארי שבחבודה תרגימנא ומנו רב חייא בר אבין הכא במאי עסקינן שהביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום לעדי הבעל בא לגבות ממון מבעל בעשרים ושלשה אבי אמר דכולי עלמא חיישינן ללעז ומשום בבודן של ראשונים הכא במאי עסקינן כגון דאתרו בה סתם והאי תנא הוא דתניא ושאר כל חייבי מיתות שבתורה אין ממיתין אותם אלא בעדה ועדים והתראה ועד שיודיעוהו שהוא חייב מיתה בבית דין רבי יהודה אומר עד שיודיעוהו באיזו מיתה הוא נהרג רב פפא אמר הכא באשה חבירה וקמיפלגי בפלוגתא דרבי יוסי בר יהודה ורבנן דתניא רבי יוסי בר יהודה אומר חבר אין צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להכחין בין שוגג למזיד רב אשי אמר כגון

דאתרו

דאתרו ביה מלקות ולא אתרו ביה קטלא. דהא ודאי לא מיקטלא אלא לוקה דאין לך מיתת בית דין שלא נאמר בה לאו וקסבר לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין לוקין עליו כי אתרו בה מלקות ולא קטלא: **משום ר' ישמעאל אמרו בעשרים ושלשה.** טעמא מפרש לקמן (דף י.): **אחד מן העדים.** והיו שם שלשה או ארבעה שיכולה עדות להתקיים בשאר: **הא דרבי עקיבא.** במסכת מכות: **לא בא שלישי כו'.** דמשמע שנאמר (דברים יט) על פי שנים עדים (יקום) כל שכן שלשה למה נאמר או שלשה עדים אלא להחמיר עליו ליתן חומר בעדי שקר ששלישי שהוא עכ"פ שלא היה זה נידון על פיו למיתה שהרי בשנים שהעידו תחלה נמי היה נידון אפילו הכי עשה הכתוב את דיני כיוצא באלו שאם החזמו יהרג אף השלישי מפני שניטפל לעוברי עבירה: **וחומר שישלם שבר וכו'.** דקיימא לן מדה טובה מרובה ממדת פורענות הלכך קל וחומר הוא: **במה דברים אמורים.** דעדותן בטלה: **בדיני נפשות.** דרחמנא אמר (במדבר לה) והצילו העדה המדהרירין בתר זכותא לבטל העדות ולא יהרג לא הוא ולא הם: **רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות.** שוין בכך דעדותן בטלה: **ואימתי.** בדיני נפשות עדותן בטלה: **בזמן שהתרו.** הקרוב או הפסול בעוברי עבירה שגילו דעתם שאף הם נעשים עדים והרי הכתוב הקיש שלשה לבטל העדות אם יש קרוב או פסול אבל לא התרו הקרוב והפסול בעוברי עבירה אלא שתקו והחשברים התרו בהן אין אלו נעשים עדים ותתקיים העדות בשאר:

דא"כ

דאתרו ביה למלקות. ואתיא כמ"ד (מכות יג:) לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו ואם היינו יכולין לפרש במלקות של מוציא שם רע היה מתיישב ותימה דמשמע הכא דסבר ר' מאיר מכות בג' אם כן הוה דריש קרא והצדיקו לענין עדים זוממין דלקו כדלקמן (דף י.) ומה הוה משני מהא דפריך ליפיוף ליה מלא תענה דלא מצי לשנויי כדמשני לקמן משום דהוי לאו שאין בו מעשה מ"מ הוה לקי דהא ר' מאיר גמר בפ"ק דמכות (דף ה: ושם) דעדים זוממין לוקין ומשלמין ממון ממוציא שם רע וה"נ דגמר לענין דלוקין דאע"ג דהוי לאו שאין בו מעשה וכ"ת דהוה משני דגמר דעדים זוממין ממוציא שם רע ה"מ לענין דלא דרשינן כדי רשעתו להכי אלא מוקמינא לה לדרשה אחריתי באלו נערות (כתובות לב:) אבל גבי האי אי לאו דגלי קרא דלקי לא הוה גמרינן בין דבתיב לעשות דדרשינן מינה באלו הן הלוקין (מכות דף יג:) דבעינן לאו שיש בו מעשה אי נמי י"ל דמוציא שם רע גופיה לא נפקא לן דלקי אלא משום דהוי כאחד מן הכות הרשע כדאמר פרק נערה (כתובות דף מו.) למדנו ויסרו מויסרו ויסרו מבן ובן (מבן) מוהיה אם בן הכות הרשע:

לא בא השלישי להקל עליו אלא להחמיר עליו. אדר"ש קאי דקתני בפ"ק דמכות (דף ה: ושם) לעיל מדכך ר"ש אומר מה שנים אין נהרגין עד שיהו שניהם זוממין דקסבר דאין להקיש שלשה לשנים לענין זה דכיון דבתיב (דברים יט) ועשיתם לו כאשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בידיהם להרוג בפני עצמם ובקונטרס פירש במכות (שם) לא בא השלישי להקל עליו דלהקל עליו לא צריך קרא דבתיב (שם) והנה עד שקר העד דמשמע כל העדות ואינן נהרגין עד שיזומו כולן ולא בא הכתוב אלא להחמיר עליו אבל אין לפרש לא בא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמיר עליו אע"ג דר"ש מודה דשלשתן נהרגין ה"מ כשבאו בתוך כדי דיבור כדמפרש התם בגמרא אבל רבי עקיבא סבר שנענש אע"ג שבא אח"כ מדנקט נטפל דהא כיון דאית ליה לרבי עקיבא היקישא דעד שיהו שלשתן זוממין בבאו בבת אחת בבאו זה אחר זה נמי יקישם להכי בי היכי דמקיש לענין לענש כמותם:

בזמן שהתרו בהן. מפרש בפ"ק דמכות (דף ו. ושם) הכי אמרינן להו לאסהודי אתיתו או למיחזי אתיתו אי אמרי לאסהודי אתינא נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אתינא מה יעשו שני אחים בו' ונראה לר"י דמשום שנתבוננו להעיד לא אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אלא שהוכלים ומעידים כולן בב"ד אבל משום ראייה לחוד שנתבוננו להעיד לא דאי לא תימא הכי כל גיטין כשנותנין אותן קרובים או פסולים יהיו פסולים אם יתכוין הא' ולו' יוסי אפילו לא יתכוין והאי דקאמר מה יעשו ב' אחים דראי יכולין לתקן שלא ילכו שניהם להעיד אבל פעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד אע"פ שהעיד אחיו כבר בב"ד אע"פ שהשני העיד לאחר כדי דיבור מ"מ עדותן בטלה דשייך שפיר לאקושי להך מילתא שלשה לשנים אפילו בזה אחר זה כיון בשעת ראייה ראוין יחד ומתבוננין להעיד לכך עדותן בטלה אפילו העידו זה אחר זה אע"ג דלענין שלשתן זוממין לא הוקשו אלא בשהעידו בתוך כדי דיבור דהתם הזמה משעת העדאת עדים קא אתיא ואע"ג דפריך במכות (שם) הרגו יצאל אע"פ שאינו הולך להעיד ב"ד ה"מ מעיקרא דאתי לא אסיק אדעתיה יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר אבל לבסוף דמסיק יקום דבר במקיימי דבר לא צריכי לשנויי קמאי דמעמעט' הרוג והדהורג מיקום דבר דבענין שילכו לקיים דבר בב"ד וכן (לקמן דף ה"ל): לענין אין עד נעשה דיין נראה לר"י דדוקא בעד המעיד אין עד נעשה דיין אבל במתכוין להעיד לא דהא דטעמא דאין עד נעשה דיין נראה לו משום דבענין עדות שאתה יכול להזימה וכיון שהעידוהו בעצמם דנין לא ר"ל דרצו לקבל הזמה על עדותן או משום דבתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו' שני האנשים אלו העדים לפני השם אלו הדיינין דבענין שיעידו העדים לפני הדיינין ולא שיהו בעצמן דיינין והנך נעמי לא שייכי אלא בעד המעיד בפיו ולא במתכוין להעיד ולא בפי' רבינו שמואל שפי' בעלמא (ב"ב קיג: ד"ה ג' שנכנסו כו') שנתכוון להעיד אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה וכן לענין שאינו נעשה דיין ודקדק מדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (לקמן דף ה:) שלשה שנכנסו לבקר את החולה כו' משמע דווקא שנכנסו לבקר ולא נתבוננו להעיד אמרינן רצו עושין דין אבל נתבוננו להעיד אין עושין דין ועוד נראה לר"י לדקדק דלא אמרינן אין עד נעשה דיין אלא עד המעיד דאי לא תימא הכי קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא בפ"ק דמכות (דף ו. ושם) פסיק רב יהודה הלכה כרבי יוסי דבראייה בעלמא נעשה עד אע"פ שאינו מכוין להעיד ורב יהודה קאמר (ב"ב דף קיג:) גבי ג' שנכנסו לבקר את החולה וכו' רצו עושין דין ואמאי הא בראייה בעלמא נעשה עד ועוד להאי פירוש לית ליה לרבי יוסי לא תהא שמיעה גדולה מראייה לא בעדות החדש (ר"ה דף כה: ושם) בראובהו שלשה וזקן ב"ד ולא בסנהדרין באחד שהרג את הנפש שראוהו אע"פ שראוהו ביום ומיהו נראה לרשב"א דהני לא פרכי עיניהו דרבי יוסי על כרחך לית ליה שיעשה עד בראייה ואפי' יעיד לבסוף דהא ר' יוסי הוא דאמר עד שיהיו פי שני עדים מתרים בו כדאמר בסמוך וכמו ששנינו אין יכולין להעיד אא"כ התרו בו כך שלשה וכו' אלמא אפילו יהו חשובין עדים אבל השאר לא וכן נראה הדברים דאם הזמו כולן לא היו נהרגין אותן שלא התרו בו דלא מהני שהדותייהו בלא שהדותא דאחריני ולא אמרינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול אלא באותן שהותרו והא דקאמר רבי בזמן שהתרו בהן לאו משום דרבי יוסי לא בעי התרו דאכתי טפי מרבי בעינן דלרבי בנתבוננו להעיד בעלמא סגי כדמוכח במכות (דף ו.) ור' יוסי בעי התראה ממש אלא דיני ממונות אתא לאוסופי והא דמשמע הכא דלר' יוסי בראייה בעלמא אמרינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול בו' מדקאמר וקמיפלגי בפלוגתא דרבי ור' יוסי היינו במה שנחלקו במשנה זו אבל מתוך משנה אחרת יש ללמוד דבעי ר' יוסי התראה ושמא רב יהודה פסק לגמרי כר' יוסי אי נמי לא פסק בוותיה אלא במאי דקאמר אבל בדיני ממונות תתקיים העדים בשאר גרידא אבל בבוונת עדות סבר כרבי ודאי דקאמר במכות (שם) היכי אמרינן להו לרבי קאי וכן מוכח דקאמר אי אמרי למיחזי אתינא מה יעשו שני אחים כו' וה"פ היכי אמרינן להו דעל כרחך התראה לאו דווקא דבדיני ממונות לא שייכא התראה אלא ודאי לא בעי אלא שנדע שנתבוננו להעיד והיכי אמרינן להו וכו':

רבי

רבי יוסי אומר לעולם אינו נהרג עד שיהיו בו שני עדיו מתרין בו. וא"ת והא תנן באלו הן הגולין (מכות דף ט:) רבי יוסי אומר השונא שהוא נהרג מפני שהוא במועד ומותרה בפרק קמא דמכות (דף ה:) פריך לה ומשני דהתוא היינו כרבי יוסי בר יהודה:

בפלוגתא דבן זכאי. תימה דמשמע דקאי אאביי דאמר דס"ע חרשיין ללעז א"כ לרבי מאיר יהא נמי בס"ג אע"ג דאיתכחיש בבדיקות דהא חיישינן שמא יבואו עדים אחרים שזינתה בין לפ"ה בין לפר"ת וי"ל דמיירי כגון דאמרי הנך סהדי לא היה שם עד אחר וטעמא דרבנן בעשרים ושלשה לפר"ת דאיירי כשהכחישו עדי האב הכחשה גמורה אע"ג דליכא למיחש לסהדי אחרינו מ"מ איכא למיחש שמא יזים את עדי האב כגון דלא הוכחשו ויצטרך נמי כ"ג אי נמי איירי דיש לבעל שני כתי עדים המכחישים זו את זו בבדיקות דתו ליכא למיחש לר' מאיר לעדים אחרים דאפילו יבאו יהיו מוכחשים מאלו בבדיקות ולרבנן איכא למיחש לעדים אחרים דהכחשה בדיקות לאו כלום אי נמי דעדי האב הזימו לעדי הבעל דלכולי עלמא ליכא למיחש לאחרינו וטעמא דרבנן דבס"ג משום בבור ראשונים אפילו הזימו קודם גמר דין כל שכן לאחר גמר דין דאתי טפי שפיר דהוי בס"ג ולרבי מאיר לא שייך בבור ראשונים דלא היה כאן חיוב מיתה דהוכחשו בבדיקות: **עדי** האב נהרגין ומשלמין ממון. תימה דאמאי נהרגין דמצו אמרי לא לחייב עדי הבעל באנו אלא לחייב הבעל ממון קאתינא כיון שלא התרו בהן דעדים זוממין לא בעו התראה וכה"ג אמרינן לקמן בפרק היו בודקין (דף מא:) למאן דאמר חבר א"ע התראה עדי נערה המאורסה אין נהרגין מתוך שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו וי"ל דהכא שאני כיון שיודעים דבאים להרוג את האשה יודעים שיהרגו אותן אם יחזו דאי אפשר להיות זה בלא זה אבל התם לא ידעי שהיתה חבירה אי נמי לא ידעי דחבר א"ע התראה והא דפריך התם אלא אשה חבירה דקיימא לן (בר') יוסי ב"ר יהודה דמיקטלא ליכי משכחת לה הוה מצי לשנויי כגון דידעי שהיא חבירה וידעי שחבר א"ע התראה: **ממון** לזה ונפשות לזה. הא דמקשה בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כב: ד"ה בגדי) דפטר התם אפילו בגדי דחד ועבדא דחד מפורש במקום אחר: **לרצונו** רשע הוא. ואע"ג דרבא בעי רשע דחמס בפרק זה בורר (לקמן דף נז.) האי כמו רשע דחמס הוא דומיא דאונב גבילות לתיאבון כיון שעובר להנאתו על דעת קונו כמו כן היה עושה שביל הנאת ממון ומיעד שקר והא דאמר התם (דף נו:) החשוד על העריות אינו פירש בקונטרס לאו דאיכא סהדי שבא על הערוה אלא שהוא גס בעריות ומתייחד עמהן והאי דקאמר ארבעים בכתפיה וכשר היינו משום דמלקין על ייחוד כל העריות חוץ מאשת איש דמלקין על לא טובה השמועה אי נמי התם כשר משום דיצרו תוקפו כ"כ וחשוב כאנוס אבל ארביעה אין יצרו תוקפו כ"כ א"נ ה"נ יצרו תוקפו וכשר לעדות אחרת ולא ארביעה דחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו והא דפריך בפ"ק דמכות (דף ו. ושם) גרבע יציל אין לפרש יציל לפי שהוא פסול מחמת ששונא הרובע שרבעו לאונסו שכך היה נראה לפרש דומיא דהתם יציל דהכי מוכח דלאונסו כשר ואין שונאו כמו הרוג ועד דהרוג גופיה מצינא לפרש דלא מיפסל מחמת שנאה אלא מחמת שהוא סריפה ואינו ראוי להעיד וניראה לפרש דהתם מגרבע לרצונו פריך ואע"ג דלרבא כשר התם איירי שיש עדים שגרבע לרצונו דאז אינו ראוי להעיד והוי נמצא עד אחד מהן פסול ועדותן בטלה וק"ק בין דבגרבע לרצונו איירי בתנם נקט לבסוף הורג ורובע יציל על עצמם דמגרבע לרצונו דמיירי ביה הוי מצי למיפרך אכתי שיציל את עצמו ר"מ דמהרוג ונרבע כשהם קרובים פריך דיציל וב"ח ה"נ הא כתיב ביה (שמות כא) מכה אביו ואמו וגו' אף על פי שהוא קרוב ונרבע נמי כתיב ערות אביך ואיכא למאן דדריש לקמן (דף נד.) ערות אביך ממש:

ואין אדם משים עצמו רשע. הקשה ר"י בר' מרדכי מדקאמר בפ"ב דכתובות (דף יח: ושם) העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו נאמנים ואמר רמי בר חמא בגמרא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אין נאמנים מ"ט אין אדם משים עצמו רשע ורבא דמסיק התם הכי והשתא אמאי לא פלגינן דיבורא ונדמינהו במאי דקאמרי שהיו אנוסין אבל לא מחמת ממון ונראה דההיא דכתובות אתיא כמאן דאמר ביש נוחלין (ב"ב דף קלא: ושם) דלא פלגינן דיבורא בחד גופא פי' בחד גופא כמו גישרשי את אשתי דלא פלגינן דיבורא בחד גופא מדזימן לשעבר ומדזימן להבא וכן אנוסין היינו מחמת ממון שעל עצמו הוא מעיד כן דאי מדזימנה ליה שהוא אנוס נדמנינה שהוא מחמת ממון נאנס וכן פלוני רבעו לרצונו אין לפרש דלא מדזימן במאי דקאמר לרצונו אלא פלגינן דיבורא לומר שרבעו לאנוסו דא"כ הוה פלגינן דיבורא בחד גופא ובמקצת מדזימן אהאי גופא ובמקצת לא מדזימן אלא פלגינן לומר שרבע אבל לא שרבעו וכן מוכח מפלוני רבע שורי דאי הוה אמרי' אדם קרוב אצל ממונו ה"א דמדזימן לומר שרבע שור אחר אבל לא שורו דרבורו אין שייך לחלק בין אנוס לרצון וכן מוכח הזהו דזה בורר (לקמן דף נה.) דחד אמר לדידי אוחפ ברביתא דמדזימן שהלוה בריבית אבל לא לדידיה ותדע דאם היה כהן נשוי אחותו והוא ואחר מעידין שפלגינ בא עליה סברא היא לרבא דמצטרפין להורגו אבל לא להרגו אפילו לאוסרה על בעלה אע"פ שנאסרת באונס ואע"ג דבהכחשה דכתובות (דף יח: ושם) פלגינן דמדזימנין להו במאי דאמרי כתב ידינו הוא זה היינו אפי' בלא טעמא דפלגינן ועוד יש לומר דהתם בכתובות כיון דקיום שטרות דרבנן דעדים שחתומין על השטר נעשה כמי שנתקרה עדותן בב"ד לא פלגינן דיבורא לומר שאנוסין היו מחמת נפשות ואע"ג דאשכחן (גיטין דף ח:) פלגינן דיבורא גבי עבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסיי קנויין לך דאמר רבא עצמו קנה ונכסיו לא קנה לא דמי דהתם כך הוא נהג בכל שטרות דעלמא דבגט אשה ובגט שחרור הימנותו רבנן על ידי בפני נכתב ובפני נחתם ובשאר שטרות הצריכו קיום:

אצל

דא"כ מה יעשו שני אחין ואחד. כשר עמהם: **שראו באחד שהרג את הנפש.** ופלוגתא דר' מאיר ורבנן נמי כגון שנמצא אחד מן השלשה קרוב או פסול וראה ושתק ולא התרה ר' מאיר סבר לה כר' יוסי דאמר בדיני נפשות לא שנא התרה ולא שנא שתק עדותן בטלה ורבנן סברי כרבי דהיכא דשתק תתקיים העדות בשאר ומיקטלא: **בבדיקות.** זה אומר בליו של בועל שחורים וזה אומר לבנים: **חקירות.** איזה יום ואיזו שעה וכיוצא בהם שהעדים באים על ידיהם לידי הזמה ורבי מאיר סבר הכחשת בדיקות שמה הכחשה ולא מיקטלא ורבנן סברי כיון דבחקירה נמצאו מכוונים הכחשה דבדיקות לאו הכחשה היא דלא רמו סהדי אדעתייהו למיבדק כולי האי: **בעוקצי תאנים.** שאמרו העדים תחת תאנה נעשה מעשה אמר לו תאנה זו עוקיצה דקין או עוקציה גסין עוקצין זנבות התאנים כמו (סוכה דף ל"ד:) ניטל עוקצו: **עדי הבעל נחרגין.** שבאו להורגה: **ואין משלמין ממון.** אע"פ שהיו מפסידין אותה כתובה אין משלמין טובת הנאת כתובתה כדין שאר זוממי כתובה במסכת מכות (דף ג:) דכיון דבשבילה הן נהרגין אין משלמין לה ממון דמתחזיי בנפשו פטור מן התשלומין דכתיב (שמות כא) לא יהיה אסון ענוש יענש ואי משום מאה סלע דהוו בעו לאפסודיה לאב והוה ליה מיתה לזה לאשה ותשלומין לזה לאב לאו עלייהו רמו לשלומי אלא על הבעל שהרי על ידן הבעל בא לשלם לאב דכל זמן שלא הביא הבעל עדים שזינתה תתחיו אינו מתחייב לשלם מאה סלע על ידי עצמו דדאמרינן בכתובות (דף מו.) דלא קרינא ביה ואם אמת היה דבלאו עדים לא מיקטלא הלכך אידו נמי לא מיחייבי אלא אם כן הביא עדים שזינתה והזמום: **והזימום לעדי האב.** היאך אתם מזימים את אלו לומר שעמכם היו במקום פלוני והלא אתם עמנו הייתם במקום פלוני: **עדי האב נהרגין.** שרצו להרוג עדי הבעל: **ומשלמין ממון.** מאה כסף לבעל שבאו לחייבו כשהזימו את עדיו: **ממון לזה.** לבעל: **ונפשות לזה.** ונהרגין בשביל העדים דקסבר רב יוסף כי פטר רחמנא מתחייב בנפשו מן התשלומין היכא דמיתה וממון משום חד קאתו עליה: **פלוני רבעו.** במשכב זכור: **לאונסו.** על כרחו: **הוא ואחר.** הנרבע הזה כשר להעיד עליו ואם יש אחר עמו נהרג הרובע על פיהם: **אל תשת רשע עד.** דכתיב (שמות כג) אל תשת ידך וגו': **רבא אמר.** אין אדם נפסל לעדות בהודאת פיו דאדם קרוב אצל עצמו הלכך אין אדם יכול לשום עצמו רשע כלומר על עדות עצמו אינו נעשה רשע שהרי תורה פסלה קרוב לעדות ונהרג הרובע דפלגינן דיבורא ומדזימנין ליה לגבי חבריה ולא מדזימנין ליה לגבי דידיה לפסול לעדות:

פלוני

פלוני בא על אשתי אבל לא להורגה. לפי שקרוב הוא אצלה ואע"ג דמהימנינן ליה בהאי סהדותא לגבי חבריה לא מהימנינן ליה לגבי אשתו והיינו פלגינן דיבורא דהא חד דיבורא הוא ולגבי האי מהימן ולא מהימן לגבי האי: **אצל אשתו לא אמרינן.** אדם קרוב לענין פלגינן דיבורא והואיל ומהימן אהדורא למיקטליה לחבריה ליקטלוה נמי לדידה קמ"ל: **נהרגין.** משום פלוני: **ואין משלמין ממון.** טובת הנאת כתובתה שרצו להפסידה מאי טעמא שהרי לא הזיכרו שם האשה ולמאן מפסדי: **בא על בתו של פלוני נהרגין.** משום שניהם שבאו להרוג אותו ואותה: **ומשלמין ממון.** שבאו להפסידה כתובתה מן האירוסין ומשלמין טובת הנאת כתובה כדין כל זוממי כתובה ולא פליגא דרבא אדרב יוסף דאמר לעיל עדי הבעל נהרגין ואין משלמין ממון דהתם כיון דניסת הנך תשלומין דכתובה דידה בעו מיהוי וכיון דעלה מקטלי לא משלמי לה ממון אבל היכא דלא ניסת הנך תשלומין דהזמה דאב נינהו דבל שבח נעוריה לאביה והוה ליה ממון לזה לאב ונפשות לזה משום דבועל ונערה מיקטלי: **רבע השור.** ולא הזכירו שור של מי: **ואין משלמין.** דמי השור דלא ידעינן מנו: **ממון לזה.** לבעל השור: **ונפשות.** בשביל פלוני הרובע: **פלוני רבע שורי.** הוא ואחר מצטרף עמו: **מהו.** פלוני ודאי מיקטלי אלא שור מי מיקטיל: **מי אמרינן אדם קרוב אצל ממונו.** ופלגינן דבורא להימוני אחבריה ולא אשור או דילמא לא אמרינן לענין פלגי דיבורא אדם קרוב אצל ממונו אע"פ דפלגינן ליה לעיל אצל עצמו: **הדר פשטה.** לא אמרינן אדם קרוב אצל ממונו לענין פלגי דיבורא והשור יסקל וכי אמרינן בתמורה (דף כח.) רובע או נרבע על פי הבעלים אסור לגבוה ומותר להדיוט דאינו נסקל הני מילי היכא דלא העידו הבעלים על הרובע מי הוא או דעידו ולא היה עד שני עמהם אבל הכא דגברא מיקטיל על פי השור לא פלגינן בדיבורא משום ממון: **ושמשום.** גבי מלקות כתיב: **רמז לעדים זוממין שלוקין.** היכא דאין הזמה יכולה להתקיים בהם כגון מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה ונמצאו זוממין והרי הם כהנים אין אומרים יעשה זה בן גרושה תחתיו אלא סופג את הארבעים מנלן: **משום.** דכ"ד הצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות את הרשע צדקת צדיק למה הוזכרה כאן וכי משום צדקת צדיק מתחייב רשע מלקות אלא ודאי עדים (זוממין) רמיזי הכא דאעדים קאי דאי היה אם בן הכות והכי קאמר עדים שהרשיעו צדיק והחזמו והצדיקו עדים אחרונים את הצדיק והרי נעשו רשעים אלו העדים הראשונים וילקו ואם אינו ענין לעדות ממון דהא אין לוקין ומשלמין ענין לבן גרושה וכיוצא בו:

לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. מאם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו' באלו הן הלוקין (מכות דף יג.): **מלקות במקום מיתה עומדת.** דכיון דעבר על אזהרת בוראו ראוי הוא למות ומיתה זו קנס עליו הכתוב והרי הוא כאחת מן המיתות וכי היכי דסקילה בפני עצמה ושריפה בפני עצמה והרג בפני עצמה הוי נמי מלקות כאחת מן המיתות: **אי הכי.** דהוה גופיה מיתה הוא: **אומדנא למה לי.** לקתני באלו הן הלוקין (שם דף כב.) דאומדין אותו אם אינו יכול לקבל ארבעים מלקין אותו לפי מה שיכול לקבל: **ונקלה.** בשעת שלוקה יהא אחוץ שיכה את החי ולא את המת וכיון דמית ליה בפלגא כי מחי על אידך פלגא לאו על החי הוא: **אמדוהו לקבל עשרים.** וראו שאין יכול לקבל עשרים ואחת ואם יכולהו עשרים ואחת יכולה בה: **אין מכין אותו אלא.** שמונה עשרה דמכות הראויות להשתלש לשלשה חלקים בעינן שמכה שתי ידות מאחוריו ושליש מלפניו ומקרא נפקא לן באלו הן הלוקין (שם דף כג.):

למחייה

אצל אשתו לא אמרינן. אע"ג דמחני' היא בזה בורר (דף כז:) דבעל באשתו לענין עדות ס"ד הכא דמחמת מגו דמהימן להורגו מהימן להורגה:

משום דהוי לאו שאין בו מעשה. וה"ה דה"מ למימר משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואפ"ה גלי לן והיה אם בן הכות הרשע דלקי ובלבד שלא יוכל לבא לידי חיוב מיתה אבל אם אפשר לו לבא לידי חיוב מיתה לא לקי כדאמר במרובה (בבא קמא דף עד: ושם) תסתיים דרבי אלעזר דאמר הוכחשו בנפש ולבסוף הוזמו אין נהרגין דא"ר אלעזר עדים שהוכחשו בנפש לוקין ואי ס"ד הוכחשו ולבסוף הוזמו נהרגין הוה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואם תאמר דהכא משמע דלוקין אלאו דלא תענה משום דגלי לן קרא דוהיה אם בן הכות וכן בפ"ק דמכות (דף ב: ושם) גבי מעידים אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה משמע דלכ"ע לקי ובמעידין אנו באיש פלוני שחייב להחזירו מאתים זוז (שם ד.) הוה נמי לקי לכ"ע אי לאו משום כדי רשעתו ובפ"ק דמכות (שם) גבי מעידים אנו באיש פלוני שחייב מלקות מ' ונמצאו זוממין דקאמרי רבנן דאין לוקין אלא מ' ואמרינן בגמרא (שם) האי לא תענה רבנן מאי עבדי ליה מיבעי ליה לאזהרת עדים זוממין וי"ל דהתם ודאי כיון דלקו מ' מבאשר זמם ואי אפשר להלקותם בלא אזהרה דלא עשא הכתוב אא"כ הזהיר והיינו מלא תענה ונמצא הך דלקי מכאשר זמם הוי משום אזהרה דלא תענה ולכך אי אפשר להלקותו פ' על לאו אחד אבל בבן גרושה או בן חלוצה שפיר לקי מלא תענה וכן גבי מאתים זוז אי לאו כדי רשעתו הוי לקי מלא תענה דממון לא בעי אזהרה:

ובל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. אפי' לרבי יהודה דאית ליה בבל דזוכא לוקין עליו אתי האי שינויא דהא מעדים זוממין יליף לה לר' יהודה בפ"ק דמכות (דף ה:) ואי לאו והיה אם בן הכות הרשע דגלי לן בעדים זוממין ה"א בבל דזוכא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו:

רבא אמר מלקות תחת מיתה עומדת. משמע דליה ליה ג"ש דרשע רשע ובמקום אחר מפורש (לקמן דף לג: ושם ד"ה אתיא):

מלקות תחת מיתה עומדת. ר"מ משום דבני נח אזהרתן זו היא מיתתן ונינהות לישראל מלקות על אזהרתו תחת מיתה דבני נח ועוד ר"ל משום דזימנין מתים ע"י מלקות כדתנן באלו הן הגולין (מכות דף ח:) ומת זה תחת ידו ופטור וקשה לשני הפירושים הללו דמאי פריך אי הכי אומדנא למה לי ופי' הקונטרס עיקר.

שכבר

שכבר קידשוהו בשמים. י"מ דב"ד של מעלה מקדשין אותו לעולם בשעת המולד ואין נראה דאם בן בזמנו נמי כבר קדשו בשמים אלא נראה בפירוש הקונטרס בפ"ב דר"ה דבזמן שלשים ממתינים ב"ד של מעלה לב"ד של מטה שמא יעברו אבל יום שלשים ואחד שאי אפשר שלא קדשו היום מקדשין אותו בשמים מן השחר והא דאמר בירושלמי רבא בר זבדא בשם רב טעמא דר' אלעזר בר' צדוק בשעה שב"ד שלמעלה רואין שאין מקדשין אותה מקדשין הן יש ליישבו בפירוש הקונטרס דדבר פירש בשעה שב"ד שלמעלה רואין שאין מקדשין אותו מלמטה ביום ל' מקדשין אותו הן מן הבוקר ביום ל"א דאין כאן ספק דודאי יקבע היום:

ואידי דתנא עיבור שנה. פירש בקונטרס דהתם לא סגי דלא תני עיבור דאמירה בעי שיקדשו אדר השני לשם אדר דאי שתקי ממילא מיקבע לשם ניסן מה שפירש שיקדשו אדר השני לשם אדר לא דק דלשון קידוש אין להזכיר להאי תנא דלא בעי קידוש לא מלא ולא חסר ואין אומר בו מקודש מקודש והיה לו לומר שקובעין אותו לשם אדר ומה שנמשמע מתוך פי' דביום שלשים שקובעין אותו לשם אדר ובשעה שבאו עדים שראו את החדש אפילו יקבעו אותו סתם לית לן בה וממילא הוי אדר השני: **חישוב** חדש אין קידוש חדש לא מני ר"א. תימה א"כ תיקשי דר' מאיר אדר' מאיר דבמתני' קתני עיבור החדש בשלשה ועיבור השנה בג' דברי ר"מ ולעיל קתני בברייתא קידוש החדש ועיבור השנה בג' דברי ר"מ ואין לומר דברי ר"מ דמתניתין אעיבור שנה קאי ולא אעיבור החדש מדקאמר דאיידי דבעי למיתני עיבור שנה תנא נמי עיבור חדש משמע דחד תנא תני תרוויהו:

שבעה ראוי פני מלך. פירש בקונטרס דאאחשורוש קאי ואין נראה שתקנו בגנד שרי הגיום ומפרש ר"ת דהם שרי ישראל דאשכחן בסוף מלכים (ב כה) דהגלה נבוזראדן ג' שומרי הסף וה' ראוי פני המלך ובסוף ירמיה (נב) כתיב ושבעה אנשים מרואי פני המלך וכן מוכח בירושלמי ומונה אותן גבי סנהדרי גדולה והכי איתא התם את תנא דתני ע"א שנאמר ויקח רב הטבחים את שלשה שומרי הסף הרי שלשה ושבעה אנשים מרואי פני המלך הרי עשר ששים איש מעם הארץ הרי שבעים ומן העיר לקח סריס אחד אשר הוא פקיד על אנשי המלחמה הרי שבעים ואחד ולמה קרא אותו סריס שיושב בהלכה כתוב אחד אומר ה' וכתוב אחד אומר שבעה להביא שני סופרי הדיינין:

בת

לְמִחֱיֵה עֶשְׂרִים וַחֲדָא, וְכִי קָיֵים בְּהַךְ חֲדָא לִימּוֹת, דְּהָא כִּי מְחֵית, אַנַּבָּא דְּחֵיָּא קָא מָחֵית. אָמַר לֵיהּ, אָמַר קְרָא 'וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ', אַחַר שֶׁקָּלָה, אָחִיךָ בָּעֵינָא וְלֵיכָּא: עִיבּוּר הַחֹדֶשׁ בִּשְׁלֹשָׁה: חִישּׁוּב לֹא קָתָנֵי, קִידּוּשׁ לֹא קָתָנֵי, אֶלָּא עִיבּוּר. לֹא לִיקְדְּשָׁא וּמְמַלְּא לְעַבּוֹר. אָמַר אַבַּיֵי, תְּנֵי קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ. תָּנֵא נָמֵי הָכִי, קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וְעִיבּוּר הַשָּׁנָה בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רָבָא, וְהָא עִיבּוּר קָתָנֵי. אֶלָּא אָמַר רָבָא, קִידּוּשׁ בְּיוֹם עִיבּוּר בִּשְׁלֹשָׁה, אַחַר עִיבּוּר לֵיכָּא קִידּוּשׁ. וּמַנִּי, רַבִּי אֶלְעָזָר [בְּרַבִּי] צָדוֹק הִיא, דְּתָנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר [בְּרַבִּי] צָדוֹק אוֹמֵר, אִם לֹא נִרְאָה בִּזְמַנּוֹ אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ, שֶׁכְּבָר קִדְּשׁוּהוּ בַּשָּׁמַיִם. רַב נַחְמָן אָמַר, קִידּוּשׁ אַחַר עִיבּוּר, בִּשְׁלֹשָׁה. בְּיוֹם עִיבּוּר לֵיכָּא קִידּוּשׁ. וּמַנִּי פְּלִימוֹ הִיא, דְּתָנֵיָא פְּלִימוֹ אוֹמֵר, בִּזְמַנּוֹ מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ. רַב אַשֵׁי אָמַר, לְעוֹלָם חִישּׁוּב קָתָנֵי, וּמַאי עִיבּוּר, חִישּׁוּב דְּעִיבּוּר. וְאֵידֵי דְּקָבָעֵי לְמֵיתְנֵי עִיבּוּר שָׁנָה, תָּנָא נָמֵי עִיבּוּר חוֹדֶשׁ. חִישּׁוּב חוֹדֶשׁ אֵין, קִידּוּשׁ חוֹדֶשׁ לֹא, מַנִּי, רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּתָנֵיָא רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, בֵּין בִּזְמַנּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה', שָׁנִים אַתָּה מְקַדֵּשׁ וְאִי אַתָּה מְקַדֵּשׁ חֳדָשִׁים: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר בִּשְׁלֹשָׁה כו': תַּנְיָא, בְּיָצִיב, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בִּשְׁלֹשָׁה נוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין וְעוֹמְדִין בְּשִׁבְעָה, אֶחָד אוֹמֵר לֵישֵׁב וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֵישֵׁב שֶׁלֹּא לֵישֵׁב, בְּטֵל יָחִיד בְּמִיעוּטוֹ. שְׁנַיִם אוֹמְרִים לֵישֵׁב וְאֶחָד אוֹמֵר שֶׁלֹּא לֵישֵׁב, מוֹסִיפִין עָלֵיהֶם עוֹד שְׁנַיִם, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר. שְׁנַיִם אוֹמְרִים צְרִיכָה תְּשָׁלֹשָׁה אוֹמְרִים אֵינָהּ צְרִיכָה, בְּטֵלוּ שְׁנַיִם בְּמִיעוּטָן. שְׁלֹשָׁה אוֹמְרִים צְרִיכָה וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים אֵינָהּ צְרִיכָה, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד שְׁנַיִם, שֶׁאֵין הַמַּנְיָן פּוֹחֵת מִמִּשְׁבָּעָה. הֲנֵי שִׁבְעָה חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעָה, כְּנֶגֶד מִי. פְּלִיגִי בָּהּ רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי וְחַד דְּעִימֵיהּ, וּמַנּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי. וְאָמְרִי לָהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי וְחַד דְּעִימֵיהּ, וּמַנּוּ רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָנִי. חַד אָמַר, כְּנֶגֶד בִּרְכַת כֹּהֲנִים. וְחַד אָמַר, שִׁשָּׁה כְּנֶגֶד שׁוֹמְרֵי הַסַּף, חֲמִשָּׁה מֵרוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, שִׁבְעָה רוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ. תָּנֵי רַב יוֹסֵף, הֲנֵי שִׁשָּׁה וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעָה, שִׁשָּׁה כְּנֶגֶד שׁוֹמְרֵי הַסַּף, חֲמִשָּׁה

מֵרוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, שִׁבְעָה רוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב יוֹסֵף, עַד הֵאיזָנָא, מַאי טַעֲמָא לֹא פָּרֵישׁ לָן מַר הָכִי. אָמַר לֵהּ, לֹא הָווּ יָדְעָנָא דְּצָרִיכְיוּתָּ. מִי בָּעֵיתּוּ מִנַּאי מִילְּתָא וְלֹא אָמְרִי לְכוּ: זְמַן, נְשִׂיא, צָרָךְ, גְּדִי, סִימָן: תָּנוּ רַבָּנָן, אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא

במזומנין

למחייה עשרים וחדא. דהא אבתי חי הוא ואגבא דחיי מחי: **חישוב לא קתני.** דנימא שצריך שלשה לחשב אם יעברו את החודש דבחושבנא תליא מלי אע"פ שצריך לעברו כגון משום ירקיא ומשום מתיא אפילו הכי חושבנא בעי כדתנן במסכת ערכין (דף חז:) אין פותחין מארבעה חדשים המעוברין בשנה ולא נראה לעבר יותר על שמנה אבל תשעה מעוברין לא עבדינן דאם כן קדים ואתי סיהרא תלתא יומי ומחזי שיקרא הלכך צריך לחשב תולדות הלבנה אם תקדום שלשה ימים או שנים לקביעות החדש לא מעברינן ליה דתמהני בה אינשי: **קידוש לא קתני.** דנימא דצריך ג' לקבל עדות החדש מפי העדים ולומר מקודש החדש: **אלא עיבור החדש.** משמע שצריך שלשה לומר מעובר החדש אמירה זו למה: **לא ליקדשיה ביום שלשים.** וממילא כי מקדשינן ליה למחר מיעבר החדש שעבר דיום שלשים בתריה שדית ליה: **תני קידוש.** ועל כל חדשי השנה קאי: **והא עיבור קתני.** דרך תנא טועה בגירסא לחסר תיבה על ידי שכחה אבל אין נחלש לתנא בין גירסת קידוש לגירסת עיבור: **ביום עיבור.** יום עיבור הוא יום שלשים שממנו נעשה החדש מעובר בשרוצין לעברו: **קידוש ביום עיבור.** בגנן בחדש חסר שעבר צריך שלשה לקדש ראש חדש הבא ביום ל' לחדש שעבר: **לאחר עיבור.** אם עשו חודש שעבר מלא וקבעו ר"ח ביום ל' ואחד אין אומרין בו מקודש מקודש: **בזמנו.** ביום ל' דתולדתו ביום ל' הוא דאין חדש לבנה פחות מכ"ט יום ומחצה ותשע"ג חלקים: **שכבר קידשוהו בשמים.** ב"ד שלמעלה מאתמול: **פלימו אומר בזמנו אין מקדשין אותו.** שא"צ לעשות חיזוק לדבר שהרי בזמנו בא: **חישוב דקתני.** לחשב אם יעברוהו דאילו קידוש סבר תנא דידן דלא צריך לקדושי לא מלא ולא חסר וכר"א בר' שמעון לקמן ואידיה דתני עיבור השנה דהוי נמי חישוב דעיבור השנה והתם לא סגי דלא תני עיבור דאמירה בעי שיקדשו אדר השני לשם אדר דאי שתקי ממילא לשם ניסן מיקבע תנא נמי גבי חדש עיבור החדש וקרייה נמי לחישוב עיבור ואשמעינן דחישוב בעינן אבל קידוש לא בעינן לא למלא ולא לחסר כר"א: **שנים אתה מקדש.** שנת של כל יובל ויובל מקדשין ב"ד לשם יובל: **א' אומר לישב.** א' מן השלשה אומר צריך לישב ולעיין אם צריכה לעבר שנה זו מפני האביב או התקופות או פירות האילנות כדלקמן (דף יא:): **ושנים אומרים.** אינו צריך להושיב ב"ד על כך שאין כאן ספק דודאי אינה צריכה לעבר: **בטל יחיד במיעוטו.** ולא ישבו החמשה עוד לעיין בדבר: **שנים אומרים לישב ואחד אומר שלא לישב.** הולכין אחר השנים וישבין לישא וליתן אם צריכה לעבר או לאו ומשא ומתן של עיבור צריך חמשה לפיכך מוסיפין עוד שנים ולקמן מפרש שלשה וחמשה ושבעה בגנד מי: **שנים אומרים צריכה.** לעבר ושלשה אומרים אין צריכה בטלו שנים במיעוטן ועומדין והולכין להם: **שנים אומרים אינה צריכה ושלשה אומרים צריכה.** הולכין אחר הרוב ומוסיפין עוד שנים להשלמת המנין ומעברין: **כנגד ברכת כהנים.** בפסוק ראשון ג' תיבות והשני ה' ושלישי ז' תיבות: **שלשה כנגד שומרי הסף כו'.** כלומר אשכחנא דמלכותא דארעא שלשה ממונין וחמשה ממונין ושבעה ממונין ג' כנגד שומרי הסף בצדקיהו (מלכים ב כה) גבי גלות נבוזראדן והתם נמי משכחת חמשה מרואי פני המלך ובאחשורוש (אסתר א) אשכחן שבעה שרי פרס ומדי ועיבור שנה מטכסיסי מלכות שמים הוא ליישב סדר השנים על מכונן:

במזומנין

במזומנין לה. שהזמינן הנשיא מבערב: **השבימו לי.** מחר ז' לעלייה המיוחדת לישב בה בית דין: **ולא לעבר שנה עליהן.** להצטרף עמכם עבשיו: **אלא ללמוד.** תורה מכם היאך תעשה: **מחכת בימופא הוא דעבד.** שלא יכירו מי היה העולה שלא ברשות ולבינו פניו: **שצערת לאבא.** שאכלת השום ונדף הריח: **חם ושלום.** שאוכל השום בבואו לבית מדרשו אלא כדי שלא להלבין פניו של אוכל השום יצאתי בדי שיצאו כולם ולא יבינו מי הוא: **משמואל הקטן.** כדאמרן: **אנחנו מעלנו.** והוא לא נשא גויה והבניס עצמו בכלל שלא להלבין פניהם: **מיהושע.** ממעשה דיהושע שלא רצה הקדוש ברוך הוא לגלות לו מי הוא החוטא והבניס את כולן בכלל שנאמר חטא ישראל במעשה דעכן: **דילמר.** רכיל: **מאנתם.** כולן בכלל והרי כולן לא יצאו ללקוט אלא מקצת דכתיב (שמות טז) ויצאו מן העם ללקוט וגו': **משמתו נביאים בו!** משום שמואל הקטן נקט לה הכא: **אף הוא.** הוכיח סופו ששרתה עליו שכינה שנתנבא בשעת מיתתו: **שמעון וישמעאל לחרבא.** רשב"ג הנשיא ורבי ישמעאל בן אלישע כ"ג יהרגו בחרב: **וחבריו.** כגון ר"ע ורבי חנניא בן תרדיון: **לקטלא.** לשאר מיתות ר"ע במסרקות של ברזל בפרק הרואה (ברכות דף סא:) ר' חנניא בשריפה במסכת ע"ז (דף יח.): **לומר בן.** אותו הספד: **אלא שאין מספידין על הזיני מלבוש.** מפני יראת המלך מיהדרו לקוברן: **ליטול רשות.** לדבר על עסקי ציבור: **מפני הדרכים.** שנתקלקלו בימות החורף ומפני הגשמים ועדיין לא נתקנו ולא יוכלו עולי רגל לבא: **תנורי פסחים.** שצולין בהם פסחיהם ונמוקו בגשמי החורף וצריכין חמה להתייבש: **ומפני גליות ישראל.** בני הגולה הרחוקים ונשמע לבית דין שנעקרו ממקומן לעלות לרגל לעשות פסחיהם ועדיין לא הגיעו שאם לא יעברוה לא ירגילו לבא בפסח: **לא מפני השלג.** שלא יחדלו בכך מלבוא: **גדיים ושלאין.** שהן דקין אין מעברין עליהן כדי שיגדלו ויעשו מהם פסחים שהרי יכול להקריב קטנים: **גזולות.** שצריכין לקיני יולדות שבכל א"י וכן זבין וחבות שכולן משהין קיניהם עד עלותן לרגל אעפ"כ אין מעברין על כך שיכולין להביא בני יונה שכשרים כשהם קטנים: **אבל עושין אותן פעד.** סייג וסמך לדבריהם לעבר את השנה אם צריכה לעבר מפני א' מן הדברים שמעברין עליהן בגון על האביב ועל פירות האילן ואמרי' לקמן על שתים מהן מעברין ועל א' מהן אין מעברין הללו גדיים ושלאים וגזולות ונעשו סעד ומצטרפין לאחד מהן ומעברין: **ויומנא דאביבא לא מטא.** הוא אחד מן הסימנים שמעברין עליהם כדלקמן:

חדש. ב"ט ימים:

תקיפי

בת קול יש אומרים שלא היו שומעין קול היוצא מן השמים אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר כמו פעמים שאדם מכה בבח ושומע קול אחר היוצא ממנו למרחוק ואותו קול היו שומעין לכך קורין אותו בת קול: **מפני** הדרכים והגשרים. והאי דלא חשיב ג' סימנין דלקמן משום דעל שנים מהן מעברין אבל הני אפילו אחד מהני מעברין ובמרייתא דבסמוך גבי גדיים וטלאים וגזולות שלא פרסו נמי לא חשיב להו משום דאתנך דבסמוך אפי' אשנים מהם אין מעברין עליו אלא שעשיק אותו סעד עם אחד מג' סימנים: **ומפני** גליות ישראל שנעקרו ממקומן. משום דהנך דיתבי בא"י אין צריך לעבר דאפי' האחרון יכול להגיע מר"ח ניסן עד פסח כדתניא פ"ק דתענית (דף ג.) גבי שאלת גשמים ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת:

רשב"ג אומר חדש. הכא משמע דחדש סתם הוא חדש חסר ובן בפרק המדיר (כתובות דף עא.) גבי חדש מלא וחדש חסר איכא ביניידו ונקשה דבסוף החולץ (ביבמות דף מז: ושם) אמרינן ירח שלשים ימים שלשים ובן בפרק קמא דנזיר (ה. ושם) פריך ואימא שלשים כדכתיב עד חדש ימים ויי"ל דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד א"נ הכא ובהמדיר דקאמר ת"ק שלשים מוכחא מילתא דאידך תנא חדש חסר: (ועי"ע תוס' כתובות עא. ד"ה רבי):

ממעטני

בַּמְזוּמָּנִין לָהּ. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאָמַר, הַשְׁכִּימוּ לִי שֶׁבָּעָה לָעֲלִיָּה. הִשְׁכִּים וּמָצָא שְׁמוֹנָה, אָמַר, מִי הוּא שֶׁעָלָה שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, יֵרֵד. עָמַד שְׁמוּאֵל הַקָּטָן וְאָמַר, אֲנִי הוּא שֶׁעָלִיתִי שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, וְלֹא לְעֲבֵר הַשָּׁנָה עָלִיתִי, אֶלָּא לִלְמוֹד הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה הוּצְרַכְתִּי. אָמַר לוֹ, שֵׁב בְּנִי שֵׁב, רְאִיּוֹת כָּל הַשָּׁנִים כּוּלָּן לְהִתְעַבֵּר עַל יָדְךָ, אֶלָּא אָמְרוּ חֲכָמִים, אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בַּמְזוּמָּנִין לָהּ. וְלֹא שְׁמוּאֵל הַקָּטָן הָיָה, אֶלָּא אִינִישׁ אַחֲרִינָא, וּמַחֲמַת כִּיסּוּפָא הוּא דַּעֲבַד. כִּי הָא דְּיָתִיב רַבִּי וְקָא דָּרִישׁ, וְהֵרִיחַ רֵיחַ שׁוּם. אָמַר, מִי שֶׁאָכַל שׁוּם, יֵצֵא. עָמַד רַבִּי חִיָּיא וְיָצָא, עָמְדוּ כּוּלָּן וְיָצְאוּ. בַּשַּׁחַר, מְצָאוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי לְרַבִּי חִיָּיא, אָמַר לַיֵּיהּ, אַתָּה הוּא שֶׁצִּעֲרָתָךְ לְאַבָּא. אָמַר לוֹ, לֹא תְּהֵא כָּזֹאת בְּיִשְׂרָאֵל. וְרַבִּי חִיָּיא, מֵהֵיכָא נָמִיר לָהּ, מֵרַבִּי מֵאִיר, דְּתָנְיָא, מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁבָּאתָה לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר, אָמְרָה לוֹ, רַבִּי, אֶחָד מִכָּם קִדְּשַׁנִי בִּבְיאָה, עָמַד רַבִּי מֵאִיר וְכָתַב לָהּ גֵּט פְּרִיחוּת וְנָתַן לָהּ, עָמְדוּ כָּתְבוּ פּוּלָּם וְנָתְנוּ לָהּ. וְרַבִּי מֵאִיר מֵהֵיכָא נָמִיר לָהּ, מִשְּׁמוּאֵל הַקָּטָן. וּשְׁמוּאֵל הַקָּטָן מֵהֵיכָא נָמִיר לָהּ, מִשִּׁכְנְיָה בֶּן יְחִיאֵל, דִּכְתִיב רַיְיתָא שִׁכְנְיָה בֶּן יְחִיאֵל מִבְּנֵי עֵילָם וַיֹּאמֶר לְעֶזְרָא, אֲנַחְנוּ מָעַלְנוּ בֵּאלֹהֵינוּ וַנּוֹשֵׁב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מֵעַמֵּי הָאָרֶץ, וְעַתָּה יֶשׁ מִקְוֶה לְיִשְׂרָאֵל עַל זֹאת. וְשִׁכְנְיָה בֶּן יְחִיאֵל מֵהֵיכָא נָמֵר לָהּ, מֵיהוֹשָׁפָט, דִּכְתִיב וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן יְהוֹשָׁפָט קוּם לְךָ לְמָה זֶּה אַתָּה נוֹפֵל עַל פָּנֶיךָ, חֶטְא יִשְׂרָאֵל. אָמַר לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי חָטָא. אָמַר לוֹ, וְכִי דַּיְילְטוֹר אֲנִי, לְךָ הֶטֵא גּוֹרָלוֹת. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, מִמֹּשֶׁה, דִּכְתִיב 'עַד אָנָה מַאֲנְתֶּם'. תָּנוּ רַבָּנָן, מֹשֶׁה וְנָבִיאִים הָאַחֲרוֹנִים, חֲנֵי זְכִירָה וּמַלְאָכִי, נִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, וְאַף עַל פִּי כֵן הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּבַת קוֹל. פַּעַם אַחַת, הָיוּ מְסוּבִּין בַּעֲלִיַּית בֵּית גּוּרְיָה בִּירִיחוֹ, וְנִתְּנָה עֲלֵיהֶם בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם, יֵשׁ כָּאן אֶחָד שֶׁרָאוּי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו שְׁכִינָה (כְּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ), אֶלָּא שֶׁאֵין דּוֹרוֹ זַכַּאי לְכָךְ, נָתְנוּ חֲכָמִים אֶת עֵינֵיהֶם בְּהִלֵּל הַזָּקֵן. וּכְשֶׁמֵּת, אָמְרוּ עָלָיו הֵי חָסִיד הֵי עָנָיו, תַּלְמִידוֹ שֶׁל עֶזְרָא. שׁוּב פַּעַם אַחַת, הָיוּ מְסוּבִּין בַּעֲלִיָּה בִּיבְנֶה, וְנִתְּנָה עֲלֵיהֶם בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם, יֵשׁ כָּאן אֶחָד שֶׁרָאוּי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו שְׁכִינָה אֶלָּא שֶׁאֵין דּוֹרוֹ זַכַּאי לְכָךְ, נָתְנוּ חֲכָמִים אֶת עֵינֵיהֶם בְּשְׁמוּאֵל הַקָּטָן. וּכְשֶׁמֵּת, אָמְרוּ עָלָיו הֵי חָסִיד הֵי עָנָיו, תַּלְמִידוֹ שֶׁל הִלֵּל. אַף הוּא אָמַר בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ, שִׁמְעוֹן וְיִשְׁמָעֵאל לְחַרְבָּא וְחַבְרוֹהִי לְקִטְלָא, וּשְׁאָר עַמָּא לְבִיזָּא, וְעָקָה סַגִּיאָה עֲתִידָה לְמֵיתֵי עַל עָלְמָא, וְעַל יְהוּדָה בָּן בָּבָא בִּקְשׁוּ לוֹמַר כֵּן אֶלָּא שֶׁנִּטְרְפָה שָׁעָה, שֶׁאֵין מַסְפִּידִין עַל הֲרוּגֵי מַלְכוּת. תָּנוּ רַבָּנָן, אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא אִם כֵּן יָרְצָה נָשִׂיא. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָלַךְ לְיָטוֹל רְשׁוּת אֵצֶל שִׁלְטוֹן אֶחָד שֶׁבְּסוּרְיָא, וְשָׁהָה לָבֹא, וְעִיְּבְרוּ אֶת הַשָּׁנָה עַל מְנָת שֶׁיִּרְצֶה רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְכִשְׁבָא רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְאָמַר רוֹצֶה אֲנִי, נִמְצֵאת שָׁנָה מְעוּבֶּרֶת. תָּנוּ רַבָּנָן, אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה צְרִיכָה מִפְּנֵי הַדְּרָכִים וּמִפְּנֵי הַגְּשָׁרִים, וּמִפְּנֵי תַּגְרֵי פְּסָחִים וּמִפְּנֵי גָּלְיוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּעְקְרוּ מִמְּקוֹמָן, וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ. אֲבָל לֹא מִפְּנֵי הַשֶּׁלֶג וְלֹא מִפְּנֵי הַצִּנָּה, וְלֹא מִפְּנֵי גָּלְיוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּעְקְרוּ בְּפָחוֹת מִכְּדֵי שֶׁיַּ

ממעטני דזיתא. מה שהקשתי על פירוש הקונטרס בסוף כירה (שבת מז. ד"ה בגלילא) והמוציא יין (שם עח, מפורש שם: **מן** עומרי שיבליא. והא דתניא בפרק בתרא דמעשר שני (מ"ח) אמר ר' יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי הבתים שבמדינות מזרחו והתקינו פירותיהם עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבא ר' עקיבא ולימד כל פירות שלא באו לעונות מעשרות פטורים מן הביעור הכא ר"ג קודם לרבי עקיבא היה:

בתר דעבדוהו. פירוש והיה לו חבר ר' אלעזר בן עזריה שהיה נשיא עמו לכך אמר באגפי חברא: **או** דילמא מעברינן. פירש בקונטרס משום דתקופה דאוריית׳א כדכתיב (שמות לד) חג האסיף תקופת השנה וקשה דאביב נמי דאוריית׳א כדכתיב (דברים טז) שמור את חדש האביב וכן פירוש האילן (שמות כג) וחג הקציר בכורי מעשיך ונראה דהיינו טעמא דתקופה משום דאי אפשר לטעות בה אבל בפירות האילן ובאביב עבידי דטעו בהו:

אין מעברין השנה אלא ביהודה. והא דר' עקיבא עייבר השנה בגהרדעא בריש פרק האשה שלום (יבמות דף קטו. ושם) ונהרדעא מחוצה לארץ שאני רבי עקיבא שלא הניח במותו בארץ ישראל כדאמרינן בסוף ברכות (דף סג.) וא"ת והא אמרינן בזה בורר (לקמן דף כו. ושם) ר' חייא בר ורונקי ור"ש בן יהודצדק הוו קאזלי לעבר השנה בגהרדעא ועסיא חורצה לארץ כדמוכח בחזקת הבתים (ב"ב דף מו. שם) דאמר כל שהראה הקב"ה למשה דחייב במעשר למעוטי עדרסקים עסיא ואספמיא ואין לומר דלא הניחו כמותם דהא ר"ל קרי להו רועי בקר ויש לומר דעיבורא דהתם היינו חישוב בעלמא כמו ועיבר ג' שנים זו אחר זו דרבי עקיבא לקמן (דף יב.) דחזרו ב"ד וישבו וקבעו בארץ ישראל הדע דהתם שנה שביעית היתה ותניא לקמן דאין מעברין בשביעית וא"ל דר' עקיבא חושבנא בעלמא עבד בגהרדעא אלא דאדרבי עקיבא שלא הניח במותו סמכו ואדר"ש בן יהודצדק (דף סג.) משמע מעובדא דתניא דקביעות ממש עבד ובירושלמי אמרינן בהדיא דכשאין יכולין לעבר אותה בארץ ישראל מעברין אותה בחוצה לארץ ירמיה יחזקאל ברוך בן נריה עיברו בחוץ לארץ והדר מייתי עובד' דחנניה ולקשה קצת דבברכות (שם) נפקא לן מדכתיב כי מציון תצא תורה וגו' והכא מייתי מלשכנו תדרשו:

ראויה

תקיפי קמא. רבן גמליאל שהיה נוהג שררה וחזרק מורא בתלמידים כדאשכחן בבכורות (דף לו.) ובברכות (דף כו:) ובראש השנה (דף כה.) דצעריה לר' יהושע ואפ"ה קתני ביה ושפרא מילתא באנפאי ובאנפי חבראי ורבן שמעון בריה דהוה מינוותני בתראי כדאמרינן בהשורר את הפועלים (ב"מ דף פה.) לא אמר באנפי חברא: **דזמן ביעורא מטא.** שנה שלישית או ששית לשמיטה כל מי שעיסה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה חייב לבערן עכשיו תרומה ניתן לכהן ומעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעני ומעשר שני מתבער בכ"מ שהוא שאם לא העלהו לירושלים קודם פסח היה מבערו ערב פסח ומתודה בערתי הקודש: **ממעטני זיתא.** מקום קיבוץ הזיתים להתחמם זה עד זה בגליל הוי זיתים מרובין ובדרום חטים מרובין גליל ודרום מא"י הן ואין צריך להודיעון על העיבור שקרובים הן לב"ד אבל לבני גולה שרחוקים מא"י צריך להודיעם על העיבור שלא יאכלו חמץ בפסח: **דילמא בתר דעבדוהו.** לרבן גמליאל מנשאותו נעשה עניי: **על האביב.** אם לא בישלה התבואה מעברין דקרא כתיב (שמות יג) בחדש האביב ואית דמפרשים לפי שאין להם מהיכן להקריב העומר וקשה לי דאמרינן לקמן על שלש ארצות מעברין את השנה על שתים מהן מעברין ואם בישלה תבואה ביהודה ולא בישלה בעבר הירדן ובגליל מעברין השנה ואי טעמא משום עומר הוא הרי בישלה התבואה ביהודה: **ועל פירות האילן.** אם מתאחר בישולם יותר מזמן הערכת מעברין שיערכת זמן הבאת ביכורים דכתיב (במדבר כח) וביום הביכורים ואם לא יביאם בבואו לרגל צריך לטרוח ולעלות פעם אחרת: **ועל התקופה.** בין על תקופת תמוז שמתעכבת ונמשכת שאין תקופת תשרי נופלת עד עבור החג מעברין דנפקא לן לקמן מקרא בין על תקופת טבת שנמשך זמנה עד ט"ז בניסן שהבאת העומר דילה בתוך תקופת טבת מעברין לדחות את המועדות בדלקמן (דף יג.): **ובזמן שאביב אחד.** מן השנים שמתעברת שנה עליהן הכל שמחין שאין חרשישין בדחיית הפסח לפי שאין התבואה ראויה ואין איסור חדש נארך עליהם אבל כשאביב ראוי ליקצר והשנה שומעת מתעברת על הפירות והתקופות עציבין מאיסור חדש נארך עליהן: ה"ג **רשב"ג אומר על התקופה** ול"ג את: **אביא** לחו על התקופה שמחין. שאם התקופה נופלת בתינונה בתחלת תשרי והם מעברין השנה בשביל דברים אחרים ודוחין את החג בתוך ימות החורף חודש נמצאו עולי רגלים מעטערין בגשמים לפי שהעיתים הולכין אחר תקופת החמה לפיכך כשהיא צריכה לעבר על פירות האילן וזה מצטרף עמו היו שמחין או דילמא על התקופה לחודה חברא: **זמן ביעורא מטא.** שנה שלישית או ששית לשמיטה כל מי שעיסה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה חייב לבערן עכשיו תרומה ניתן לכהן ומעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעני ומעשר שני מתבער בכ"מ שהוא שאם לא העלהו לירושלים קודם פסח היה מבערו ערב פסח ומתודה בערתי הקודש: **ממעטני זיתא.** מקום קיבוץ הזיתים להתחמם זה עד זה בגליל הוי זיתים מרובין ובדרום חטים מרובין גליל ודרום מא"י הן ואין צריך להודיעון על העיבור שקרובים הן לב"ד אבל לבני גולה שרחוקים מא"י צריך להודיעם על העיבור שלא יאכלו חמץ בפסח: **דילמא בתר דעבדוהו.** לרבן גמליאל מנשאותו נעשה עניי: **על האביב.** אם לא בישלה התבואה מעברין דקרא כתיב (שמות יג) בחדש האביב ואית דמפרשים לפי שאין להם מהיכן להקריב העומר וקשה לי דאמרינן לקמן על שלש ארצות מעברין את השנה על שתים מהן מעברין ואם בישלה תבואה ביהודה ולא בישלה בעבר הירדן ובגליל מעברין השנה ואי טעמא משום עומר הוא הרי בישלה התבואה ביהודה: **ועל פירות האילן.** אם מתאחר בישולם יותר מזמן הערכת מעברין שיערכת זמן הבאת ביכורים דכתיב (במדבר כח) וביום הביכורים ואם לא יביאם בבואו לרגל צריך לטרוח ולעלות פעם אחרת: **ועל התקופה.** בין על תקופת תמוז שמתעכבת ונמשכת שאין תקופת תשרי נופלת עד עבור החג מעברין דנפקא לן לקמן מקרא בין על תקופת טבת שנמשך זמנה עד ט"ז בניסן שהבאת העומר דילה בתוך תקופת טבת מעברין לדחות את המועדות בדלקמן (דף יג.): **ובזמן שאביב אחד.** מן השנים שמתעברת שנה עליהן הכל שמחין שאין חרשישין בדחיית הפסח לפי שאין התבואה ראויה ואין איסור חדש נארך עליהם אבל כשאביב ראוי ליקצר והשנה שומעת מתעברת על הפירות והתקופות עציבין מאיסור חדש נארך עליהן: ה"ג **רשב"ג אומר על התקופה** ול"ג את: **אביא** לחו על התקופה שמחין. שאם התקופה נופלת בתינונה בתחלת תשרי והם מעברין השנה בשביל דברים אחרים ודוחין את החג בתוך ימות החורף חודש נמצאו עולי רגלים מעטערין בגשמים לפי שהעיתים הולכין אחר תקופת החמה לפיכך כשהיא צריכה לעבר על פירות האילן וזה מצטרף עמו היו שמחין או דילמא על התקופה לחודה

תַּקִּיפֵי קַדְמָאֵי לְעַנְוְותָנֵי בַּתְרָאֵי. דְּרַבָּנָיא, מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל גַּב מַעֲלֵה בֶּהָב הַבַּיִת, וְהָיָה יוֹחָנָן סוֹפֵר הָלוֹ עוֹמֵד לְפָנָיו, וְשָׁלֹשׁ אִיגְּרוֹת חֲתוּכוֹת לְפָנָיו מוּנָּחוֹת. אָמַר לוֹ, טוֹל אִיגַּרְתָּא חֲדָא, וְכְתוֹב לְאַחֲנָא בְּנֵי גְּלִילָאָה עֵילָאָה וּלְאַחֲנָא בְּנֵי גְּלִילָאָה תַּתָּאָה, שְׁלוֹמְכוֹן יִסְגֵּא. מֵהוֹדְעִין אֲנַחְנָא לְכוֹן דְּזִמְנָא לְכוֹן בִּיעוּרָא מָטָא, לְאַפְרוֹשֵׁי מַעְשְׂרָא מִמַּעֲטָנָא דְּזֵיתָא. וְטוֹל אִיגַּרְתָּא חֲדָא, וְכְתוֹב לְאַחֲנָא בְּנֵי דָרוֹמָא, שְׁלוֹמְכוֹן יִסְגֵּא. מֵהוֹדְעִין אֲנַחְנָא לְכוֹן דְּזִמְנָא לְכוֹן בִּיעוּרָא מָטָא, לְאַפְרוֹשֵׁי מַעְשְׂרָא מֵעוּמְרֵי שִׁיבְלַיָּא. וְטוֹל אִיגַּרְתָּא חֲדָא, וְכְתוֹב לְאַחֲנָא בְּנֵי בָּבֶל וּלְאַחֲנָא דְּבָבְמָדֵי וּלְשָׁאַר כָּל גָּלְוָתָא דְּיִשְׂרָאֵל, שְׁלוֹמְכוֹן יִסְגֵּא לְעָלַם. מֵהוֹדְעִין אֲנַחְנָא לְכוֹן דְּזִמְנָא לְכוֹן בִּיעוּרָא מָטָא, וְאִיתְּרַע אֲנַחְנָא לְכוֹן דְּנִמְנֵא דַּאֲבִיבָא לָא מָטָא, וְשִׂפְרָא מִילְּתָא בְּאַנְפַּאי וּבְאַנְפֵּי חַבְרַיי וְאוֹסִיפוּ עַל שָׁתָּא דָּא יוֹמִין תְּלָתִין. דִּילְמָא, בָּתַר דְּעַבְּרוּהוּ: תָּנוּ רַבָּנָן, עַל שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה. עַל הָאָבִיב, וְעַל פֵּרוֹת הָאִילָן, וְעַל הַתְּקוּפָה. עַל שְׁנַיִם מֵהֶן מְעַבְּרִין, וְעַל אֶחָד מֵהֶן אֵין מְעַבְּרִין, וּבְזְמַן שֶׁאָבִיב אֶחָד מֵהֶן, הַכֹּל שְׂמֵחִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עַל הַתְּקוּפָה. אֲבִיעָא לְהוּ, עַל הַתְּקוּפָה שְׂמֵחִין, אוֹ עַל הַתְּקוּפָה מְעַבְּרִין. תֵּיקוּ: תָּנוּ רַבָּנָן, עַל שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה. יְהוּדָה, וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהַגָּלִיל. עַל שְׁתַּיִם מֵהֶן מְעַבְּרִין, וְעַל אַחַת מֵהֶן אֵין מְעַבְּרִין. וּבְזְמַן שֶׁיְּהוּדָה אַחַת מֵהֶן, הַכֹּל שְׂמֵחִין, שֶׁאֵין עוֹמֶר בָּא אֶלָּא מִיהוּדָה. תָּנוּ רַבָּנָן, אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנִים אֶלָּא בִּיהוּדָה, וְאֵם עִיְּבְרוּהָ בַּגָּלִיל, מְעֻבֶּרֶת. הָעִיד חֲנַנְיָה אִישׁ אוֹנוֹ, אֵם עִיְּבְרוּהָ בַּגָּלִיל, אֲנִיָּה מְעֻבֶּרֶת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרִיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי, מַאי מַעֲמָא דַּחֲנַנְיָה אִישׁ אוֹנוֹ, אָמַר קְרָא לִשְׁכְּנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָּׁמָּה, כָּל דִּרְישָׁה שֶׁאַתָּה דוֹרֵשׁ, לֹא יְהִיוּ אֶלָּא בִּשְׁכֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. תָּנוּ רַבָּנָן, אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בַּיּוֹם, וְאִם עִיְּבְרוּהָ בַּלַּיְלָה, אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת. וְאֵין מְקַדְּשִׁין אֶת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא בַּיּוֹם, וְאִם קִידְּשׁוּהוּ בַּלַּיְלָה, אֵינוֹ מְקוּדָּשׁ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַאי קְרָא ׳תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ׳, אֵיזֶהוּ חַג שֶׁהַחֹדֶשׁ מִתְכַּסֶּה בּוֹ, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּכְתִיב ׳כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׳, מַה מִּשְׁפָּט בַּיּוֹם, אַף קִידּוּשׁ הַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם. תָּנוּ רַבָּנָן, אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה בשני

מעברין ומפני שעיבורה מן התורה אתא רשב"ג למיפלג: **על שלש ארצות.** שלא הגיע אביב שלהן או שרואין ב"ד שמתאחר בהן זמן בישול פירות האילן מעברין שלשתן מא"ר הם: **על שתים מהן.** אפילו על עבר הירדן והגליל מעברין דהואיל וברובא דא"י לא מטא אביב לא קרינן ביה חדש האביב ועל אחת מהן אין מעברין אפילו לא הגיע ביהודה והגיע בעבר הירדן והגליל אין מעברין דהואיל ומביאין עומר מעבר הירדן או מגליל דתנן במנחות (דף סד:) כרמל רך ומלא בעינן מיכן אמרו אין מביאין עומר אלא מן הקרוב לירושלים דהיינו יהודה לא ביכר הקרוב לירושלים מביאין אותו ממקום רחוק ומעשה שבא עומר מגמות צריפין בו' ושתי הלחם מבקעת עין סוכר: **וזמן שיהודה אחד.** מן המאוחרות הכל שמחין לפי שאין עומר בא להיות מצוה מן המובחר אלא מיהודה הלכך אם בישל ביהודה ועיברוה בשביל השתים כשמגיע זמן העומר כבר יבשו תבואות שביהודה ואנו רך ומלא בעינן וצריך להביאו משאר ארצות ועוד שאם ביכר יהודה ורואין ציבור שראוי להביא העומר וב"ד מעברין בשביל השתים מאריכין עליהם זמן איסור חדש קשה להם הדבר אבל בשלא ביכר יהודה ובאחת מהשתים אין קשה להם אע"פ שראוי להביא מהג' לפי שמצותו להביא מיהודה: **אין מעברין את השנה אלא.** בב"ד הקבוע ביהודה: **שכנו של מקום.** ירושלים והוא ביהודה: **שהחדש מתכסה בו.** שהלבנה אינה נראית בעליל לכל העולם דבחדש בבכסה: **הוי אומר זה ראש השנה.** שחגה בראש חדש הוא אבל שאר חגים באמצע החדש הם וכתיב כי חק כלומר חק שישראל עושין באותו חג דהיינו קידוש החדש הרי הוא כמשפט ומשפט ביום דכתיב ביום הנזהלו את בניו כדדרשינן באחד דיני ממונות (לקמן דף לד:)

שֶׁחַיָּיבִין בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה וּפְטוּרִין מִן הַקָּלְבּוֹן – בְּשֶׁלֹּא חָלְקוּ.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר:

[דף ו' ע"ב]

וְהֵן שֶׁחָלְקוּ גְּדָיִים כְּנֶגֶד תְּיָישִׁים, וּתְיָישִׁים כְּנֶגֶד גְּדָיִים. אֲבָל אִם חִלְקוּ גְּדָיִים כְּנֶגֶד גְּדָיִים, וּתְיָישִׁים כְּנֶגֶד תְּיָישִׁים – הוּא חֶלְקוֹ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ חִלְקוּ גְּדָיִים נֶגֶד גְּדָיִים, וּתְיָישִׁים נֶגֶד תְּיָישִׁים – כְּלָקוֹחוֹת הֵן וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר. כְּהַהוּא

[דף ז' ע"א]

דְּתָנֵינַן תַּמָּן: הַלָּקוּחַ, וְשֶׁנִּיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה – פָּטוּר מִמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה.

רַבִּי חִיָּיא, רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: וְלָמָּה לֵית נַן אָמְרִין: פְּעָמִים שֶׁהֵן חַיָּיבִין בָּזֶה וּבָזֶה, וּפְעָמִים שֶׁהֵן פְּטוּרִים בָּזֶה וּבָזֶה. הֵיךְ עֲבִידָא? (חָלְקוּ אֶת הַנְּכָסִים וְאַחַר כַּךְ חָלְקוּ אֶת הַבְּהֵמָה – חַיָּיבִין בָּזֶה וּבָזֶה.

חָלְקוּ אֶת הַבְּהֵמָה וְאַחַר כַּךְ חָלְקוּ אֶת הַנְּכָסִים – פְּטוּרִין מִזֶּה וּמִזֶּה).

חָלְקוּ הַנְּכָסִים וְלֹא חָלְקוּ הַבְּהֵמָה – חַיָּיבִין בָּזֶה וּבָזֶה. חָלְקוּ הַבְּהֵמָה וְלֹא חָלְקוּ אֶת הַנְּכָסִים – פְּטוּרִים מִזֶּה וּמִזֶּה.

אָמַר רַבִּי מָנָא: הֲדָא דְאַתְּ אָמַר – בְּשֶׁלֹּא הָיְתָה הַבְּהֵמָה רוֹב. אֲבָל אִם הָיְתָה הַבְּהֵמָה רוֹב – הֵן הֵן עִיקָּר נְכָסִים.

רַבִּי אָבִין אָמַר: רַבִּי שַׁמַּי בָּעֵי: מִפְּנֵי שֶׁעֲשִׂיתָן כְּאָדָם אֶחָד אֵצֶל מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, אַתְּ פּוֹטְרוֹ מִן הַקָּלְבּוֹן?!

אָמַר לֵיהּ: לָא שַׁנְיָא הִיא? שֶׁהוּא נוֹתֵן סָלַע אַחַת שְׁלֵימָה. מֵעַתָּה אֲפִילּוּ חָלְקוּ וְחָזְרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ – חַיָּיבִין בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה וּפְטוּרִים מִן הַקָּלְבּוֹן. וְתָנֵינַן: חַיָּיבִין בְּקָלְבּוֹן, וּפְטוּרִין בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה.

רַבִּי בָּא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר רַב הוּנָא: הִיא שְׁנִי

[דף ז' ע"ב]

אַחִין שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן, הִיא שְׁנֵי גִיסִין שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת חֲמִיהֶן.

לְאֵיכָן הָיוּ הַקָּלְבָּנוֹת נוֹפְלִין?

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לַשְּׁקָלִים.

רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: לִנְדָבָה.

---

[1] הגר"א גורסכאן: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? סָבַר רַבִּי מֵאִיר: הַשּׁוֹקֵל שְׁקָלוֹ שָׁלֵם – שֶׁהוּא חַיָּיב שְׁנֵי קָלְבּוֹנוֹת, דְּאָמַר רַבִּי מֵאִיר: כְּשֵׁם שֶׁשְּׁקָלוֹ תּוֹרָה – כַּךְ קָלְבָּנוֹ תּוֹרָה. דְּתָנֵי: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כְּמִין מַטְבֵּעַ שֶׁל אֵשׁ וְכוּ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: רִיקוּעֵי זָהָב, וְצִפּוּי לְבִית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: שׁוּלְחָנִין הָיוּ נוֹטְלִין אוֹתָן בִּשְׁכָרָן.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים: לְהוֹצָאַת דְּרָכִים.

הַדְרָן עָלָךְ פֶּרֶק בְּאֶחָד בַּאֲדָר

פֶּרֶק שֵׁנִי

הֲלָכָה א׳

מתני׳ מְצָרְפִין שְׁקָלִים לְדַרְכּוֹנוֹת מִפְּנֵי מַשּׂוֹי הַדֶּרֶךְ.

כְּשֵׁם שֶׁהָיוּ שׁוֹפְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ – כָּךְ הָיוּ שׁוֹפְרוֹת בַּמְּדִינָה.

בְּנֵי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת שְׁקָלֵיהֶן וְנִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ, אִם נִתְרַמָּה הַתְּרוּמָה – נִשְׁבָּעִין לַגִּזְבָּרִין. וְאִם לָאו – נִשְׁבָּעִין לִבְנֵי הָעִיר, וּבְנֵי הָעִיר שׁוֹקְלִין תַּחְתֵּיהֶן. נִמְצְאוּ אוֹ שֶׁהֶחֱזִירוּם הַגַּנָּבִים – אֵלּוּ וָאֵלּוּ שְׁקָלִים, וְאֵין עוֹלִין לָהֶן לְשָׁנָה הַבָּאָה.

גמרא וְיַעֲשׂוּ אוֹתָן מַרְגָּלִיּוֹת! שֶׁמָּא תַּזִּיל הַמַּרְגָּלִיּוֹת, וְנִמְצָא הַהֶקְדֵּשׁ מַפְסִיד.

כְּהַהִיא דְּתָנֵינַן תַּמָּן: וְכוּלָּן נִפְדִּין בְּכֶסֶף וּבְשָׁוֶה כֶּסֶף, חוּץ מִן הַשְּׁקָלִים.

וְאֵין פּוֹדִין בִּכֵּלִים. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: שֶׁמָּא יַזִּילוּ הַכֵּלִים, וְנִמְצָא הַהֶקְדֵּשׁ מַפְסִיד. אוּף הָכָא נַמִּי: שֶׁמָּא תַּזִּיל הַמַּרְגָּלִיּוֹת וְנִמְצָא הַהֶקְדֵּשׁ מַפְסִיד.

מַתְנִיתָא – בִּתְקָלִין חַדְתִּין. אֲבָל בִּתְקָלִין עַתִּיקִין – לָא בְּדָא.

וְתָנֵי בֵּן: עַתִּיקִין בַּמִּקְדָּשׁ. וְאֵין עַתִּיקִין בַּמְּדִינָה.

מַתְנִיתָא – בְּשׁוֹמֵר חִנָּם. אֲבָל בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר – לָא בְּדָא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא: וַאֲפִילּוּ תֵּימַר בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר. נִגְנְבוּ – בְּלִסְטִים מְזוּיָּין. אָבְדוּ – שֶׁטָּבְעָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם.

אָמַר רַבִּי יוֹסְטֵי בְּרַבִּי סִימוֹן: אָתְיָא כְּמַאן דְּאָמַר: תּוֹרְמִין עַל הַגָּבוּי וְעַל הֶעָתִיד לִגְבוֹת.

[דף ח׳ ע״א]

בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר: אֵין תּוֹרְמִין לֹא עַל הַגָּבוּי וְעַל הֶעָתִיד לִגְבוֹת – לָא בְּדָא.

בְּנֵי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת שְׁקָלֵיהֶם כו׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָדָשִׁים שֶׁהוּא חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּת – כִּנְכָסָיו חֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא, מִשּׁוּם שְׁבוּעַת תַּקָּנָה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן נִיתָּא נִשְׁבָּעִים לַגִּזְבָּרִים, וְאִם לָאו – נִשְׁבָּעִים לִבְנֵי הָעִיר, וּבְנֵי הָעִיר שׁוֹקְלִים אֲחֵרִים

תַּחְתִּיתָן, מִשּׁוּם שְׁבוּעַת תַּקָּנָה.

אֶלָּא לְרַבִּי לְעָזָר, נִשְׁבָּעִים לִבְנֵי הָעִיר – הָדָא הִיא דְרַבִּי שִׁמְעוֹן. נִשְׁבָּעִים לַגִּזְבָּרִים, גִּיזְבָּרִים מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ?

נִשְׁבָּעִים לִבְנֵי הָעִיר כְּמַעֲמָד גִּיזְבָּרִים, כִּי הֵיכִי דְּלָא לַחְשְׁדִינְהוּ.

אִי נַמִי, דְּלָא נַשְׁווּ לְהוּ פּוֹשְׁעִים.

אַף עַל פִּי שֶׁקִּבְּלוּ בְּנֵי הָעִיר לְשַׁלֵּם – אֵין הַהֶקְדֵּשׁ יוֹצֵא בְּלֹא שְׁבוּעָה.

הִפְרִישׁ שִׁקְלוֹ וְאָבַד, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ עַד שֶׁיִּמְסְרֶנּוּ לַגִּיזְבָּר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר: הֶקְדֵּשׁ בִּרְשׁוּת הַגַּבּוֹהַּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ! נִשְׁבָּעִין לִבְנֵי הָעִיר וּבְנֵי הָעִיר שׁוֹקְלִין תַּחְתִּיתָן!

לֹא, עוֹד הִיא מִשּׁוּם שְׁבוּעַת תַּקָּנָה.

תָּנֵי: הָרִאשׁוֹנִים – נוֹפְלִים לְתִיקְלִין חַדְתִּין. וְהַשְּׁנִיִּים – נוֹפְלִין לְתִיקְלִין עָתִּיקִין.

אֵילּוּ הֵן הָרִאשׁוֹנִים וְאֵילּוּ הֵן הַשְּׁנִיִּים?

רַבִּי פִּנְחָס בִּי רַבִּי חֲנַנְיָא וְרַבִּי אַבָּא מָרִי, חַד אָמַר: אֵלּוּ שֶׁשָּׁלְחוּ בְּנֵי הָעִיר תְּחִילָּה. וַהֲרָנָה אָמַר: אֵלּוּ שֶׁהִגִּיעוּ לִידֵי גִּזְבָּרִין תְּחִילָּה.

[דף ח' ע"ב]

הֲלָכָה ב'

מתני' הַנּוֹתֵן שִׁקְלוֹ לַחֲבֵירוֹ לִשְׁקוֹל עַל יָדוֹ, וּשְׁקָלוֹ עַל יְדֵי עַצְמוֹ, אִם נִתְרְמָה הַתְּרוּמָה – מָעַל. הַשּׁוֹקֵל שִׁקְלוֹ מִן הַהֶקְדֵּשׁ, וְנִתְרְמָה הַתְּרוּמָה וְקָרְבָה הַבְּהֵמָה – מָעַל. מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי וּדְמֵי שְׁבִיעִית – יֹאכַל כְּנֶגְדָּן.

גמרא **הַשּׁוֹקֵל כו'.** אָנָן תָּנֵינַן: אִם קָרְבָה הַבְּהֵמָה. וְתָנֵי דְּבֵי רַבִּי: אִם נִתְרְמָה הַתְּרוּמָה. [נוסח אחר: אָנָן תָּנֵינַן: אִם נִתְרְמָה הַתְּרוּמָה. וְתָנֵי דְּבֵית רַבִּי: אִם קָרְבָה הַבְּהֵמָה! אָמַר רַבִּי לְעָזָר: מַאן תָּנָא אִם קָרְבָה הַבְּהֵמָה – רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְיַד וכו'.] מַאן תָּנָא אִם נִתְרְמָה הַתְּרוּמָה – רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מְיַד הָיָה מְקַבֵּל מָעוֹתָיו, וְהַכֹּהֲנִים זְרִיזִים הֵן.

וְקַשְׁיָא, אִילּוּ הַגּוֹנֵב עוֹלָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, וּשְׁחָטָהּ סְתָם, סְתָמָא לֹא לְשֵׁם בְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים מְכַפֶּרֶת?

אָמַר רַבִּי יוּדָן: תִּיפְתַּר בְּמִסּוּיִם מִשֶּׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּין וְדוֹחֲפוֹ לְתוֹךְ הַקּוּפָּה, וְחָשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא לְשִׁירַיִים הֵן נוֹפְלִין.

וְכִי יֵשׁ מְעִילָה בְּשִׁירַיִים? אֶלָּא כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מוֹעֲלִין בְּשִׁירַיִים. עוֹד הִיא בְּמִסּוּיִם שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּין וְתוֹרְמוֹ לִשְׁמוֹ.

מַה נָּהֶנָה? אָמַר רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם רַבָּנָן דְּתַמָּן: מִבְּיָון שֶׁבֵּית דִּין רְאוּיִין לְמַשְׁכֵּן, וְלֹא מִישְׁכְּנוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּהֱנָה. **מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי וכו׳.** דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כז) **אַךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבָּכֵר לַה׳ בִּבְהֵמָה, לֹא יַקְדִּישׁ אִישׁ אֹתוֹ** – כֹּל שֶׁהוּא קוֹדֶשׁ, אֵין קְדוּשָּׁה חָלָה עָלָיו.

[דף ט׳ ע״א]

כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מֵבִיא סֶלַע שֶׁל חוּלִּין, וְאוֹמֵר: ״מָעוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵן – יְהוּ מְחוּלָּלִין עַל סֶלַע זוֹ״, וְאוֹתָהּ סֶלַע נִתְפַּס לְשֵׁם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְהַשְׁאָר – נַעֲשׂוּ שְׁקָלִים.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ הַמְכַנֵּס מָעוֹת וְאָמַר: ״הֲרֵי אֵלּוּ לְשִׁקְלִי״ – בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִין: מוּתָּרִין נְדָבָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוּתָּרִין חוּלִּין.

״שֶׁאָבִיא מֵהֶן שְׁקָלִי״ – שָׁוִין שֶׁהַמּוֹתָר חוּלִּין.

״אֵלּוּ לְחַטָּאתִי״ – שָׁוִין שֶׁהַמּוֹתָר נְדָבָה. ״שֶׁאָבִיא מֵהֶן חַטָּאתִי״ – שָׁוִין שֶׁהַמּוֹתָר חוּלִּין.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה בֵּין שְׁקָלִים לְחַטָּאת? אֶלָּא, שֶׁל שְׁקָלִים – יֵשׁ לָהֶן קִיצְבָה, וְלַחַטָּאת – אֵין לָהּ קִיצְבָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף לִשְׁקָלִים אֵין לָהֶן קִיצְבָה, שֶׁכְּשֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹלָה, הָיוּ שׁוֹקְלִין דַּרְכּוֹנוֹת. חָזְרוּ לִשְׁקוֹל סְלָעִים. חָזְרוּ לִשְׁקוֹל טְבָעִין. בִּיקְּשׁוּ לִשְׁקוֹל דִּינָרִין, וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אַף עַל פִּי כֵן – יַד כּוֹתֶבֶת שָׁוָה. אֲבָל חַטָּאת – זֶה מֵבִיא בְּסֶלַע, וְזֶה מֵבִיא בִּשְׁתַּיִם, וְזֶה מֵבִיא בְּשָׁלֹשׁ.

גמרא **חַמְּכַנֵּס וְכוּ׳.** רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: מַה פְּלִיגִין? בְּמְכַנֵּס פְּרוֹטְרוֹט. אֲבָל בְּאוֹמֵר: ״אֵלּוּ לְשִׁקְלִי״ – כָּל עַמָּא מוֹדַיי: שֶׁהַמּוֹתָר נְדָבָה.

רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי בִּיבָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: מַה פְּלִיגִין? בְּמְכַנֵּס פְּרוֹטְרוֹט. אֲבָל בְּאוֹמֵר: ״אֵלּוּ לְשִׁקְלִי״ – כָּל עַמָּא מוֹדַיי שֶׁהַמּוֹתָר חוּלִּין.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא (חִזְקִיָּה): מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְרַב בִּיבִי. דְּתַנָּן: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה בֵּין שְׁקָלִים לְחַטָּאת? אֶלָּא שֶׁהַשְּׁקָלִים – יֵשׁ לָהֶן קִיצְבָה, וְלַחַטָּאת – אֵין לָהּ קִיצְבָה.

מַה נַּן קַיְימִין? אִם בְּאוֹמֵר: ״שֶׁאָבִיא מֵהֶן שְׁקָלִי״ – כָּל עַמָּא מוֹדַיי שֶׁהַמּוֹתָר חוּלִּין! אִם בְּאוֹמֵר: ״שֶׁאָבִיא מֵהֶן חַטָּאתִי״ – כָּל עַמָּא מוֹדַיי שֶׁהַמּוֹתָר חוּלִּין. אֶלָּא כֵּן אַנַן קַיְימִין: בְּאוֹמֵר: ״אֵלּוּ לְשִׁקְלִי״. שְׁקָלִים, עַל יְדֵי שֶׁקִּצְבָתָן מִן הַתּוֹרָה – מוּתָּרִין חוּלִּין. חַטָּאת, עַל יְדֵי שֶׁאֵין קִצְבָתָהּ מִן הַתּוֹרָה – מוּתָּרָה נְדָבָה.

מַה עָבַד לָהּ רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר? פָּתַר לָהּ: בְּמְכַנֵּס פְּרוֹטְרוֹט, וּבְבֵית הִלֵּל.

וְהָא תָּנֵינַן:

[דף ט' ע"ב]

מוֹתָר שְׁקָלִים – חוּלִּין! פָּתַר לָהּ: בִּמְכַנֵּס פִּרוֹטְרוֹט, וּכְבֵית חִילֵּל.

הַמַּפְרִישׁ שִׁקְלוֹ וְסָבַר שֶׁהוּא חַיָּיב, וְנִמְצָא שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב – לֹא קִדֵּשׁ.

הַמַּפְרִישׁ שְׁנַיִם וְסָבַר שֶׁהוּא חַיָּיב שְׁנַיִם, וְנִמְצָא שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אֶחָד – אוֹתוֹ הַשֵּׁנִי מַה אַתְּ עָבִיד לֵיהּ? נִשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: הִפְרִישׁ חֲמִשָּׁה וְסָבַר שֶׁהוּא חַיָּיב, וְנִמְצָא שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב – לֹא קִדְּשָׁה.

הִפְרִישׁ שְׁתַּיִם וְסָבַר שֶׁהוּא חַיָּיב שְׁתַּיִם, וְנִמְצָא שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת – אוֹתָהּ שְׁנִיָּה מַה אַתְּ עָבַד לָהּ? אֶלָּא רוֹעָה. הָכִי נַמִּי לִנְדָבָה. וְכָא הֵיאַךְ אוֹמֵר אַתָּה אֵלּוּ?

*

רַבִּי יוּדָא אוֹמֵר כּוּ'. דַּרְכּוֹנוֹת – דִּינָרִין. חָזְרוּ לִשְׁקוֹל סְלָעִין, כִּשְׁמוֹעָן, חָזְרוּ לִשְׁקוֹל טְבָעִין – פַּלְגֵי סְלָעִין. בִּקְּשׁוּ לִשְׁקוֹל דִּינָרִין קָרְטִין, וְלֹא קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן.

מִן הָדָא (נחמיה י): – **וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת, לָתֵת עָלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בַּשָּׁנָה לַעֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ.**

רַבִּי חִלְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא: מִכָּאן – שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְשָׁלֵשׁ שִׁקְלוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה.

מִכָּאן – שֶׁאֵין מַטְרִיחִין עַל הַצִּיבּוּר יוֹתֵר מִשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה.

אָמַר רַבִּי אָבִין: מִכָּאן – לְשָׁלֹשׁ סָאִין. מִכָּאן – לְשָׁלֹשׁ קוּפּוֹת. מִכָּאן – לְשָׁלֹשׁ הַפָּרָשׁוֹת.

כְּתִיב (שמות ל): **זֶה יִתְּנוּ כֹּל הָעוֹבֵר עַל הַפְּקוּדִים.** רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה, חַד אָמַר: לְפִי שֶׁחָטְאוּ בְּמַחֲצִית הַיּוֹם – יִתְּנוּ מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל.

וְתַנֵּי אָמַר: לְפִי שֶׁחָטְאוּ בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת בְּיוֹם – יִתְּנוּ מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, דְּעָבֵד שִׁיתָּא גַּרְמִסִין.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּי רַבִּי נְחֶמְיָה בְּשֵׁם רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: לְפִי שֶׁעָבְרוּ עַל עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת – יְהֵיהּ נוֹתֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד עֲשֶׂרֶת גֵּרָה.

רַבִּי בֶּרֶכְיָה, רַבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לְפִי שֶׁמָּכְרוּ בְּכוֹרָהּ שֶׁל רָחֵל בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף – יְהֵיהּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד פּוֹדֶה אֶת בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף.

רַבִּי פִּנְחָס בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי: לְפִי שֶׁמָּכְרוּ בְּכוֹרָהּ שֶׁל רָחֵל בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף, וְנָפַל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם טְבָעָה – לְפִיכָךְ יְהֵיהּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן שִׁקְלוֹ טְבָעָה.

הֲלָכָה ד'

מתני' מוֹתַר שְׁקָלִים – חוּלִּין. מוֹתָר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה, מוֹתָר קִינֵּי זָבִין, קִינֵּי זָבוֹת, וְקִינֵּי יוֹלְדוֹת חַטָּאת וַאֲשָׁמוֹת – מוֹתָרָן נְדָבָה.

זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּא בָּא לְשֵׁם חַטָּאת וּמְשׁוּם אַשְׁמָה – מוֹתָרָן נְדָבָה.

[דף י' ע"א]

מוֹתַר עוֹלָה – לָעוֹלָה. מוֹתַר מְנָחָה – לַמְּנָחָה. מוֹתַר שְׁלָמִים – לַשְּׁלָמִים. מוֹתַר חַפָּאת – לַשְּׁלָמִים. מוֹתַר נְזִירִים – לַנְּזִירִים. מוֹתַר נָזִיר – לַנְּדָבָה.

גמרא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: עַד הַאֲנָא תַּמָּן, שְׁמְעִית קַל רַב יְהוּדָה שָׁאַל לִשְׁמוּאֵל: הִפְרִישׁ שְׁקָלוֹ וּמֵת? אָמַר לֵיהּ: יִפְּלוּ לִנְדָבָה.

מוֹתַר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלּוֹ? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יוֹלִיכֵם לְיָם הַמֶּלַח. רַבִּי לָעְזָר אָמַר: יִפְּלוּ לִנְדָבָה.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹתַר שְׁקָלִים – חוּלִין. מוֹתַר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה, מוֹתַר קִינֵּי זָבִים וְקִינֵּי זָבוֹת, מוֹתַר קִינֵּי יוֹלְדוֹת, חַטָּאת וַאֲשָׁמוֹת – מוֹתָרָן נְדָבָה.

מַה עָבַד לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן? פְּתַר לָהּ: מוֹתַר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁל מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: עַל דָּא עָלַיִל אַבָּא בַּר בָּא, דְּאִינּוּן אָמְרִין: מִנַּיִן שֶׁהַפֶּסַח מִשְׁתַּנֶּה לְשֵׁם שְׁלָמִים? תַּלְמוּד לוֹמַר (וַיִּקְרָא ג, ו): **וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים** – כָּל שֶׁהוּא מִן הַצֹּאן – בָּא שְׁלָמִים.

הֵיתִיבוּן: חֲרֵי עוֹלָה! **מִן הַצֹּאן** – דָּבָר שֶׁאֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַצֹּאן, יָצְאָה עוֹלָה שֶׁהִיא בָּאָה אֲפִילוּ מִן הַבָּקָר.

חֲתִיבוּן: חֲרֵי אָשָׁם! אָמַר רַבִּי (בִּיבָא) בּוֹן בַּר כַּהֲנָא: **מִן הַצֹּאן** – דָּבָר שֶׁהוּא בָּא מִכָּל הַצֹּאן, יָצָא אָשָׁם שֶׁאֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הָאֵילִים בִּלְבַד.

חָתִיב רַבִּי בּוֹן: בְּכָל אֲתָר אַתְּ אָמַר: **"מִן"** – לְמַעֵט, וְהָכָא אַתְּ אָמַר: **"מִן"** – לְרַבּוֹת!

אָמַר רַבִּי מָנָא: הָכָא נַמִּי **"מִן"** – לְמַעֵט מִיעוּט, שֶׁאֵינוֹ בָּא בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים. מִיעוּט, שֶׁאֵינוֹ בָּא נְקֵיבָה.

וְגַבֵּי אָשָׁם נַמִּי, **"מִן"** (וַיִּקְרָא ה) – לְמַעֵט הוּא, שֶׁאֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הָאֵילִים בִּלְבַד.

חֲתִיבוּן: וְהָכְתִיב (וַיִּקְרָא א) **וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן הָעִזִּים לְעֹלָה**, מֵעַתָּה, מוֹתַר הַפֶּסַח בָּא עוֹלָה!

אָמַר רַבִּי אָבוּן: מְשַׁנִּין דָּבָר שֶׁהוּא לַאֲכִילָה לְדָבָר שֶׁהוּא לַאֲכִילָה, וְאֵין מְשַׁנִּין דָּבָר שֶׁהוּא לַאֲכִילָה לְדָבָר שֶׁאֵינוֹ לַאֲכִילָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן: מְשַׁנִּין קָדָשִׁים קַלִּים לְשֵׁם קָדָשִׁים קַלִּים, וְאֵין מְשַׁנִּין קָדָשִׁים קַלִּים לְשֵׁם קָדְשֵׁי קָדָשִׁים.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: עַל דָּא עָלַיִל רַבִּי חֲנִינָה, דְּאִינּוּן אָמְרִין: אֵין הַפֶּסַח מִשְׁתַּנֶּה לְשֵׁם שְׁלָמִים, אֶלָּא אִם כֵּן שְׁחָטוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים. וַאֲנִי אוֹמֵר: אֲפִילוּ שְׁחָטוֹ לְשֵׁם עוֹלָה.

אָמַר רַבִּי אִילָא: טַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, **אִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים** – כָּל שֶׁהוּא זָבַח – בָּא שְׁלָמִים.

וּמִשְׁתַּנָּה לְמַחְשֶׁבֶת פְּסוּל, הֵיךְ עֲבִידָא? שְׁחָטָהּ לְשֵׁם עוֹלָה עַל מְנַת לִזְרוֹק דָּמוֹ לְמָחָר, מִכָּל מָקוֹם פְּסוּל הוּא! אֵין תֵּימַר מִשְׁתַּנָּה לְמַחְשֶׁבֶת פְּסוּל – פִּיגּוּל. אֵין תֵּימַר אֵין מִשְׁתַּנָּה לְמַחְשֶׁבֶת פְּסוּל (פִּיגּוּל) – פָּסוּל.

לִשְׁמוֹ וְשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה – רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּיא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא: מְכַיְּין שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם – נַעֲשָׂה כְּשׁוֹחֲטוֹ לִשְׁמוֹ וְשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ בִּשְׁתִּיקָה, וְהוּא כָּשֵׁר.

[דף י' ע"ב]

אָמַר לֵיהּ: אִם כֵּן הוּא, אֲפִילוּ שְׁחָטוֹ לִשְׁמוֹ עַל מְנַת לִזְרוֹק דָּמוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ, יֵעָשֶׂה מִשְׁעָה הָרִאשׁוֹנָה כְּשׁוֹחֲטוֹ לִשְׁמוֹ וְשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ בִּשְׁתִּיקָה, וְיִהְיֶה כָּשֵׁר!

אָמַר רַבִּי אַבָּא מָרִי אֲחוּהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי: מַה נֹּאמַר בִּשְׁתִּיקָה כָּשֵׁר? אוֹ נֹאמַר בִּשְׁתִּיקָה פָּסוּל?

*

מוֹתַר נָזִיר לִנְדָבָה. רַב חִסְדָּא

אָמַר: וְהוּא שֶׁקָּרְבָה חַטָּאתוֹ בַּסּוֹף. אֲבָל אִי קָרְבוּ שְׁלָמִים בַּסּוֹף – מוֹתָרָן שְׁלָמִים.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: אֲפִילוּ קָרְבָּן שְׁלָמִים לְבַסּוֹף – הֲלָכָה הִיא בְּנָזִיר שֶׁתְּהֵיָה מוֹתָרָהּ נְדָבָה.

מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְדֵין, וּמַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְדֵין.

מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְרַבִּי זְעֵירָא. אֵלּוּ הֵן מָעוֹת סְתוּמִין? כֹּל שֶׁדְּמֵי חַטָּאת מֵיתוֹת מְעוֹרָבוֹת בָּהֶן, וַאֲפִילוּ הִפְרִישׁ דְּמֵי חַטָּאת מְתוּכָּהּ – מָעוֹת סְתוּמִין הֵן.

מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְרַב חִסְדָּא, "אֵלּוּ לְחַטָּאתִי וְהַשְׁאָר לִשְׁאָר נְזִירוּתִי" וּמֵת – מוֹעֲלִין בְּכוּלָּן וְאֵין מוֹעֲלִין בְּמִקְצָתָן. וְלֹא אָמַר: אִם מֵת – יִפְּלוּ לִנְדָבָה!

*

רַב חִסְדָּא אָמַר: מוֹתַר לַחְמוֹ שֶׁל נָזִיר – יוּרְקָב.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְיָאוּת! לְהַקְרִיבוֹ בִּפְנֵי עַצְמוֹ אֵין אַתְּ יָכוֹל, אֵין לְךָ לֶחֶם קָרֵב לְעַצְמוֹ. לְהַקְרִיבוֹ עִם נְזִירוּת אַחֶרֶת אֵין אַתְּ יָכוֹל, שֶׁאֵין לְךָ נְזִירוּת בָּאָה בְּלֹא לֶחֶם. לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר: מוֹתַר לַחְמוֹ שֶׁל נָזִיר – יוּרְקָב.

סָבְרִין מֵימַר: הוּא לַחְמוֹ, הוּא מוֹתַר נְסָכָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי בּוֹן: מוֹתַר נְסָכָיו – קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אִינּוּן, וְיִפְּלוּ לִנְדָבָה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי בּוֹן, שְׁמוּאֵל אַלִיבָּא דְּרַב חִסְדָּא בְּמוֹתַר נְסָכִים, וְרַבִּי חִיָּיא (חִסְדָּא) וְרַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלָשְׁתָּן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד!

רַבִּי חִיָּיא (חִסְדָּא) – אָהֳנֵן דַּאֲמָרָן.

שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי: עַד דַּאֲנָא תַמָּן, שָׁמְעִית קַל רַב יְהוּדָה שָׁאִיל לִשְׁמוּאֵל: הִפְרִישׁ שְׁקָלוֹ וּמֵת? אָמַר לֵיהּ: יִפְּלוּ לִנְדָבָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר (אוֹמֵר), מוֹתַר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה – שָׁלוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יוֹלִיכֵם לַיָּם הַמֶּלַח.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יִפְּלוּ לִנְדָבָה.

הֲלָכָה ה׳

מתני׳ מוֹתַר שְׁבוּיִים – לַשְּׁבוּיִים. מוֹתַר שָׁבוּי – לְאוֹתוֹ שָׁבוּי. מוֹתַר עֲנִיִּים – לָעֲנִיִּים. מוֹתַר עָנִי – לְאוֹתוֹ עָנִי. מוֹתַר הַמֵּתִים – לַמֵּתִים. מוֹתַר הַמֵּת – לְיוֹרְשָׁיו.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מוֹתַר הַמֵּת – יְהֵא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ.

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מוֹתַר הַמֵּת – בּוֹנִין לוֹ נֶפֶשׁ עַל קִבְרוֹ.

גמרא גָּבוּ לוֹ בְּחֶזְקַת שֶׁאֵין לוֹ, וְנִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לוֹ – רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: מוֹתַר הַמֵּת – לְיוֹרְשָׁיו. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֵידִי דְּחוּטְרָא: הַגַּע עַצְמְךָ דְּלָא כְּוֻתְנָן אֶלָּא לֵיהּ! אָמַר לֵיהּ: אֲנָא לָא אָמַרִית, אַתְּ מִן לָךְ?

תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי נָתָן: מוֹתַר הַמֵּת – יִבְנֶה לוֹ נֶפֶשׁ עַל קִבְרוֹ, וְיַעֲשֶׂה לוֹ זִילוּף עַל גַּבֵּי מִיטָּתוֹ.

תָּנֵי:

[דף י״א ע״א]

אֵין פּוֹדִין שָׁבוּי בְּשָׁבוּי, וְאֵין גּוֹבִין טַלִּית בְּטַלִּית, וְאֵין מְמַחִין בְּיַד פַּרְנָסִים לְכָךְ.

תָּנֵי: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין נְפָשׁוֹת לַצַּדִּיקִים, דִּבְרֵיהֶם – הֵן הֵן זִכְרוֹנָן.

רַבִּי יוֹחָנָן הֲוָה מִסְתַּמֵּךְ וַאֲזַל, עַאל רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, וַהֲוָה רַבִּי אֶלְיעֶזֶר חָמֵי לֵיהּ וּמִטַּמַּר לֵיהּ מִקַּמֵּיהּ. וְאָמַר: הָלַיִן תַּרְתֵּין מִילַּיְיהוּ הָדֵין, בַּבְלָאָה עָבִיד בֵּיהּ. חֲדָא, דְּלָא שָׁאִיל בִּשְׁלוֹמֵיהּ. וַחֲדָא, מִיטַּמַּר.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: כָּךְ נְהִיגִין גַּבֵּהוֹן, דְּזִעֲירָא לָא שָׁאִיל בִּשְׁלוֹמֵיהּ דְּרַבָּה, דְּאִינּוּן נָהֲגִין וּמְקַיְּימִין (איוב כט) **רָאוּנִי נְעָרִים וְנֶחְבָּאוּ, וִישִׁישִׁים קָמוּ עָמָדוּ.**

אָמַר לֵיהּ: מַהוּ לְמִיעֲבַר קַמֵּי דַּאֲדוֹרָא צַלְמֵי? אָמַר לֵיהּ: מַה אַתְּ פָּלִיג לֵיהּ יָקָר? עֲבוּר קַמּוֹהִי וְסַמֵּי עֵינוֹי!

אָמַר לֵיהּ: יָאוּת רַבִּי אֶלְיעֶזֶר עָבִיד דְּלָא עָבַר קַמָּךְ.

וְעוֹד עָבִיד הָא בַּבְלָאָה, דְּלָא אָמַר שְׁמַעְתָּא מִשְּׁמֵיהּ.

נִכְנְסוּ לְפָנָיו רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִּי, אָמְרוּ לוֹ, רַבִּי! כָּךְ הָיָה מַעֲשֶׂה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁל טַרְסִיִּים, בְּנֶגֶר שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשָׁהּ גְּלוּסְטְרָא, שֶׁנֶּחְלְקוּ

רַבִּי אֶלְיעֶזֶר וְרַבִּי יוֹסֵי, עַד שֶׁקָּרְעוּ סֵפֶר תּוֹרָה בַּחֲמָתָן. קָרְעוּ סַלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא שֶׁנִּקְרַע סֵפֶר תּוֹרָה.

וְהָיָה שָׁם זָקֵן אֶחָד וְרִבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא שְׁמוֹ, אָמַר: "תְּמִיהַנִי אִם לֹא הָיָה בֵּית הַכְּנֶסֶת זֶה עֲבוֹדָה זָרָה". וְחָזַר וְאָמַר: הַכְרֵעַ מְהַבְרְיָה?!

נִכְנַס לִפָּנָיו רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, אָמַר לֵיהּ: כְּתִיב (יְהוֹשֻׁעַ יא): **כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְגוֹ'.** וְכִי כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר שָׁהָיָה יְהוֹשֻׁעַ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ, הָיָה אוֹמֵר: "כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה"? אֶלָּא יְהוֹשֻׁעַ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ, וְיוֹדְעִין הַכֹּל, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁל מֹשֶׁה הִיא.

אַף אַתָּה אֱלִיעֶזֶר יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ, וְהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁלְּךָ הִיא!

אָמַר לָהֶן: מִפְּנֵי מַה אֵין אַתֶּן יוֹדְעִין לְרָצוֹת כְּבֶן אִידִי חֲבֵירֵינוּ.

וְרַבִּי יוֹחָנָן, מַאי כּוּלֵּי הַאי דְּבָעֵי דְּיֵימְרוּן שְׁמַעְתָּא מִשְּׁמֵיהּ?

דְּאַף דָּוִד בִּיקֵּשׁ עָלֶיהָ רַחֲמִים! שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סא): **אָגוּרָה בְאָהֳלְךָ עוֹלָמִים אֶחֱסֶה בְּסֵתֶר כְּנָפֶיךָ סֶלָה.** וְכִי עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל דָּוִד שֶׁיִּהֵא חַי וְקַיָּם לְעוֹלָמִים? אֶלָּא כָּךְ אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אָזְכֶּה שֶׁיִּהוּ דְּבָרַי נֶאֱמָרִין בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת.

שִׁמְעוֹן בֶּן נְזִירָא בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר הֲלָכָה מִפִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה – שְׂפָתָיו רוֹחֲשׁוֹת עִמּוֹ בַּקֶּבֶר.

שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ז): **וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב וְגוֹ' דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים.** מַה כּוֹמֶר שֶׁל עֲנָבִים זֶה, כֵּיוָן שֶׁמַּנִּיחַ אָדָם אֶצְבָּעוֹ עָלָיו – מִיָּד דּוֹבֵב, אַף שִׂפְתוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים, כֵּיוָן שֶׁאוֹמְרִין דְּבַר הֲלָכָה מִפִּיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים – שִׂפְתוֹתֵיהֶן מְרַחֲשׁוֹת עִמָּהֶן בַּקֶּבֶר.

מַה הֲנָאָה לוֹ? בַּר נְזִירָא אָמַר: כְּהָדֵין דְּשָׁתֵי קוֹנְדִיטוֹן. רַבִּי יִצְחָק אָמַר: כְּהָדֵין דְּשָׁתֵי חֲמַר עַתִּיק, אַף עַל גַּב דְּלֵית לֵיהּ, אַף עַל גַּב דְּשָׁתֵי לֵיהּ – טַעֲמָא בְּפוּמֵיהּ.

רַב גִּידֵל אָמַר: הָאוֹמֵר שְׁמוּעָה בְּשֵׁם אוֹמְרָהּ – יְרֵאָה בַּעַל שְׁמוּעָה כְּאִילּוּ עוֹמֵד לְעָנְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים לט) **אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ.**

כְּתִיב (מִשְׁלֵי כ): **רַב אָדָם יִקְרָא אִישׁ חַסְדּוֹ** – זֶה שְׁאָר כָּל אָדָם. **וְאִישׁ אֱמוּנִים מִי יִמְצָא** – זֶה רַבִּי זְעֵירָא, דְּאָמַר רַבִּי זְעֵירָא: לֵיתְנַן צְרִיכִין חֹשְׁשִׁין לִשְׁמַעְתֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, דְּהוּא

[דף י"א ע"ב]

גַּבְרָא מִפְּתְחָא.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעֵירָא לְרַבִּי אַסִּי: חַבִּים רַבִּי לְבַר פְּטָיָא דְּאַתְּ אָמַר שְׁמַעְתָּא מִשְּׁמֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: רַבִּי יוֹחָנָן אָמְרָהּ מִשְּׁמֵיהּ.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעֵירָא לְרַבִּי אַסִּי: חַבִּים רַבִּי לְרַב דְּאַתְּ אָמַר שְׁמַעְתָּא מִשְּׁמֵיהּ? אָמַר לֵיהּ: רַבִּי אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמְרָהּ מִשְּׁמֵיהּ.

*

אֵין דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִין כְּדוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד!

מַה הָיוּ פְּרוּצֵי הַדּוֹר עוֹשִׂין? הָיוּ הוֹלְכִין אֵצֶל חַלּוֹנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד, אוֹמְרִין לוֹ: דָּוִד דָּוִד, אֵימָתַי יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ? אֵיכָתַי בֵּית ה' נֶעֱלָךְ?

וְהָיָה דָּוִד אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוְונִין לְהַכְעִיסֵנִי, יָבֹא עָלַי אִם לֹא הָיִיתִי שָׂמֵחַ בְּדִבְרֵיהֶם, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קכב): **שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה' נֵלֵךְ.**

וְהָיָה כִּי יִמְלְאוּ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת אֲבֹתֶיךָ (שְׁמוּאֵל–ב ז, יב). אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד: יָמִים שְׁלֵמִים אֲנִי מוֹנֶה לְךָ, וְלֹא יָמִים חֲסֵרִים.

כְּלוּם שְׁלֹמֹה בְּנְךָ יִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֶלָּא לְהַקְרִיב קָרְבְּנוֹת צִיבּוּר! חָבִיב עָלַי צְדָקָה וּמִשְׁפָּט שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה, יוֹתֵר מִן הַקָּרְבָּן! שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כא): **עֲשֹׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לַה' מִזָּבַח.**

הַדְרָן עָלָךְ מְצָרְפִין שְׁקָלִים

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

הֲלָכָה א'

מתני' בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה תּוֹרְמִין אֶת הַלִּשְׁכָּה: בְּפֵרוֹם הַפֶּסַח, בְּפֵרוֹם הָעֲצֶרֶת. בְּפֵרוֹם הֶחָג.

וְהֵן גְּרָנוֹת שֶׁל מַעֲשַׂר בְּהֵמָה; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה.

בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בַּאֲדָר, וּבְאֶחָד בְּסִיוָן, וּבְעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב.

רַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: בְּאֶחָד בְּנִיסָן, בְּאֶחָד בְּסִיוָן, בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל. וְלֹא אָמְרוּ בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב וְאִי אֶיפְשָׁר לְעַשֵּׂר בְּיוֹם טוֹב, לְפִיכָךְ הִקְדִּימוּהוּ בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל.

גמרא אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: כָּל הֵן דְּתָנֵינַן פְּרָם – פַּלְגָא. פַּלְגָא דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם קוֹדֶם לְמוֹעֵד שֶׁדּוֹרְשִׁים בְּהִלְכוֹתָיו.

וְהֵן גְּרָנוֹת וְכוּ'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי שֶׁהֵן פִּירְקֵי לֵידָה.

רַבִּי אַחָא וְרַבִּי תַּנְחוּם בַּר חִיָּיה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַבְּהֵמָה מְצוּיָה לְעוֹלֵי רְגָלִים.

אָמַר רַבִּי יוּדָן: שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי בַּל תְּאַחֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: כָּל הַמַּשֶּׂהָ טְבָלוֹ – עוֹבֵר בְּבַל תְּאַחֵר.

[דף י"ב ע"א]

תַּמָּן תָּנֵינַן: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בְּאֶחָד בֶּאֱלוּל – רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: חָאֳלוּלִיִּים – מִתְעַשְּׂרִין בִּפְנֵי עַצְמָן.

אָמַר רַבִּי חוּנָה: טַעֲמָא דְּרַבִּי מֵאִיר, עַד כָּאן – הֵן מִתְמַצּוֹת לֵילֵךְ מִן הַיְשָׁנוֹת, מִכָּאן וְאֵילָךְ – הֵן מַתְחִילוֹת לֵילֵד מִן הַחֲדָשׁוֹת.

רַבִּי יוֹסֵה בַּר רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב חוּנָה: טַעֲמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, (תְּהִלִּים פח) **לָבְשׁוּ בָּרִים הַצֹּאן** – אֵלּוּ הַבְּכִירוֹת. **וַעֲמָקִים יַעַטְפוּ בָר** – אֵלּוּ חָאֳפִילוֹת. **יִתְרוֹעָעוּ אַף יָשִׁירוּ** – אֵלּוּ וְאֵלּוּ נִכְנָסִים לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר.

אָמַר בֶּן עַזַּאי: הוֹאִיל וְאֵלּוּ אוֹמְרִים כָּךְ, וְאֵלּוּ אוֹמְרִים כָּךְ – יְהוּ חָאֳלוּלִיִּים מִתְעַשְּׂרִין בִּפְנֵי עַצְמָן! הָא כֵּיצַד? נוֹלַד לוֹ (בְּהֵ') חֲמִשָּׁה בְּאָב, וַחֲמִשָּׁה בֶּאֱלוּל, וַחֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי – אֵין מְצַטְרְפִין. נוֹלַד לוֹ (בְּהֵ') חֲמִשָּׁה בְּתִשְׁרֵי, וַחֲמִשָּׁה בְּאָב – חֲרֵי אֵלּוּ מְצַטְרְפִין.

וּבֶן עַזַּאי מַכְרִיעַ עַל דִּבְרֵי תַלְמִידָיו?! אֲתָא רַבִּי יִרְמְיָה וְרַבִּי מָנִייָשָׁא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: שֶׁבֵּן נֶחְלְקוּ עָלֶיהָ אָבוֹת הָעוֹלָם.

וּמַאן נִינְהוּ אָבוֹת הָעוֹלָם? תְּנָא רַבִּי יוֹנָה קוֹמֵי רַבִּי יִרְמְיָה: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא! זֹאת אוֹמֶרֶת: בֶּן עַזַּאי חָבֵר וְתַלְמִיד הֲוֶה דְּרַבִּי עֲקִיבָא. אֵין תֵּימַר רַבֵּיהּ, אִית בַּר נַשׁ אָמַר לְרַבֵּיהּ: "הוֹאִיל וְאֵלּוּ אָמְרוּ כָּךְ, וְאֵלּוּ אָמְרוּ כָּךְ"!

רַבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק שְׁמַע לָהּ מִן הָדָא, אָמַר לוֹ בֶּן עַזַּאי: עַל הַחֲלוּקִין אָנוּ מִצְטַעֲרִין, אֶלָּא שֶׁבָּאתָ לַחֲלוֹק עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁווּין! זֹאת אוֹמֶרֶת: בֶּן עַזַּאי חָבֵר וְתַלְמִיד הֲוֶה לְרַבִּי עֲקִיבָא. אֵין תֵּימַר רַבֵּיהּ, אִית בַּר נַשׁ אָמַר לְרַבֵּיהּ: "אֶלָּא שֶׁבָּאתָ לַחֲלוֹק עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁווּין"!

תַּמָּן תָּנֵינַן: כָּל הַנּוֹלָדִין מֵאֶחָד מִתִּשְׁרֵי עַד עֲשָׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל – חֲרֵי אֵלּוּ מְצַטְרְפִין. חֲמִשָּׁה לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַחֲמִשָּׁה לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה – אֵין מְצַטְרְפִין. חֲמִשָּׁה לִפְנֵי הַגֹּרֶן וַחֲמִשָּׁה לְאַחַר הַגֹּרֶן – חֲרֵי אֵלּוּ מְצַטְרְפִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: הָדָא אוֹמֶרֶת: מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה – לֹא עָשׂוּ אוֹתוֹ לֹא כְּחֻנָּט וְלֹא כִּשְׁלִישׁ. אֵין תֵּימַר כְּחֻנָּט, לִיתְנֵי: כָּל הַמְעוּבָּרִים מֵאֶחָד בְּתִשְׁרֵי עַד עֲשָׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל.

[דף י"ב ע"ב]

אֵין תֵּימַר כִּשְׁלִישׁ, לִיתְנֵי: כָּל הַנּוֹלָדִים עַד עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם בֶּאֱלוּל.

רַבִּי שַׁמַּאי בְּשֵׁם רַבִּי בִּיבִי בְּרַבִּי חִייָא: כִּשְׁלִישׁ עָשׂוּ אוֹתָהּ, כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מְחוּסַּר זְמַן – נִכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר.

קָם רַבִּי מָנָא עִם רַבִּי שַׁמַּאי, אֲמַר לֵיהּ: אַתְּ אֲמַרְתְּ הָדָא מִילְתָא? תַּמָּן תָּנֵינָן: בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: הָאֱלוּלִיִּים – מִתְעַשְּׂרִין לְעַצְמָן. לֹא אֲפִילוּ נוֹלַד עַד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בֶּאֱלוּל, אֵית לָךְ מֵימַר: בֶּן עַזַּאי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְלֹא כְּרַבָּנָן?!

כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר עַל דְּרַבָּנָן: מַנִּיחָן לַשָּׁנָה הַבָּאָה וְהֵן מִתְעַשְּׂרִין עִם בְּנֵי שָׁנָתָן, כֵּן אַתְּ אֲמַר עַל דְּבֶן עַזַּאי: מַנִּיחָן לַגֹּרֶן הַבָּא וְהֵן מִתְעַשְּׂרִין עִם בְּנֵי אֱלוּלִים.

אָמַר רַבִּי חִייָא: זֹאת אוֹמֶרֶת: יָמִים שֶׁהַבְּכוֹר מְחוּסַּר זְמַן בָּהֶן – עוֹלִין לוֹ לְתוֹךְ שְׁנָתוֹ.

אָמַר רַבִּי מָנָא אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אַבָּא שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא (דְּבָרִים טו, יט): **כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד וְגוֹ' הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ** – הָא כֵּיצַד? מִשְׁעַת לֵידָתוֹ אַתְּ מוֹנֶה לוֹ שָׁנָה.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ בְּשָׁלֹשׁ קוּפּוֹת שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ סְאִין תּוֹרְמִין אֶת הַלִּשְׁכָּה, וְכָתוּב עֲלֵיהֶן: אַל"ף בֵּי"ת גִּימֶ"ל. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: יְוָנִית כָּתוּב עֲלֵיהֶן: אַלְפָּ"א בֵּיתָ"א גַּמָּ"א.

אֵין הַתּוֹרֵם נִכְנָס לֹא בְּפַרְגּוֹד חָפוּת, וְלֹא בְּמִנְעָל, וְלֹא בְּסַנְדָּל, וְלֹא בִּתְפִילִין, וְלֹא בְּקָמִיעַ, שֶׁמָּא יַעֲנִי, וְיֹאמְרוּ מֵעָוֹן הַלִּשְׁכָּה הֶעָנִי, אוֹ שֶׁמָּא יַעֲשִׁיר, וְיֹאמְרוּ מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה הֶעֱשִׁיר; שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָצֵאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ לָצֵאת יְדֵי הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לב, כב): **וִהְיִיתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל.** וְאוֹמֵר (מִשְׁלֵי ג, ד): **וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם.**

[דף י"ג ע"א]

גמרא תַּמָּן תָּנֵינָן: מְפַנִּין אֲפִילוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ קוּפּוֹת. רַבִּי זְעֵירָא שָׁאַל אֶת רַבִּי יאשׁיָה: כַּמָּה הִיא שִׁיעוּרָן שֶׁל קוּפּוֹת? אֲמַר לֵיהּ:

נִלְמוֹד מָתוֹם מִן הַמְפוֹרָשׁ. דְּתַנְיָא: בְּשָׁלֹשׁ קוּפּוֹת שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ סְאִין, שֶׁהֵן תִּשְׁעָה סְאִין, שֶׁהֵן עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע סְאִין, תּוֹרְמִין אֶת הַלִּשְׁכָּה, וְכָתוּב עֲלֵיהֶן אַל"ף בֵּי"ת גִּימֶ"ל.

מִפְּנֵי מַה כָּתוּב עֲלֵיהֶן אַל"ף בֵּי"ת גִּימֶ"ל? לוֹמַר: מִסְתַּפֵּק מִן הָרִאשׁוֹנָה קוֹדֶם לַשְּׁנִיָּה, וּמִן הַשְּׁנִיָּה קוֹדֶם לַשְּׁלִישִׁית.

*

תַּמָּן תָּנֵינָן: הַמּוֹצִיא יַיִן – כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. רַבִּי זְעֵירָא שָׁאַל אֶת רַבִּי יאשׁיָה: כַּמָּה שִׁיעוּרָן שֶׁל כּוֹס? אֲמַר לֵיהּ: נִלְמַד מָתוֹם מִן הַמְפוֹרָשׁ. דְּתָנֵי רַבִּי חִייָא: אַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁאָמְרוּ – וֶשְׁנָן רְבִיעִית שֶׁל יַיִן הָאִיטַלְקִי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין מִשּׁוּם רַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא! דְּתָנֵי: מַיִם – כְּדֵי גְּמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. יַיִן – כְּדֵי גְּמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס.

מָזוּג בְּכַמָּה? נִשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: מַיִם – כְּדֵי גְּמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. יַיִן – כְּדֵי גְּמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. הָדָא אָמְרָה: מָזוּג – כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס.

כַּמָּה שִׁיעוּרָן שֶׁל כּוֹס? רַבִּי אָבִין אָמַר: טִיטָרְטוּן וּרְבִיעַ.

מַהוּ לִשְׁתּוֹתָן בְּכֶרֶךְ אֶחָד? מִדְּאָמַר רַבִּי מָנָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הַלֵּל, אִם שָׁמְעָן בְּבֵית הַבְּנֶסֶת – יָצָא. הָדָא אָמְרָה: אִם שָׁתָאן בְּכֶרֶךְ אֶחָד – יָצָא.

מַהוּ לִשְׁתּוֹתָן בְּפִיסְקִין? כְּלוּם אָמְרוּ: "שֶׁיִּשְׁתֶּה", לֹא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתֶּה וְלֹא שֶׁיִּשְׁתַּכֵּר! אִם שָׁתָה בְּפִיסְקָן, אַף הוּא אֵינוֹ מִשְׁתַּכֵּר.

*

מַהוּ לָצֵאת בְּיֵין שֶׁל שְׁבִיעִית? תָּנֵי רַב אוֹשַׁעְיָא: יוֹצְאִין בְּיֵין שֶׁל שְׁבִיעִית.

מַהוּ לָצֵאת בְּקוֹנְדִיטִין? מִדְּתָנֵי בַּר קַפָּרָא: קוֹנְדִיטִין – כְּיַיִן, הָדָא אָמְרָה: יוֹצְאִין בְּיֵין קוֹנְדִיטִין.

מַהוּ לָצֵאת בְּיֵין מְזוּגִין? מִדְּתָנֵי רַב חִיָּיא: אַרְבָּעָה כּוֹסוֹת שֶׁאָמְרוּ – יוֹצְאִין בָּהֶן בֵּין חַיִּין וּבֵין מְזוּגִין, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא בָּהֶן טַעַם וּמַרְאֶה יַיִן.

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: מִצְוָה לָצֵאת בְּיֵין אָדֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כג): **אַל תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם כִּי יִתֵּן בַּכּוֹס עֵינוֹ וְגוֹ'.**

תָּאנֵי: מְבוּשָׁל – כְּמִתּוּבָּל.

מַהוּ לָצֵאת בְּיֵין מְבוּשָׁל? אָמַר רַבִּי יוֹנָה: יוֹצְאִין בְּיֵין מְבוּשָׁל.

רַבִּי יוֹנָה לְטַעֲמֵיהּ, דְּרַבִּי יוֹנָה כַּד הֲוָה שָׁתֵי אַרְבַּע כַּסֵּי דְּפִסְחָא, הֲוָה חָזִיק רֵישָׁא עַד חַגָּא.

חֲמִיתֵיהּ הָדָא מַטְרוֹנִיתָא אַפּוֹי נְהִירִין, אָמְרָה: סַבָּא סַבָּא, הָדָא מֵהָנֵי תִּלַּת מִילִּין אִית בָּךְ, אוֹ דְּשָׁתוּי חַמְרָא אַתְּ, אוֹ דְּמַלֵּי בְּרִיבִּית אַתְּ, אוֹ דְּמְנַדֵּל חֲזִירֵי אַתְּ!

אָמַר לָהּ: תִּיפַּח רוּחָא דְּהַהִיא אִיתְּתָא! דַּהֲדָא מֵאִלֵּין תִּלַּת מִילָּא לֵית בִּי. אֶלָּא: אוּלְפָנִי

[דף י"ג ע"ב]

שְׁכִיחַ לִי, דְּהָכֵין כְּתִיב (קהלת ח): **חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו!**

רַבִּי אַבָּהוּ אָתֵי לְטִיבֶּרְיָא, חֲמוּנֵיהּ תַּלְמִידוֹי דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַפּוֹי נְהוֹרִין, אָמְרוּן תַּלְמִידִים לָרַבִּי יוֹחָנָן: אַשְׁכַּח רַבִּי אַבָּהוּ סִימָא. אֲתָא לְגַבֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ: מַאי אוֹרַיְיתָא חַדְתָּא שְׁמַעְתְּ? אָמַר לֵיהּ: תּוֹסֶפְתָּא עַתִּיקָא! קְרָא עֲלֵיהּ: **חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו.**

*

אָמַר רַבִּי חָנִין: לוּגָּא דְּאוֹרַיְיתָא – תְּמוּנְתָּא עַתִּיקָא דְּמוּרְיָיסָא דְּצִיפּוֹרִי.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: וַחֲכַמְנָא לָהּ, דְּבֵית רַבִּי יַנַּאי הֲוָה מְכִילִין בָּהּ דְּבַשׁ.

תָּנֵי: חֲצִי שְׁמִינִית טִבְרָנִית

הֵישָׁנָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָדֵין הִיא, וְלָמָּה קְרֵי לֵיהּ עַתִּיקָה? מִן בְּגִין דַּהֲוָה (בְּיוֹמוֹי) [בְּיוֹמוֹי].

אִית דְּאָמְרֵי: דַּהֲוַת זְעִירָא וְרַבְּתָא. וְאִית דְּאָמְרֵי: דְּאִזְעִירָא, וְלָא אִזְעִירָא כְּמָה דַּהֲוַת.

*

כַּמָּה הוּא שִׁיעוּר שֶׁל כּוֹם?

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן פַּזִּי, וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר בִּיבִי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל: אֶצְבָּעַיִים עַל אֶצְבָּעַיִים, עַל רוּם אֶצְבַּע, וּמֶחֱצָה וּשְׁלִישׁ אֶצְבַּע.

*

תָּנֵי: יָבֵשׁ – כַּזַּיִת; דִּבְרֵי רַבִּי נָתָן.

רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר בִּיבִי בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: אַתְיָא דְּרַבִּי נָתָן כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּמָה דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: בְּרְבִיעִית, כֵּן אָמַר רַבִּי נָתָן: בְּרְבִיעִית, לְכְשֶׁיְּקֻרַּשׁ וְיִהְיֶה בּוֹ כַּזַּיִת.

רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַעֲשֶׂה בְּפִירְדַת רַבִּי שֶׁמֵּתָה, וְטִהֲרוּ אֶת דָּמָהּ מִשּׁוּם גְּבִילָה.

וְשָׁאַל רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֶת רַבִּי סִימוֹן: עַד כַּמָּה? וְלָא אַשְׁגַּח בֵּיהּ. וְשָׁאַל לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, וַאֲמַר לֵיהּ: עַד רְבִיעִית – טָהוֹר, יוֹתֵר מֵרְבִיעִית – טָמֵא. וּבְאֵשׁ לְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר עַל דְּלָא חָזַר לֵיהּ רַבִּי סִימוֹן שְׁמוּעָתָא.

רַב בִּיבִי הֲוָה יְתִיב מַתְנֵי הָדֵין עוּבְדָא. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִצְחָק בַּר בִּיסְנָא: כָּהֲנָה עַד רְבִיעִית טָהוֹר, יוֹתֵר מִכָּאן טָמֵא? וּבָעַט בֵּיהּ.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְרִיקָא: בְּגִין דְּשָׁאִיל לָךְ, אַתְּ בָּעַט בֵּיהּ? אֲמַר לֵיהּ: בְּגִין דְּלָא הֲוַת דַּעְתִּי בִּי – בְּעִיטְנָא בֵּיהּ.

דְּאָמַר רַבִּי חָנָן: **וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלָאִים לְךָ מִנֶּגֶד** (דְּבָרִים כח) – זֶה שֶׁלּוֹקֵחַ חִטִּים לְשָׁנָה. **וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם** (שָׁם) – זֶה הַלּוֹקֵחַ מִן הַפְּדָקִי. **וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ** (שָׁם) זֶה הַלּוֹקֵחַ מִן הַפַּלְטוֹר, וַאֲנָא סָמִיכְנָא אַפַּלְטוֹר. וּמַהוּ כְּדוֹן?

הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּתוֹרָה עַל דַּם נְבֵילָה – שֶׁהוּא טָהוֹר. מַהוּ טָהוֹר? טָהוֹר מִלְּהַכְשִׁיר. אֲבָל לְטַמּוֹת – מְטַמֵּא.

תַּמָּן תָּנִינַן: דָּם הַשֶּׁרֶץ – כִּבְשָׂרוֹ, מְטַמֵּא וְאֵינוֹ מַכְשִׁיר, וְאֵין לָנוּ כַּיּוֹצֵא בּוֹ. וְשִׁיעוּר טוּמְאָתוֹ, שֶׁדָּמוֹ מְטַמֵּא כִּבְשָׂרוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: פְּלִיגִי בָּהּ תְּרֵין אָמוֹרָאִין, חַד אָמַר: טָמֵא, וְחַד אָמַר: טָהוֹר. מַאן דְּאָמַר: טָמֵא – כְּרַבִּי יְהוּדָה, וּמַאן דְּאָמַר: טָהוֹר – כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּתוֹרָה.

אָמַר לֵיהּ רַב אַבְדוּמָה דְּמִן נְחוּתָה: וְיָאוּת! דְּרַבִּי יְהוּדָה מוֹרֶיְנָא – דְּבֵי נְשִׂיאָה הֲוָה.

*

שְׁמָא יַעֲנִי וְיֹאמְרוּ כוּ׳. תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: קָוִין – לֹא יִתְרוֹם, מִפְּנֵי הַחֲשַׁד.

תָּנֵי: הַגּוֹזְבָּרִין – הָיוּ מְפַסְפְּסִין בְּקִילְקִין.

תָּנֵי:

[דף י״ד ע״א]

מְדַבְּרִין הָיוּ עִמּוֹ מִשָּׁעָה שֶׁהוּא נִכְנָס עַד שָׁעָה שֶׁהוּא יוֹצֵא.

וְיִמָּלֵא פּוּמֵיהּ מוֹי! אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא: מִפְּנֵי הַבְּרָכָה.

*

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: בַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים מָצָאנוּ, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָצֵאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ לָצֵאת יְדֵי הַמָּקוֹם.

בַּתּוֹרָה מִנַּיִן? דִּכְתִיב (במדבר לב): **וִהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵה׳ וּמִיִּשְׂרָאֵל.**

בַּנְּבִיאִים מִנַּיִן? דִּכְתִיב (יהושע כב, כב): **אֵל אֱלֹהִים ה׳ וְגוֹ׳ וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע.**

בַּכְּתוּבִים מִנַּיִן? דִּכְתִיב (משלי ג): **וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם.**

גַּמְלִיאֵל זוּגָא שָׁאַל לְרַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי בּוֹן: אֵיזֶהוּ הַמְחוּוָר שֶׁבְּכוּלָּם? אָמַר לֵיהּ: **וִהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵה׳ וּמִיִּשְׂרָאֵל.**

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה נִכְנָס וְשִׁקְלוֹ בֵּין אֶצְבְּעוֹתָיו, וְזוֹרְקוֹ לִפְנֵי הַתּוֹרֵם, וְהַתּוֹרֵם מִתְכַּוֵּין וְדוֹחֲפוֹ לְתוֹךְ הַקּוּפָּה.

אֵין הַתּוֹרֵם תּוֹרֵם עַד שֶׁהוּא אוֹמֵר לָהֶם: "אֶתְרוֹם"? וְהֵן אוֹמְרִים לוֹ: "תְּרוֹם, תְּרוֹם, תְּרוֹם" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים.

תָּרַם אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְחִיפָּה בְּקַטַבְלִיאוֹת. הַשְּׁנִיָּה וְחִיפָּה בְּקַטַבְלִיאוֹת. הַשְּׁלִישִׁית לֹא הָיָה מְחַפֶּה. וְלָמָּה הָיָה מְחַפֶּה? שֶׁמָּא יִשְׁבַּח וְיִתְרוֹם מִן הַדָּבָר הַתָּרוּם.

תָּרַם אֶת הָרִאשׁוֹנָה – לְשֵׁם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהַשְּׁנִיָּה – לְשֵׁם פֵּרוֹת הַמּוּקְפִּין לָהּ. וְהַשְּׁלִישִׁית – לְשֵׁם בָּבֶל וּלְשֵׁם מָדַי וּלְשֵׁם

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַפַּרְסָאוֹת - שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶן מוּצָאֵי שְׁבִיעִית, שֶׁהֵן עוֹשִׂין לִשְׁתֵּי שָׁנִים. אָמַר לוֹ: הֲרֵי הֵן אֶצְלְךָ בְּטֶבֶרְיָא וְאֵינָן עוֹשׂוֹת אֶלָּא בְּנוֹת שְׁנָתָן. הַטּוֹמֵן אֶת הַלּוּף בַּשְּׁבִיעִית, רַבִּי אוֹמֵר: דֶּרֶךְ אֶרֶץ טָמְנוֹ בְּעָצִיץ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְמָח, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר - זֵכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה לב, יד): "וְנִתַּתָּם בִּכְלִי חָרֶשׂ לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים":

ב. הַלּוּף שֶׁעָבְרָה עָלָיו שְׁבִיעִית, רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: אִם שָׁהָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים - נוֹתֵן לָעֲנִיִּים רְבִיעַ. אִם שָׁהָה שְׁתֵּי שָׁנִים - נוֹתֵן לַעֲנִיִּים שְׁלִישׁ. שָׁנָה אַחַת - נוֹתֵן לַעֲנִיִּים מֶחֱצָה. מֵאֵימָתַי מָתַר אָדָם לְקַח הַלּוּף בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִכָּל מָקוֹם? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִיָּד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה וְהֵיינוּ בְּעֵין כּוּשִׁי, וְהֵיינוּ אוֹכְלִין לוּף בְּמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁל שְׁבִיעִית, עַל פִּי רַבִּי טַרְפוֹן. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: מִשָּׁם רְאָיָה? עִמָּכֶם הָיִיתִי, וּמוֹצָאֵי פֶּסַח הָיָה:

ג. אֵין מוֹכְרִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית לְחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית. אֶחָד זְרָעִים הַנֶּאֱכָלִין, וְאֶחָד זְרָעִים שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֹא יִמְכֹּר לוֹ שָׂדֶה בַּשְּׁבִיעִית, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין:

ד. וְאֵיזוֹ הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? מִנְּהַר[1] דְּרוֹמָהּ שֶׁל כְּזִיב וְאֵילָךְ עַד כְּזִיב. סְמוּךְ[2] לְעַמּוֹן וּמוֹאָב, אֶרֶץ מִצְרַיִם - שְׁתֵּי אַרְצוֹת הֵן, אוֹ נֶאֱכָל וְנֶעֱבָד, אוֹ לֹא נֶאֱכָל וְלֹא נֶעֱבָד. עֵירוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַסְּמוּכוֹת לַסָּפָר - מוֹשִׁיבִין עֲלֵיהֶן שׁוֹמֵר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָפוּצוּ נָכְרִים, וְיִבּוּזוּ פֵּרוֹת שְׁבִיעִית:

הַשָּׁלֵם

ה. **עֲיָרוֹת הַמְּתָרוֹת בְּתָחוּם בֵּיתוֹ**[3] **וְנָאָסְרוּ:** - כְּגוֹן צִיר, וְצַיָּיר, וְנִשְׁמֵי, וְזִיזִיוֹן, וַיַּגְרִי טֵב, וְדָגֵב, חוּרְבְּתָא, וּבְרָכָה דְּבֵית חָרֵב. **עֲיָרוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּתָחוּם צוֹרָא:** שְׁנֵץ, וְכַצַּת, וְפוּמָא צִיבָא, וְחֲנִיתָא עִילֵיתָא, וְחֲנִיתָא אַרְעֵיתָא דְּאַשְׁמִיעָא, וּבֵית מַזִּיל כַּרְיָא, וְעֵמֶק מַזִּיל. **עֲיָרוֹת שֶׁחֲיָבוֹת בְּמַעֲשְׂרוֹת בְּתָחוּם:** צִיצִיתָה, וְעִינִישַׁת, וְעֵין תַּרְעָא, וְרוֹמְבְּרַךְ, עֵין יְעָרִים, וּכְפַר יְעָרִים, דְּכַב, חִצְפִּיא, וּכְפַר צֶמַח. רַבִּי הִתִּיר כְּפַר צֶמַח. **תְּחוּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:** פָּרָשַׁת אַשְׁקְלוֹן, וְאוֹמָר, מִגְדַּל, שַׂרְשִׁינָה, יְדוֹר, וְשׁוּרָא דֵּקְסָרָא, שׁוּרָא דְּעַכּוֹ, וְרֵישׁ מַיָּא דְּגַעְתִּין, וְזַעְתִּין, גָּרְמָא, וְכַבְרָתָא, וּכְזִנְיָתָא, וְקַצְטְרֵי דְּגָלִילָה, וְקוּשְׁעָאִיא דְּרָאתִין, וּמִלְתָא דְּכוּר, וּטְרֵי רַבְתָא, וְתַפְנִית, וְסַנְפְתָה, וְסוּחְרָתָתָא דֵּיתָר, וּמַמְצָיָא דְּגַתָּא, וּמַדְפָּה וְטַרְחַשָׁה, וְנַחְלָה דִּיפְצָאֵל, וְעוּלְשָׁתָא, וְאוּלָם רַבְתָא, וּמִגְדָּל[4] חָרוּב, וְרַקַּתָא דְּעִיּוֹן, וּמִישָׁא, וְתִקְרָא כַּרְבָּא סִינְגּוֹרָא, וְתַרְנְגֹלָא עַיילְיָא דְּקֶסָרִין, וּקְנָת, וְרַכָּה, וְטַרְכָתָא דְּמִתְּחַת לְבָצְרַת, וְיִגַר שָׂהֲדוּתָא, וְנִמְרִים, מְלַח דְּחַרַאי, וְיָבְקָא, וְחֶשְׁבּוֹן, וְנַהֲלָא, וּרְפַח, וְחוּנְדָא, וְעַמּוֹן וּמוֹאָב, וּרְקֶם גֵּאָה, וְנַגְנָיֶיהָ דְּאַשְׁקְלוֹן, וְדֶרֶךְ הַגְּדוֹלָה הַהוֹלֶכֶת לַמִּדְבָּר:

ו. מוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָה: שֶׁאֵין זוֹרְעִין, וְאֵין חוֹרְשִׁין, וְאֵין מְנַכְּשִׁין בְּסוּרְיָא, לְפִי שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. הַנּוֹתֵר בָּאָרֶץ, שֶׁכָּל כַּיּוֹצֵא בּוֹ מָתַר בָּאָרֶץ - עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא. אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּמָחְבָּר בְּקַרְקַע בְּסוּרְיָא. אֲבָל עוֹקְרִין וְאוֹגֵד עַל יְדֵיהֶן. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא הוּא מְלַקֵּט, וְהֵן אוֹגְדִין עַל יָדָיו. בּוֹצְרִין וְדוֹרֵךְ עַל יְדֵיהֶן. מוֹסְקִין וְאוֹטֵם עַל יְדֵיהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹצִיא פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבֵרוֹ פֵּרוֹת. אֲבָל הִלּוֹקֵחַ לוֹ מִן הַשּׁוּק - הֲרֵי זֶה מָתַר, מְלַקֵּט בְּיָד וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

---

[1] צָרִיךְ לוֹמַר: '**מִצַּד דְּרוֹמָהּ**' (חַסְדֵי דָוִד).

[2] יֵשׁ גּוֹרְסִים: '**סִימָן**'.

[3] יֵשׁ גּוֹרְסִים: '**צִיוּי**' (אוֹר הַגָּנוּז).

[4] בַּיְרוּשַׁלְמִי: '**וּמִגְדָּל**'.

תּוֹסֶפְתָּא

ז. בְּצָלִים שֶׁנִּכְנְסוּ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לַשְּׁבִיעִית, אוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, אִם עָשׂוּ כַּיּוֹצֵא בָּהֶן - מֻתָּרִין, וְאִם לָאו - אֲסוּרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרְעוּ כֶּרֶם גָּדוֹל בְּצָלִים בְּצִיפּוֹרִי לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. זָרְעוּהוּ שְׁעוֹרִין, וְהָיוּ פּוֹעֲלִין יוֹרְדִין וּמְנַכְּשִׁין בְּתוֹכוֹ וּמְבִיאִין יֶרֶק בְּתוֹךְ קֻפּוֹתֵיהֶן. וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, וְאָמַר: אִם עָשׂוּ כַּיּוֹצֵא בָּהֶן - מֻתָּרִין, וְאִם לָאו - אֲסוּרִין:

ח. אוֹכְלִין עֲלֵי יֶרֶק, מִן הָאָפִיל עַל הַבָּכִיר, מִן הָרָחוֹק עַל הַקָּרוֹב. הַתֹּר מָקוֹם אֶחָד - הִתִּירוּ כָּל הַמְּקוֹמוֹת. הַלּוּף וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, הִתִּירוּ יְבֵשִׁים - הִתִּירוּ לַחִין. לֹא הִתִּירוּ יְבֵשִׁים עַד שֶׁתַּגִּיעַ הַגֶּרֶן. אֵין מִינוֹ מַתִּיר אֶת שֶׁאֵין מִינוֹ, וְאֵין מַתִּירִין אֶת מִינָן אֶלָּא עַל פִּי חָכָם, וְכֵלֶּן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - חַיָּבוֹת בְּמַעֲשְׂרוֹת:

ט. יֶרֶק שֶׁנִּטְעוּ בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁבִיעִית - הֲרֵי זֶה לֹא יִטּוֹל מִמֶּנּוּ בַּשְּׁבִיעִית עַד שֶׁיִּרְבֶּה חָדָשׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: נוֹטֵל הֵימֶנּוּ שֶׁלּוֹ, וּמַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן נִמְכָּר בַּשּׁוּק:

י. בָּרְאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין כּוֹבְשִׁין וְאֵין מְיַבְּשִׁין יַבֶּשֶׁת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אֵין מְבִיאִין יְרָקוֹת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. רַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּ שֶׁיְּהוּ מְבִיאִין יְרָקוֹת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. וּכְשֵׁם שֶׁמְּבִיאִין יְרָקוֹת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ - כָּךְ מְבִיאִין תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. רַבִּי וּבֵית דִּינוֹ הִתִּירוּ לִקַּח יֶרֶק בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד:

יא. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁבָּאוּ לָאָרֶץ - אֵין מוֹכְרִין אוֹתָם, לֹא בְּמִדָּה, וְלֹא בַּמִּשְׁקָל, וְלֹא בְּמִנְיָן, אֶלָּא הֲרֵי הֵן כְּפֵרוֹת הָאָרֶץ:

יב. מְבִיאִין שַׁחֲלִים וּקְרוֹסְטְמִלִּין מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, אֲבָל לֹא מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ לַעֲשׂוֹתָן בָּאָרֶץ. אֵין מְבִיאִין עֲנָבִים מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, וּדוֹרְכִין אוֹתָן בָּאָרֶץ. וְלֹא זֵיתִים מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, וְעוֹטְנִין אוֹתָן בָּאָרֶץ. וְלֹא הוּצְנֵי פִּשְׁתָּן מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, וְשׁוֹרִין אוֹתָן בָּאָרֶץ. מְבִיאִין גְּרוֹגָרוֹת וְצִמּוּקִין מִחוּצָה לָאָרֶץ, אֲבָל לֹא מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ לַעֲשׂוֹתָן בָּאָרֶץ. רַבִּי הִתִּיר, שֶׁיְּהוּ מְבִיאִין אוֹתוֹ מִחוּצָה לָאָרֶץ לַעֲשׂוֹתָן בָּאָרֶץ:

יג. כָּל אֵילָן שֶׁחָנְטוּ פֵּרוֹתָיו קֹדֶם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט - הֲרֵי הֵן לְשֶׁעָבַר. לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט - הֲרֵי הֵן לֶעָתִיד לָבֹא. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאִילָן שֶׁעוֹשֶׂה שְׁתֵּי בְרָכוֹת בִּשָּׁנָה, אֲבָל אִילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶלָּא בְּרָךְ אַחַת, כְּגוֹן: הַזֵּתִים וְהַתְּמָרִים וְהַחֲרוּבִין, אַף עַל פִּי שֶׁחָנְטוּ פֵּרוֹתָיו קֹדֶם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט - כְּאִלּוּ לֹא חָנְטוּ אֶלָּא לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט:

יד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מֵהוֹצָאַת עָלִין עַד הַפַּגִּים - חֲמִשִּׁים יוֹם. מִן הַפַּגִּים וְעַד שֶׁיִּהְיוּ נוֹבְלוֹת - חֲמִשִּׁים יוֹם. וּמִשֶּׁהֵן נוֹבְלוֹת עַד הַתְּאֵנִים - חֲמִשִּׁים יוֹם. רַבִּי אוֹמֵר: כֻּלָּן - אַרְבָּעִים אַרְבָּעִים יוֹם. וְכֻלָּן קֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה - הֲרֵי הֵן לְשֶׁעָבַר. לְאַחַר הַזְּמַן הַזֶּה - הֲרֵי הֵן לֶעָתִיד לָבֹא:

טו. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה שֶׁלִּקֵּט אֶתְרוֹג בְּאֶחָד בִּשְׁבָט, וְנָהַג בּוֹ כִּדְבָרֵי בֵּית שַׁמַּאי וּכְדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּדְבָרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּכְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אֲבָטוּלְמוּס בְּרַבִּי יוֹסֵי הֵעִיד מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה זְקֵנִים: שֶׁאֶתְרוֹג - כִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ לְמַעֲשֵׂר. וְרַבּוֹתֵינוּ נִמְנוּ עָלָיו בְּאוּשָׁא: שֶׁאֶתְרוֹג - כִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ לְמַעֲשֵׂר וּלְבִעוּר:

טז. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶתְרוֹג שֶׁנִּכְנַס מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לַשְּׁבִיעִית, אוֹ שֶׁיָּצָא מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - פָּטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת, וּפָטוּר מִן הַבִּעוּר. שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁחַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת, אֶלָּא דָּבָר שֶׁגָּדַל בְּחוֹבָה וְנִלְקָט בְּחוֹבָה. אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁחַיָּב בְּבִעוּר, אֶלָּא דָּבָר שֶׁגָּדַל בַּשְּׁבִיעִית וְנִלְקַט בַּשְּׁבִיעִית:

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁיָּצְאוּ לְחוּצָה לָאָרֶץ - מְבַעֲרָן בִּמְקוֹמָן; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְבִיאָן לָאָרֶץ וּמוֹכְרָן בָּאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה, ז): "בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל":

ב. אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֲנִי רָאִיתִי אֶת שִׁמְעוֹן בֶּן כַּהֲנָא שֶׁהָיָה שׁוֹתֶה יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה בְּעִכּוֹ, וְאָמַר: 'זֶה בְּיָדִי מִקַּלְקַלְיָא', וְגָזְרוּ עָלָיו שֶׁיִּשְׁתָּהוּ בִּסְפִינָה:

ג. עֲלֵה תַמְכָה, וְחַרְחֲבִינָה, עֲלֵי וֶרֶד, וַעֲלֵי מִלָּת - יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית, וְיֵשׁ לָהֶן בְּעוּר, וְלִדְמֵיהֶן בְּעוּר. עִקַּר הַמְּלָפְּפִים, עִקַּר וֶרֶד, וְעִקַּר מִלָּת - אֵין לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלֹא לִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית, אֵין לָהֶם בְּעוּר, וְלֹא לִדְמֵיהֶן בְּעוּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: דְּמֵיהֶן מִתְבַּעֲרִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אָמְרוּ לוֹ: לָהֶם - אֵין בְּעוּר, קַל וָחֹמֶר לִדְמֵיהֶן! אָמַר לָהֶם: מַחְמִיר אֲנִי בְּדָמִים יוֹתֵר מִן הָעִקָּר. שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - מַדְלִיקִין בּוֹ. מְכָרוֹ וְלָקַח בּוֹ שֶׁמֶן אַחֵר - אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ:

ד. הַלְּשִׁישׁוֹת, וְהַלְּבִיצִין, וְהַלּוֹעֲנִין, וְהַבּוֹרִית, וְהָאֹהֶל - יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית. יֵשׁ לָהֶן בְּעוּר, וְלִדְמֵיהֶן בְּעוּר. עִקַּר חָרוּב, וְעִקַּר הָאוּגָה, וַעֲלֵי הָאוֹג, וְהַפַּרְחֲבִילָה, וְהָאֹרֶן - אֵין לָהֶם בְּעוּר, וְלֹא לִדְמֵיהֶן בְּעוּר. דֵּין אוֹצָר וְזֶרַע אִסְטִיס שֶׁנִּזְרָעִים בִּשְׁבִיעִית - קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶן:

ה. הַצַּבָּעִין וְהַפַּטְמִין - לוֹקְחִין מֵרֶסֶן מִכָּל מָקוֹם וְאֵין נִמְנָעִין. אֵין מוֹכְרִין אוֹתָהּ מֵחֲרוֹזוֹת מֵחֲרוֹזוֹת, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן אֵיבָרִין אֵיבָרִין עַל גַּבֵּי מִטּוֹת:

ו. לֹא יְהֵא מֵבִיא כְּלָבִים כּוּפְּרִין, וְחַלְדּוֹת הַסְּנָאִין, וַחֲתוּלִין, וְקִפּוֹד - לְמָכְרָן לְנָכְרִי וּלְהַשְׁכִּיר עֲלֵיהֶן. אֲבָל מוֹרְסָ, וּגְבִינַת בֵּית אוֹנְיֵיקִי[5], וְהַפַּת וְהַשֶּׁמֶן - שֶׁהֵן מֻתָּר - לְמוֹכְרָן לְנָכְרִי וְלִשְׁכַּב עֲלֵיהֶן:

ז. לֹא יְהֵא לוֹקֵט יְרָקוֹת שָׂדֶה וּמוֹכֵר בַּשּׁוּק. אֲבָל הוּא לוֹקֵט וּבָנוֹ מוֹכֵר עַל יָדוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף יִשְׂכֹּר פּוֹעֲלִים וְיַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ:

ח. לָקַח הַבְּכוֹר לְמִשְׁתֶּה בְּנוֹ אוֹ לָרֶגֶל, וְלֹא צָרִיךְ לוֹ - מֻתָּר לְמוֹכְרוֹ. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר: אֲנִי, שֶׁלֹּא יִמְכֹּר אֶלָּא בְּדָמָיו. לוּלְבֵי הָאֲלָה, וְהַבָּטְנָה, וְהָאֲטָדִים, וְהָאֶדֶל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לָעֲלִים עִם הַלּוּלְבִין - אֵין בְּעוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לוּלְבִין עִם הָעֲלִין - יֵשׁ בְּעוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְלוּלְבִין - אֵין בְּעוּר, אֲבָל לָעֲלִים - יֵשׁ בְּעוּר מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁרוּ מֵאֲבִיהֶן. וְכֻלָּן שֶׁנִּכְנְסוּ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לַשְּׁבִיעִית, אוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - נִדּוֹנִין כְּאִילָן, חוּץ מִן הָאֶדֶל - שֶׁנִּדּוֹן כְּיָרָק. הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי בֶּן יְדַעְיָה הַבַּשָּׁם לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן: שֶׁיֵּשׁ לַקֶּטֶף - שְׁבִיעִית. עֲלֵי זֵיתִים וַעֲלֵי קָנִים וַעֲלֵי חָרוּבִין - אֵין לָהֶן בְּעוּר, לְפִי שֶׁאֵין כָּלִין:

ט. הַנָּרֵד חָדֵשׁ שֶׁכִּבְּשׁוֹ בְּשֶׁמֶן יָשָׁן - יִלַּקֵּט אֶת הַנָּרֵד וְהַשֶּׁמֶן מֻתָּר. יָשָׁן בְּחָדָשׁ - חַיָּב בְּבָעוּר. הֶחָרוּבִין חֲדָשִׁין שֶׁכִּבְּשָׁן בְּיֵין יָשָׁן - יִלַּקֵּט אֶת הַחָרוּבִין וְהַיַּיִן מֻתָּר. יִשְׁנִין בֶּחָדָשׁ - חַיָּבִין בְּבָעוּר:

י. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חֲבִילֵי אֲזוֹב, וְהַפָּאָה, וְהַקּוֹרְנִית שֶׁהִכְנִיסָן לָעֲצִים - אֵין מַסִּיקִין בָּהֶן. לְמַאֲכָל בְּהֵמָה - אֵין מַסִּיקִין בָּהֶן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף קֶלַח שֶׁל בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁיִּבְּשׁוּ - אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה:

יא. חָצִיר וְיַרְקוֹת שָׂדֶה שֶׁלִּקְּטָן לְהָטִין בָּהֶן[6] - אֵין רַשַּׁאי לְהָטִין בָּהֶן. לְמַאֲכָל בְּהֵמָה -

---

[5] - 'שֵׁם כְּפָר שֶׁרֹב עֲגָלִים הַנִּמְצָאִים שָׁם קְרֵבִים לַעֲבוֹדָה זָרָה' (רַבִּי עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָא עֲבוֹדָה זָרָה ב, ד).

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אֵין רַשַּׁאי לְהָטִין בָּהֶן. עִידִית שֶׁלִּקְּטָהּ לְמַאֲכָל בְּהֵמָה - הֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְבָעֵר. נְתָנָהּ תַּחַת הַפַּר - הֲרֵי הִיא כִּמְבֹעֶרֶת. תֶּבֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַפַּר וְלֹא לְתוֹךְ הַטִּיט. אִם נְתָנוּהוּ אֲחֵרִים - הֲרֵי הוּא כִּמְבֹעָר:

יב. תְּנוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּתֶבֶן וּבְקַשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית - יוּצָּן. מוֹכְרִין אוֹכְלֵי אָדָם וְאוֹכְלֵי בְּהֵמָה - לִקַּח בָּהֶן אֹכֶל אָדָם. וְאֵין מוֹכְרִין אוֹכְלֵי בְּהֵמָה - לִקַּח בָּהֶן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: אוֹכְלֵי אָדָם - לִקַּח בָּהֶן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה:

יג. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית - אֵין מַאֲכִילִין אוֹתָן לַבְּהֵמָה, וְלַחַיָּה וּלְעוֹפוֹת. אִם הָלְכָה בְּהֵמָה מְאֵלֶיהָ לְתַחַת תְּאֵנָה וְאוֹכֶלֶת בַּתְּאֵנִים, לְתוֹךְ חָרוּב וְאוֹכֶלֶת בַּחֲרוּבִין - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתָהּ לְהַחְזִירָהּ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה, ז): ״וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל״:

יד. מַאֲכִילִין אֶת אַכְסַנְיָא פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאֵין מַאֲכִילִין, לֹא אֶת הַנָּכְרִי וְלֹא אֶת הַשָּׂכִיר פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם הָיָה שָׂכִיר שַׁבָּת, שָׂכִיר חֹדֶשׁ, שָׂכִיר שָׁנָה, שָׂכִיר שָׁבוּעַ, אוֹ שֶׁקִּצְּצוּ מְזוֹנוֹתָיו עָלָיו - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ פֵּרוֹת שְׁבִיעִית:

טו. אֵין בֵּית דִּין פּוֹסְקִין לְאִשָּׁה פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. אֲבָל נְזוֹנִית הִיא מִשֶּׁל בַּעְלָהּ. סְפִיחֵי שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין תּוֹלְשִׁין אוֹתָן בְּיָד. אֲבָל חוֹרֵשׁ כְּדַרְכּוֹ. וּבְהֵמָה - רוֹעָה כְּדַרְכָּהּ:

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שִׁישִּׁי

א. שְׁבִיעִית - נִתְּנָה לַאֲכִילָה לִשְׁתֵּיָה וּלְסִיכָה, לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל,

הַשָּׁלֵם

וְלִשְׁתּוֹת דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִשְׁתּוֹת, וְלָסוּךְ דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לָסוּךְ. כֵּיצַד לֶאֱכֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל? אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לֶאֱכֹל קְנוּבַת שֶׁל יָרָק, וְלֹא פֹּת שֶׁעִפְּשָׁה, וְלֹא תַּבְשִׁיל שֶׁעָבַר צוּרָתוֹ. כֵּיצַד לִשְׁתּוֹת דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִשְׁתּוֹת? אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהִיוֹת גּוֹמֵעַ אֲנִיגְרוֹן וְאַסַנְגְּרִין, וְלִשְׁתּוֹת יַיִן בִּשְׁמָרָיו:

ב. הַחוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ - לֹא יְעַרְעֶנּוּ שֶׁמֶן, אֲבָל נוֹתֵן שֶׁמֶן הַרְבֵּה לְתוֹךְ אֲנִיגְרוֹן וּבוֹלֵעַ. הַחוֹשֵׁשׁ בִּשְׁנָיו - לֹא יִגְמַע בָּהֶן אֶת הַחֹמֶץ וְיֵהֵא פּוֹלֵט, אֲבָל מְגַמֵּעַ וּבוֹלֵעַ וּמַטְבִּיל כְּדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ג. כֵּיצַד לָסוּךְ דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לָסוּךְ? סָךְ אָדָם שֶׁמֶן עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִטּוֹל בְּמוֹךְ וְיִתֵּן עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ. הַחוֹשֵׁשׁ בְּרֹאשׁוֹ, וְכָל מִי שֶׁעָלוּ בּוֹ חֲטָטִין - סָךְ אֶת הַשֶּׁמֶן וְאֵין סָךְ יַיִן וְחֹמֶץ, שֶׁהַשֶּׁמֶן - דַּרְכּוֹ לְסֵיכָה, יַיִן וְחֹמֶץ - אֵין דַּרְכָּן לְסֵיכָה:

ד. יַיִן שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ הַמּוֹרִיס - צָרִיךְ לְבָעֵר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא כִּמְבֹעָר. נוֹתֵן אָדָם דְּבֵלָה וּגְרוֹגָרוֹת לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל, כְּדֶרֶךְ שֶׁנּוֹתֵן אֶת הַתַּבְלִין, וְלֹא יִסְחָטֶם לְהוֹצִיא מֵהֶן מַשְׁקִין, וּבְתַבְלִין - מָתֹר מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלַאכְתָּן. צוֹרֵר אֶת הַתַּבְלִין וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל, אִם בָּטֵל, טַעְמָן - מֻתָּרִים, וְאִם לָאו - אֲסוּרִין:

ה. אֵין עוֹשִׂין אֶת הַיַּיִן אַלּוּנִתִּית, וְאֶת הַשֶּׁמֶן עָרֵב, וְאִם עָשָׂה אֶת הַיַּיִן אַלּוּנִתִּית וְאֶת הַשֶּׁמֶן עָרֵב - סָךְ אֶת הַשֶּׁמֶן וְאֵין סָךְ מִן הַיַּיִן וְחֹמֶץ. שֶׁהַשֶּׁמֶן - דַּרְכּוֹ לְסֵיכָה, וְיַיִן וְחֹמֶץ - אֵין דַּרְכָּן לְסֵיכָה:

ו. לֹא יִתֵּן אָדָם שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית עַל גַּבֵּי טַבְלָא שֶׁל שַׁיִשׁ לְהִתְעַגֵּל עָלֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית. אֵין סָכִין אוֹתוֹ בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת. נָפַל עַל בְּשָׂרוֹ - מְשַׁפְשְׁפוֹ אֲפִלּוּ בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת:

ז. שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין חוֹסְמִין בּוֹ תַּנּוּר וְכִירַיִם. וְאֵין סָכִין בּוֹ מִנְעָל וְסַנְדָּל. לֹא יָסוּךְ אֶת רַגְלוֹ שֶׁמֶן וְהוּא בְּתוֹךְ מִנְעָל. וְלֹא יָסוּךְ

---

[6] בְּ׳חַסְדֵי דָוִד׳ גָּרַס לְפִי הַיְרוּשַׁלְמִי: ׳חֲצִיר וְיֶרֶקוֹת שֶׁדֶּה שֶׁלִּקְּטָן לְהָטֵן בָּהֶם – רַשַּׁאי לְהָטֵן בָּהֶם. לְמַאֲכַל אָדָם – אָסוּר לְהָטֵן בָּהֶם׳.

תּוֹסֶפְתָּא

אֶת רַגְלוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ סַנְדָּל. אֲבָל סָךְ אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לְמַנְעָל. סָךְ אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לְסַנְדָּל. סָךְ אָדָם אֶת עַצְמוֹ שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית, וּמִתְעַגֵּל עַל גַּבֵּי קַטְבְּלִיָּא חֲדָשָׁה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ח. אֵין מְפַטְּמִין שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל לוֹקְחִין שֶׁמֶן עֶרֶב לְסִיכָה מִכָּל מָקוֹם. שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַמְּדוּרָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: טוֹבֵל בָּהֶן עֵץ, וְנוֹתְנוֹ לְתוֹךְ מְדוּרָה. מַסִּיקִין בְּגֶפֶת וּבְזָגִין שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל אֵין מַדְלִיקִין בֶּאֱגוֹזִים, וְאֵין מַסִּיקִין בְּזֵיתִים:

ט. אֵין מוֹכְרִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית: לֹא בְּמִדָּה, וְלֹא בְּמִנְיָן, וְלֹא בְּמִשְׁקָל. וְלֹא יְהֵא מוֹדֵד אֶת הַחֲבִית וּמוֹכְרָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא. כַּלְכָּלָה, וּמוֹכְרָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳חֲבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ בִּדְינָר׳, ׳כַּלְכָּלָה זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ בְּטַרְיסִית׳:

י. לֹא יְמַלֵּא אֶת הַכַּלְכָּלָה וְיוֹצֵא וּמוֹכְרָהּ בַּשּׁוּק. אַף בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ - אָסוּר, שֶׁזּוֹ דֶּרֶךְ הָרְמִיּוֹת:

יא. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹכְרִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית בְּמָעוֹת, אֶלָּא בְּפֵרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקַּח בָּהֶן קַרְדֹּם. וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין. אֵין מוֹכְרִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית לֶחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית, אֶלָּא מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר הַמִּתְקַיֵּם. אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵין מִתְקַיֵּם, אֲפִלּוּ מֵאָה סְעוּדוֹת - מֻתָּר:

יב. אֵין מוֹכְרִין וְאֵין לוֹקְחִין מִן הַכּוּתִי וּמִן הַנָּכְרִי פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: מוֹכְרִין לְכוּתִי עַד אַרְבַּע אַסָּרוֹת:

יג. הַלּוֹקֵחַ מִן הַנַּחְתּוֹם כִּכָּר בְּפוּנְדְיוֹן, וְאָמַר לוֹ: ׳שְׁאַלֵּקֵט יְרָקוֹת שָׂדֶה וְאָבִיא לְךָ׳ - מֻתָּר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה אוֹסְרִין:

יד. חֲמִשָּׁה שֶׁהָיוּ מְלַקְּטִין יָרָק - לֹא יְהֵא אֶחָד מוֹכֵר לְכֻלָּם, אֶלָּא אֶחָד מֵהֶן מוֹכֵר שֶׁלּוֹ וְשֶׁלָּהֶן. חֲמִשָּׁה אַחִין שֶׁהָיוּ מְלַקְּטִין

הַשָּׁלֵם

יָרָק - אֶחָד מוֹכֵר עַל יְדֵי כֻלָּן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּהוּ פַּלְטֵר:

טו. חֻנְוָנִי שֶׁהָיָה מְגַדֵּל יָרָק שֶׁל שְׁבִיעִית - לֹא יְהֵא מְחַשֵּׁב שְׂכָרוֹ מִיָּרָק, אֶלָּא מְחַשֵּׁב הוּא מִיַּיִן וּמִשֶּׁמֶן, שְׂכַר בַּטָּלָה:

טז. לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: ׳הַעֲלֵה אֶת הַפֵּרוֹת אֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם לְחַלֵּק׳. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳הַעְלֵם שֶׁנֹּאכְלֵם בִּירוּשָׁלַיִם וְשֶׁנִּשְׁתֶּה אֲנִי וְאַתָּה׳. וְכֵן לֹא יֹאמַר אָדָם לְעָנִי: ׳הֵילֵךְ סָלַע זוֹ וְהָבֵא לִי לֶקֶט הַיּוֹם׳; ׳הָבֵא לִי שִׁכְחָה הַיּוֹם׳; ׳הָבֵא לִי פֵּאָה הַיּוֹם׳. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳בְּלֶקֶט שֶׁתָּבִיא הַיּוֹם׳; ׳בְּפֵאָה שֶׁתָּבִיא הַיּוֹם׳:

יז. וְכֵן מִי שֶׁהָיְתָה בְּיָדוֹ סָלַע שֶׁל שְׁבִיעִית, וּמְבַקֵּשׁ לִקַּח בָּהּ חָלוּק - הוֹלֵךְ אֵצֶל חֲנְוָנִי וְאוֹמֵר לוֹ: ׳תֵּן לִי בָּזֶה פֵּרוֹת׳, וְנוֹתֵן לוֹ. וְהַלָּה אוֹמֵר לוֹ: ׳הֲרֵי פֵּרוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִין לְךָ בְּמַתָּנָה׳. וְהַלָּה אוֹמֵר: ׳הֲרֵי סָלַע נְתוּנָה לְךָ בְּמַתָּנָה׳. וְהוּא נוֹתֵן לוֹ חָלוּק בְּמַתָּנָה. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית - אֵין לוֹקְחִין בָּהֶן מַיִם וּמֶלַח. [רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לוֹקְחִין בָּהֶם מַיִם וּמֶלַח]:

יח. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתָן, לֹא לְתוֹךְ הַמִּשְׁרָה, וְלֹא לְתוֹךְ הַכְּבוּסָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נוֹתְנִין אוֹתָן לְתוֹךְ הַכְּבוּסָה. הַחַמְרִין, וְהַגַּמָּלִין, וְהַסַּפָּנִין, שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בַּשְּׁבִיעִית, שְׂכָרָן - שְׁבִיעִית:

יט. זֵיתִים שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בַּקָּתְבִי[7]. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ הִתְקִינוּ, שֶׁיִּהְיוּ עוֹשִׂין אוֹתָן בַּקּוֹתֶב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טוֹחֲנָן בְּרֵחַיִם שֶׁלֹּא נִטְחַן בָּהּ בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כּוֹתֵשׁ וּמַקֵּפֶּה בָּעֲרֵבָה:

כ. עֲנָבִים שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין דּוֹרְכִין אוֹתָן בַּגַּת, אֲבָל דּוֹרְכִין אוֹתָן בָּעֲרֵבָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דּוֹרְכִין בַּיָּד, בְּחָבִית. תְּאֵנִים שֶׁל

---

[7] עַיִן גְּדוֹל שָׁנוּתְנִים עַל הַזֵּיתִים בְּבֵית הַבַּד, וְאָסוּר, דְּהָוֶה כְּדֶרֶךְ הַבּוֹצְרִים.

תּוֹסֶפְתָּא

שְׁבִיעִית - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן דְּבֵלָה, אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתָן גְּרוֹגָרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִמְּעֵךְ וּמְנַגֵּב בַּיָּד:

כא. מְפָרְרִין רִמּוֹנִין לַעֲשׂוֹתָן פֶּרֶד[8]. וְסוֹחֲטִים עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן צִמּוּקִים. אֵין לוֹקְחִין תְּרוּמָה בִּדְמֵי שְׁבִיעִית, שֶׁלֹּא יְבִיאוּהָ לִידֵי פְּסוּל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר:

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. אֵין מְחַלְּלִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם חִלְּלוּ - יֵאָכְלוּ כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית וּפֵרוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁנִּתְעָרְבוּ - יֵאָכְלוּ כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁלָּקַח בָּהֶן דְּבָרִים אֲחֵרִים - יֵאָכְלוּ כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן. פֵּרוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלָּקַח בָּהֶן דְּבָרִים אֲחֵרִים - יֵאָכְלוּ כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן:

ב. חֹמֶר בַּשְּׁבִיעִית שֶׁאֵין בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וּבְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין בַּשְּׁבִיעִית. שֶׁהַשְּׁבִיעִית עָשָׂה בָהּ אֶת הַמַּפְקֵר - כְּשֶׁמּוּר. וּפְסֹלֶת אוֹכְלִין - כְּאוֹכְלִין. וְאוֹכְלֵי אָדָם כְּאוֹכְלֵי בְהֵמָה. וּקְלִפֵּי אֱגוֹזִים וּקְלִפֵּי רִמּוֹנִין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

ג. שְׁבִיעִית - מִתְחַלֶּלֶת עַל הַכֹּל. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אֵין מִתְחַלֵּל אֶלָּא עַל הַמָּעוֹת בִּלְבַד. שְׁבִיעִית - מִתְבָּעֶרֶת מִכָּל מִין וּמִין. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - כָּל הַמִּינִים מִתְבָּעֲרִין כְּאֶחָד. שְׁבִיעִית - הֵיא וְדָמֶיהָ אֲסוּרִין. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אוֹ הוּא אוֹ דָמָיו אֲסוּרִין. שְׁבִיעִית - אֵין לוֹקְחִין בָּהּ זִבְחֵי שְׁלָמִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

ד. חֹמֶר בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, שֶׁמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי - קוֹנֶה אֶת הַקַּנְקַן וְאוֹסֵר דָּמָיו. עֲרוּבִין[9], סָפֵק עֵרוּבוֹ - כָּל שֶׁהוּא, וְטָעוּן חֹמֶשׁ, וְטָעוּן וִדּוּי, וְאָסוּר לָאוֹנֵן, וְלֹא הָתַר לַאֲכִילָה אֶלָּא

[8] שֶׁמּוֹצִיא לַחְלוּחִית הָרִמּוֹן וְנַעֲשֶׂה כְּמוֹ צִמּוּקִים בַּעֲנָבִים.

[9] שֶׁנִּתְעָרֵב מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּחֻלִּין.

הַשָּׁלֵם

בְּפִדְיוֹן, וְאֵין מַדְלִיקִין בּוֹ אֶת הַנֵּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּשְּׁבִיעִית:

ה. אֶחָד שְׁבִיעִית וְאֶחָד מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - מְחַלְּלִין אוֹתוֹ עַל חַיָּה וְעוֹף, וְעַל בְּהֵמָה בַּעֲלַת מוּם, בֵּין חַיִּים וּבֵין שְׁחוּטִין; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא אָמְרוּ, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהֵן שְׁחוּטִין:

ו. אֶחָד שְׁבִיעִית וְאֶחָד מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אֵין פּוֹרְעִין מֵהֶן מִלְוָה וְחוֹב. אֵין מְשַׁלְּמִין מֵהֶן גְּמוּלִין, וְאֵין פּוֹדִין בָּהֶן שְׁבוּיִן, וְאֵין עוֹשִׂין בָּהֶן שׁוּשְׁבִינוּת, וְאֵין פּוֹסְקִין מֵהֶן צְדָקָה. אֲבָל מַשְׁלִימִין מֵהֶן דֶּבָר שֶׁל גְּמִילוּת חֲסָדִים, וּצְרִיכִין לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתְנִין אוֹתָן לְחָבֵר עִיר בְּטוֹבָה:

ז. שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְבָעוּר: יְהוּדָה, וְעֶבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהַגְּלִיל. שְׁלָשְׁתָּן - שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת. לָמָּה הַזְכִּירוּ הָהָר הָעֶמֶק וְהַשְּׁפֵלָה? לְפִי שֶׁאֵין אוֹכְלִין מִבָּהָר עַל שֶׁבָּעֶמֶק, וְלֹא מִבָּעֶמֶק עַל שֶׁבָּהָר. אֶלָּא: הַר וְהוֹרוֹ, עֶמֶק וְעִמְקוֹ, שְׁפֵלָה וּשְׁפֵלָתוֹ:

ח. וּבְסוּרְיָא - לֹא אָמְרוּ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת, אֶלָּא: אוֹכְלִין מִן הָרִאשׁוֹן, עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת - אֶלָּא בִּיהוּדָה. וּשְׁאָר כָּל אֲרָצוֹת - אוֹכְלִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁיִּכְלֶה מִבֵּית-אֵל וּמִגְּדֵרָה שֶׁל קְסָרִין. אֵיזֶה הוּא הַר שֶׁלָּהּ? זֶה הַר הַמֶּלֶךְ. שְׁפֵלָה? זוֹ שִׁפְלַת דָּרוֹם. לוֹד - עֶמֶק שֶׁלָּהּ מֵעֵין גֶּדִי וְעַד יְרִיחוֹ:

ז,ט אֵיזֶה הוּא עֶמֶק שֶׁבַּגָּלִיל? כְּגוֹן גְּנוֹסָר וַחֲבְרוֹתֶיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵיזֶה הוּא הַר שֶׁבָּעֲבָר הַיַּרְדֵּן? כְּגוֹן חֹרִים וְכַמְרוֹגְדֵּד וַחֲבְרוֹתֶיהָ. שְׁפֵלָה שֶׁלָּהּ - חֻשְׁבּוֹן וְכָל עָרֶיהָ שֶׁבַּמִּישׁוֹר, דִּיבוֹן וּבָמוֹת בָּעַל וּבֵית בַּעַל מָעוֹן. עֶמֶק שֶׁלָּהּ - כְּגוֹן בֵּית נִמְרָה רָמָתָהּ וַחֲבְרוֹתֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: סִימָן לֶהָרִים - מִילִין. סִימָן לָעֲמָקִים - דְּקָלִים. סִימָן לַנְּחָלִים - קָנִים. סִימָן לַשְּׁפֵלִים - שִׁקְמִים. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין

תּוֹסֶפְתָּא

רְאֵיָה לַדָּבָר - זָכַר לַדָּבָר (מִלָּכִים-א י, כז): "וְאֵת הָאֲרָזִים נָתַן כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב":

י. אוֹכְלִין מִבֵּית-הַמֶּלֶךְ עַד שֶׁיִּכְלֶה מִבֵּית-אֵל. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאֵיָה לַדָּבָר, זָכַר לַדָּבָר (בְּרֵאשִׁית מט, כז): "בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף" - זוֹ אַרְצוֹ שֶׁחוֹטֶפֶת. "בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד" - זוֹ יְרִיחוֹ שֶׁמַּקְדֶּמֶת. "וְלָעֶרֶב יְחַלֵּק שָׁלָל" - זֶה בֵּית-אֵל שֶׁמְּאַחֶרֶת. אוֹכְלִין בִּדְבֵלָה - עַד שֶׁיִּכְלוּ סִגְרִיוֹת. וּבְנֵי גְלִיל הָעֶלְיוֹן - עַד שֶׁיִּכְלוּ לוֹפְסֵי בֵּית דָּגָן וְחַבְרוֹתֶיהָ. בַּגְּלִיל הַתַּחְתּוֹן - עַד שֶׁיִּכְלוּ אֲהוֹנוֹת שֶׁל טוּבְיָתָא:

יא. אוֹכְלִין בְּתְאֵנָה - עַד שֶׁיִּכְלוּ בְנֵי בֵּית-הִינִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא הִזְכִּרוּ פַּגֵּי בֵּית-אוֹנִי אֶלָּא לְמַעֲשְׂרוֹת בִּלְבַד. פַּגֵּי בֵּית-אוֹנִי וַאֲהִינִי טוֹבְיָתָא - חַיָּבִין בְּמַעֲשְׂרוֹת. וְאֵין אוֹכְלִין עַל הַסְּפִיחִין שֶׁבְּעַכּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אוֹכְלִין עַל הַסְּפִיחִין שֶׁבְּעַכּוֹ, וְעַל הַדִּיפְרָא, אֲבָל לֹא עַל סְתָוְנִיּוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עַל סְתָוְנִיּוֹת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: דִּיפְרָה שֶׁבִּכְרָה, עַד שֶׁלֹּא כָלָה הַקַּיִץ - אוֹכְלִין עָלֶיהָ:

יב. אוֹכְלִין בַּעֲנָבִים - עַד שֶׁיִּכְלֶה דָּלִיּוֹת שֶׁבָּאֲכָל. אִם יֵשׁ אַפִּיל מֵהֶן - אוֹכְלִין עֲלֵיהֶן. וּשְׁאָר כָּל אֲרָצוֹת, אֶחָד לַחֲרוּבִין לַזֵּיתִים וְלִתְמָרִים. אוֹכְלִין בַּזֵּיתִים - עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁבַּתְּקוֹעַ. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אַף עַל גּוּשׁ חֶלֶב, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא עָנִי יוֹצֵא וְלֹא יְהֵא מֵביא רַבָּע, בֵּין מֵרֹאשׁוֹ וּבֵין מִתַּחְתָּיו. אוֹכְלִין בַּתְּמָרִים - עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּצֹעַר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אוֹכְלִין עַל מַה שֶּׁבַּכְּיפִין, וְאֵין אוֹכְלִין עַל מַה שֶּׁבַּשִּׁיצִין. וּשְׁאָר כָּל פֵּרוֹת הָאִילָן, כְּגוֹן: הָעֲגוּסִים, וְהַקְּרוּסְטְמִילִין, וְהַפְּרוּדִין, וְהָעֲזַרְדִּין - אוֹכְלִין מִמַּה שֶּׁבָּהָר עַל שֶׁבָּעֵמֶק, וּמִמַּה שֶּׁבָּעֵמֶק עַל שֶׁבָּהָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כֻּלָּן כַּחֲרוּבִין, אוֹכְלִין עֲלֵיהֶן - עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. אֵין אוֹכְלִין עַל הַיָּרָק שֶׁל בֵּית-שְׁלְחִין, לְפִי שֶׁאֵינוֹ כָלֶה:

הַשָּׁלֵם

יג. שָׁרְשֵׁי קוֹלְסֵי כְּרוּב שֶׁיִּבְשׁוּ - אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קוֹלְסֵי כְּרוּב, אַף עַל פִּי שֶׁיִּבְשׁוּ - אוֹכְלִין עֲלֵיהֶן. כֵּיוֹצֵא בּוֹ: מְגַבֵּב בִּיבֵשׁ - צָרִיךְ לְבָעֵר:

יד. מֵאֵימָתַי פּוֹרְשִׁין מִשְּׁבִילִין שֶׁבַּשָּׂדוֹת? מִשֶּׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהַשָּׂנִים כְּתִקָּנָן. עַכְשָׁו שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ שָׁנִים, אֲפִלּוּ לֹא יָרַד אֶלָּא גֶּשֶׁם אֶחָד בִּלְבַד - צָרִיךְ לְפָרֵשׁ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: גְּשָׁמִים שֶׁיָּרְדוּ שִׁבְעָה יָמִים, זֶה אַחַר זֶה וְלֹא פָסְקוּ - יֵשׁ בָּהֶן כְּדֵי רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה:

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ שְׁלוּחֵי בֵית דִּין יוֹשְׁבִין עַל פְּתְחֵי עֲיָרוֹת, כָּל מִי שֶׁמֵּבִיא פֵּרוֹת בְּתוֹךְ יָדוֹ - נוֹטְלִין אוֹתָן מִמֶּנּוּ, וְנוֹתְנִין לוֹ מֵהֶן מָזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. וְהַשְּׁאָר - מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לְאוֹצַר שֶׁבָּעִיר:

ב. הִגִּיעַ זְמַן תְּאֵנִים - שְׁלוּחֵי בֵית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וְאוֹרְרִין אוֹתָן, וְעוֹשִׂים אוֹתָן דְּבֵלָה, וּמַכְנִיסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שֶׁבָּעִיר. הִגִּיעַ זְמַן עֲנָבִים - שְׁלוּחֵי בֵית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וּבוֹצְרִין אוֹתָן, וְדוֹרְכִין אוֹתָן בַּגַּת, וְכוֹבְשִׁין אוֹתָן בֶּחָבִיּוֹת, וּמַכְנִיסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שֶׁבָּעִיר. הִגִּיעַ זְמַן זֵיתִים - שְׁלוּחֵי בֵית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וּמוֹסְקִין אוֹתָן, וְעוֹטְנִין אוֹתוֹ בְּבֵית הַבַּד, וְכוֹנְסִין אוֹתָן בֶּחָבִיּוֹת, וּמַכְנִיסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שֶׁבָּעִיר, וּמְחַלְּקִין מֵהֶן עֲרֵבֵי שַׁבָּתוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי בֵיתוֹ:

ג. הִגִּיעַ זְמַן שְׁעַת הַבְּעוּר - עֲנִיִּים אוֹכְלִין אַחַר הַבְּעוּר אֲבָל לֹא עֲשִׁירִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׁירִים - אוֹכְלִין אַחַר הַבְּעוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עֲשִׁירִים - אוֹכְלִין מִן הָאוֹצָר אַחַר הַבְּעוּר:

ד. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֵּרוֹת שְׁבִיעִית, הִגִּיעַ שְׁעַת הַבְּעוּר - מְחַלֵּק מֵהֶן לִשְׁכֵנָיו וְלִקְרוֹבָיו וּלְיוֹדְעָיו, וּמוֹצִיא וּמַנִּיחַ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ,

תּוֹסֶפְתָּא

וְאוֹמֵר: ׳אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטוֹל יָבֹא וְיִטֹּל׳, חוֹזֵר וּמַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שָׁעָה שֶׁיִּכְלוּ:

ה. הַקָּפַת הַחֲנוּת - מְשַׁמֶּטֶת; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָהּ מְשַׁמֶּטֶת. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה - בְּכוֹתֵב פָּעוֹת, וְדִבְרֵי חֲכָמִים - בְּכוֹתֵב פְּרוֹת:

ו. כְּתֻבַּת אִשָּׁה, פְּגָמָהּ וּזְקָפָהּ - הֲרֵי זוֹ מְשַׁמֶּטֶת. פְּגָמָהּ וְלֹא זְקָפָהּ, זְקָפָהּ וְלֹא פְּגָמָהּ - הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ מְשַׁמֶּטֶת:

ז. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁהַחוֹב מָרְבֶּה עַל הַמַּשְׁכּוֹן - הֲרֵי זוֹ אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן, אוֹ בִּשְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַפּוֹתִיקִי - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מְשַׁמֵּט:

ח. וּכְשֵׁם שֶׁהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת מִלְוֶה - כָּךְ שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת שְׁבוּעָה. שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, ב): ״וְזֶה דְּבַר״. דָּבָר שֶׁהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ - מְשַׁמֶּטֶת שְׁבוּעָתוֹ. וְדָבָר שֶׁאֵין הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ - אֵין מְשַׁמֶּטֶת שְׁבוּעָתוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּא מַשְׁמִיט, וְאֵין יוֹרְשִׁין מַשְׁמִיטִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ״:

ט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּרוֹזְבּוּל הַמְקֻשָּׁר, דַּיָּנִין חוֹתְמִין מִבִּפְנִים, וְהָעֵדִים מִבַּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מַעֲשֶׂה בֵּית דִּין צְרִיכִין קִיּוּם:

י. חֻמְשָׁה שֶׁלָּוּ בְּשִׁטָּר אֶחָד, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. וְכָל מִי שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע - אֵין כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֶחָד שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. לְלָוֶה קַרְקַע, וְלַמַּלְוֶה אֵין קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. לוֹ אֵין קַרְקַע, וְלָעֲרֵבִין לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. עָצִיץ נָקוּב - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל, וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב - אֵין כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף שֶׁאֵינוֹ נָקוּב - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. רַבִּי חֲצָפִית אוֹמֵר: כּוֹתְבִין לְאִשָּׁה עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ:

הַשָּׁלֵם

יא. אֵימָתַי כּוֹתְבִין פְּרוֹזְבּוּל? עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. כָּתְבוּ עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, אַף עַל פִּי שֶׁחוֹזֵר וְקָרְעוֹ לְאַחַר מִכָּן - גּוֹבֶה עָלָיו וְהוֹלֵךְ אֲפִלּוּ לְזְמַן מֻרְבֶּה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מִלְוֶה שֶׁלְּאַחַר פְּרוֹזְבּוּל - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מְשַׁמֵּט:

יב. הַגַּזְלָן, וְשֶׁהִלְוָה מְעוֹתָיו בְּרִבִּית שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְהֶחֱזִירוּ גְּזֵלָן - אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן. כָּל הַמְקַבֵּל מֵהֶן - אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ:

מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֵרֵשׁ שֶׁתָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּבָנָיו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָה שֶׁהָיוּ חֵרְשִׁים, וְהָיוּ כָּל הַטָּהֳרוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם נַעֲשׂוֹת עַל גַּבָּם. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? טָהֳרוֹת - אֵין צְרִיכוֹת מַחֲשָׁבָה, וְנַעֲשׂוֹת עַל גַּב חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת - צְרִיכוֹת מַחֲשָׁבָה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְיעֶזֶר: תְּרוּמַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן - לֹא תֵצֵא לְחֻלִּין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק יֵשׁ בּוֹ דַּעַת סָפֵק אֵין בּוֹ דַּעַת. כֵּיצַד עוֹשִׂין? בֵּית דִּין מְמַנִּין לוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס וְהוּא תּוֹרֵם, וְהֵם מְקַיְּמִין עַל יָדָיו. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵיזֶהוּ חֵרֵשׁ? כָּל שֶׁהָיָה חֵרֵשׁ מִתְּחִלָּתוֹ. אֲבָל פִּקֵּחַ שֶׁנִּתְחָרֵשׁ - הוּא תּוֹרֵם וְהֵן מְקַיְּמִין עַל יָדָיו:

ב. שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר - זֶה הוּא אִלֵּם. מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ - זֶה הוּא חֵרֵשׁ. זֶה וָזֶה - הֲרֵי הֵן כְּפִקֵּחַ לְכָל דָּבָר:

ג. אֵיזֶהוּ שׁוֹטֶה? הַיּוֹצֵא יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וְהַלָּן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, וְהַמְקָרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ, וְהַמְאַבֵּד אֶת מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ. פְּעָמִים שׁוֹטֶה וּפְעָמִים חָלִים: זֶה הַכְּלָל! כָּל זְמַן שֶׁהוּא שׁוֹטֶה - הֲרֵי הוּא כְּשׁוֹטֶה לְכָל דָּבָר, חָלִים - הֲרֵי הוּא כְּפִקֵּחַ לְכָל דָּבָר:

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קָטָן שֶׁתָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּקָטָן

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁהִנִּיחוֹ אָבִיו בְּמִקְשֶׁה, וְהָיָה תּוֹרֵם, וְאָבִיו מְקַיֵּם עַל יָדוֹ. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: תְּרוּמָתוֹ - תְּרוּמָה. אָמְרוּ לוֹ: לֹא הוּא שֶׁתָּרַם, אֶלָּא אָבִיו שֶׁאֵמֵן אַחֲרָיו:

ה. כֵּיצַד תּוֹרֵם אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ? הֲרֵי שֶׁיָּרַד לְתוֹךְ שָׂדֵה חֲבֵרוֹ וְלִקֵּט וְתָרַם שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אִם חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. כֵּיצַד יָדוּעַ אִם חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל אִם לָאו? הֲרֵי שֶׁבָּא בַּעַל הַבַּיִת וּמְצָאוֹ וְאָמַר לוֹ: 'כַּלָּךְ אֵצֶל יָפוֹת', נִמְצָאוּ יָפוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל, וְאִם לָאו - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל. וְאִם הָיָה בַּעַל הַבַּיִת מְלַקֵּט וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶן, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל:

ו. הַגַּנָּב, וְהַגַּזְלָן, וְהָאַנָּס - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְהֶקְדֵּשָׁן הֶקְדֵּשׁ. אִם הָיוּ בְּעָלִים מְרַדְפִין אַחֲרֵיהֶן - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וְאֵין מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְאֵין הֶקְדֵּשָׁן הֶקְדֵּשׁ. בַּעֲלֵי בָּתִּים סִיקָרִיקוֹן - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְהֶקְדֵּשָׁן הֶקְדֵּשׁ:

ז. הַבֶּן, וְהַשָּׁכִיר, וְהָעֶבֶד, וְהָאִשָּׁה - תּוֹרְמִין עַל מַה שֶּׁהֵן אוֹכְלִין. אֲבָל לֹא יִתְרְמוּ עַל הַכֹּל, שֶׁאֵין אָדָם תּוֹרֵם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. הַבֶּן בְּשֶׁל אָבִיו, וְהָאִשָּׁה בְּעִסָּתָהּ - הֲרֵי אֵלּוּ תּוֹרְמִין, מִפְּנֵי שֶׁתִּרְמוּ בִּרְשׁוּת:

ח אֲרִיס שֶׁתָּרַם, וּבָא בַּעַל הַבַּיִת וְעִכֵּב, אִם עַד שֶׁלֹּא תָּרַם עִכֵּב - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשֶּׁתָּרַם עִכֵּב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אֲבָל אֵין רַשַּׁאי לְהוֹצִיא מַעֲשֵׂר אֶלָּא עַל חֶלְקוֹ בִּלְבַד:

ט. פּוֹעֵל שֶׁתָּרַם אֶת הַגֹּרֶן - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אָמַר לוֹ בַּעַל הַבַּיִת: 'כְּנוֹס לִי גָּרְנִי' - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, שֶׁאֵין הַגֹּרֶן נִכְנָס אֶלָּא אִם כֵּן נִתְרַם:

י. פּוֹעֲלִים שֶׁתָּרְמוּ אֶת הַבּוֹר - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. וְאִם הָיָה בּוֹר קָטָן וַאֲחֵרִים מִשְׁתַּמְּשִׁין בּוֹ - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה:

הַשָּׁלֵם

יא. רַשַּׁאי בַּעַל הַבַּיִת לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר טֶבֶל כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבְּמַעֲשֵׂר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּעַל הַבַּיִת שֶׁתָּרַם אֶת הַמַּעֲשֵׂר - מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי:

יב. אַפְּטְרוֹפִין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין עַל נִכְסֵי יְתוֹמִים. מוֹכְרִין בָּתִּים שָׂדוֹת וּכְרָמִים, בְּהֵמָה, עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת לְהַאֲכִיל לַיְתוֹמִים, וְלַעֲשׂוֹת לָהֶן סֻכָּה וְלוּלָב וְצִיצִית, וְכָל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה, וְלִקְנוֹת לָהֶן סֵפֶר תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְכָל דָּבָר הַקָּצוּב מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אֵין פּוֹדִין עֲלֵיהֶן שְׁבוּיִן, וְאֵין פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶן צְדָקָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ קָצוּב מִן הַתּוֹרָה. וְאֵינָן רַשָּׁאִין לְהוֹצִיא עֲבָדִים בְּנֵי חוֹרִין, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן לַאֲחֵרִים, וַאֲחֵרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן בְּנֵי חוֹרִין. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁנּוֹתֵן דָּמָיו וּפוֹדֶה אֶת עַצְמוֹ:

יג. אֵין מוֹכְרִין בְּרְחוֹק לִקַּח בְּקָרוֹב, בְּרַע לִקַּח בְּיָפֶה. אֵין דָּנִין לְחוֹב וּלְזְכוּת, לְהַכְנִיס לְהוֹצִיא לְיתוֹמִין, אֶלָּא אִם כֵּן נָטְלוּ רְשׁוּת מִבֵּית דִּין. וּצְרִיכִין אַפְּטְרוֹפִין לְחַשֵּׁב עִם הַיְתוֹמִין בָּאַחֲרוֹנָה; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לִיתוֹמִין אֶלָּא מַה שֶּׁהִנִּיחוּ לָהֶם אַפְּטְרוֹפִין. מוֹכְרִין עֲבָדִים לִקַּח בָּהֶן קַרְקָעוֹת. אֵין בֵּית דִּין עוֹשִׂין אַפְּטְרוֹפִין נָשִׁים וַעֲבָדִים בַּתְּחִלָּה. וְאִם מִנָּה אוֹתָן אֲבִיהֶן בְּחַיָּיו - עוֹשִׂין אַפְּטְרוֹפִין:

יד. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יְתוֹמִים שֶׁסָּמְכוּ אֲצֶל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁסָּמְכָם אֲבִיהֶם, אוֹ שֶׁסָּמְכוּם בֵּית דִּין - מְעַשֵּׂר וּמַאֲכִילָן מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יָתוֹם בֶּן לֵוִי שֶׁגָּדַל אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת, מְעַשֵּׂר וּמַאֲכִילוֹ מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. הָיָה לָמוּד אֵצֶל לֵוִי, אוֹ כֹּהֵן, אוֹ עָנִי - הֲרֵי זֶה מַאֲכִילָן מְשֻׁלָּשׁ. אִם הָיָה בֶּן אִשְׁתּוֹ כֹּהֵן, אוֹ לֵוִי, אוֹ עָנִי - הֲרֵי זֶה מַאֲכִילָן מֻחְלָקָן:

תּוֹסֶפְתָּא

טו. קָטָן שֶׁאָמַר לְאָחָד בַּשּׁוּק: ׳הַאֲכִילֵנִי מַעֲשֵׂר מֵחֶלְקִי׳[10] - מַאֲכִילוֹ מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. אִם הָיָה חַיָּב לוֹ מְזוֹנוֹת, אוֹ שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ כְּדֵי מְזוֹנוֹתָיו - מַאֲכִילוֹ מִשֶּׁלּוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ בְּחֶלְקוֹ סְגֻלָּה:

טז. לֹא יִתְרֹם בַּעַל הַבַּיִת מַעֲשֵׂר, וְיִטֹּל רְשׁוּת מִן הַלָּוִי. וְלֹא אֶת הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וְיִטֹּל רְשׁוּת מִן הַכֹּהֵן. אֲבָל מַלְוֶה אוֹתָן לִהְיוֹת מַפְרִישׁ עֲלֵיהֶן מֵחֶלְקָן:

יז. מַכִּירֵי כְהוּנָּה וּלְוִיָּה, אֵינָן רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹתָן כֵּן. בַּדְּבָרִים הָאוֹבְדִין - מָתָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֻשִּׁיב אֲבֵדָה:

יח. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מִי שֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ, וּבְיָדוֹ תְּאֵנִים וַעֲנָבִים וּמִלְפְּפוֹנוֹת שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ לָעִיר - מַשְׁלִיכָן לְתוֹךְ הַנֶּקַע אוֹ לְתוֹךְ הַסְּנָאִין[11]. הָיָה עוֹבֵר בֵּין הַגּוֹיִם וּבֵין הַכּוּתִים, וּבְיָדוֹ דְּבָרִים שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ לָעִיר - מַנִּיחָן עַל גַּבֵּי סֶלַע. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מַנִּיחָן בַּאֲפֵנְדְּתּוֹ עַד שֶׁיִּסְרִיחוּ:

יט. גּוֹי שֶׁתָּרַם שֶׁל חֲבֵרוֹ וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ בִּרְשׁוּת - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. מַעֲשֶׂה בְּפִינָא, בִּיְשִׂרָאֵל אֶחָד שֶׁאָמַר לְגוֹי: ׳תְּרוֹם לִי גָּרְנִי׳ ! וְתָרְמָה, וְחָזְרָה תְּרוּמָה לְגָרְנוֹ, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְאָמַר: הוֹאִיל וְהַגּוֹי תָּרַם - אֵינָהּ תְּרוּמָה. רַבִּי יְצָחָק אוֹמֵר: גּוֹי שֶׁתָּרַם אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַבְּעָלִים מְקַיְּמִין עַל יָדָיו - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ, וְאָמַר לוֹ: ׳פֵּרוֹת שֶׁמָּכַרְתִּי לְךָ טְבָלִים הֵן׳; ׳בְּשַׂר בְּכוֹר הוּא׳; ׳יַיִן נָסֵךְ הוּא׳ - שׁוּרַת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁהוּא אִישׁ:

ב. הָיָה מַקְרִיב עִמּוֹ זְבָחִים, וְאָמַר לוֹ: ׳נִתְפַּגְּלוּ׳. הָיָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ טָהֳרוֹת, וְאָמַר לוֹ: ׳נִטְמְאוּ׳ - נֶאֱמָן, לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ. אֲבָל אָמַר לוֹ: ׳זְבָחִים שֶׁהִקְרַבְתִּי עִמְּךָ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִטְמְאוּ׳ - שׁוּרַת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁהוּא אִישׁ:

ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל בְּנֵי הַחֲבוּרָה, וְאָמַר: ׳שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ שְׁחַטְתִּיו׳ - שׁוּרַת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ - נֶאֱמָן, מִשֶּׁהִתְחִיל בּוֹ - אֵינוֹ נֶאֱמָן:

ד. אֵין תּוֹרְמִין מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ ! אֲבָל אָמְרוּ: כָּל מִינֵי חִטִּין אֶחָד. כָּל מִין אוֹפִילִין וַאֲגוֹזִים וּשְׁקֵדִים וְרִמּוֹנִים אֶחָד. תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הָיוּ לוֹ תְּאֵנִים שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכֵן שְׁנֵי מִינֵי חִטִּין - תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין תּוֹרְמִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: תּוֹרְמִין:

ה. כֵּיצַד אֵין תּוֹרְמִין מִן הֶחָדָשׁ עַל הַיָּשָׁן? אֵין תּוֹרְמִין מִפֵּרוֹת שָׁנָה זוֹ עַל פֵּרוֹת שָׁנָה שֶׁעָבְרָה. וְלֹא מִפֵּרוֹת שָׁנָה שֶׁעָבְרָה עַל פֵּרוֹת שָׁנָה זוֹ. אֲבָל שָׂדֶה שֶׁנִּעְשָׂה שְׁתֵּי בְּרֵכוֹת בַּשָּׁנָה, וְכֵן שָׂדֶה בֵּית הַשַּׁלְחִין - תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. לִקֵּט יָרָק בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחָזַר וְלִקֵּט מִשֶּׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה חָדָשׁ וְזֶה יָשָׁן:

ו. הָיְתָה שְׁנִיָּה וְנִכְנְסָה לַשְּׁלִישִׁית, הָרִאשׁוֹן - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְהַשֵּׁנִי - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר עָנִי. לִקֵּט אֶתְרוֹג בְּעֶרֶב חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשִׁבְטֵי עַד שֶׁלֹּא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחָזַר וְלִקֵּט אַחַר מִשֶּׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה חָדָשׁ וְזֶה יָשָׁן. הָיְתָה שְׁלִישִׁית וְנִכְנְסָה לִרְבִיעִית, הָרִאשׁוֹן - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר עָנִי, וְהַשֵּׁנִי - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

הַשָּׁלֵם

---

[10] הֵינוּ מַעֲשֵׂר עָנִי מֵהַחֵלֶק שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ מַה לְּאָכֵל.

[11] קוֹצִים. סְנָא – סְנֶה.

תּוֹסֶפְתָּא

ז. כֵּיצַד אֵין תּוֹרְמִין מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמְחֻבָּר? אָמַר: ׳פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ עֲשׂוּיִין תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין אֵלּוּ׳. אוֹ ׳פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין אֵלּוּ עֲשׂוּיִין תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ׳ - לֹא אָמַר כְּלוּם. אֲבָל ׳פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ עֲשׂוּיִין תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין אֵלּוּ לְכְשֶׁיִּתְלְשׁוּ׳ - הֲרֵי זֶה אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל מָקוֹם אַחֵר עַד שֶׁיִּתְלְשׁוּ - דִּבְרֵיו קַיָּמִים:

ח. כֵּיוֹצֵא בּוֹ: מִי שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ, וְהָיְתָה בְּיָדוֹ כַּלְכָּלָה שֶׁל פֵּרוֹת שֶׁאֵינָן מְתֻקָּנִין, אוֹמֵר: ׳הֲרֵי זֶה עֲשׂוּיָה תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל פֵּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי לִכְשֶׁגִּיעַ לָעִיר׳ - הֲרֵי זֶה אוֹכֵל מִמֶּנָּה עֲרַאי, וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר עַד שֶׁיַּגִּיעַ לָעִיר. הִגִּיעַ לָעִיר - דִּבְרָיו קַיָּמִין. נֶאֱכְלוּ פֵּרוֹת אוֹ נִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ, עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לָעִיר - כַּלְכָּלָה בְּטֵבְלָהּ, מִשֶּׁהִגִּיעַ לָעִיר - דִּבְרָיו קַיָּמִין. יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: ׳עֲרוּגָה תְּלוּשִׁין יְהֵיה תְּרוּמָה עַל פֵּרוֹת עֲרוּגָה זוֹ מְחֻבָּרִין לְכְשֶׁיְּבִיאוּ שְׁלִישׁ וְיִתְלְשׁוּ׳, וְהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ וְנִתְלְשׁוּ - דִּבְרָיו קַיָּמִין:

ט. כֵּיצַד אֵין תּוֹרְמִין מִפֵּרוֹת הָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת חוּץ לָאָרֶץ? אֵין תּוֹרְמִין מִפֵּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל פֵּרוֹת סוּרְיָא. וְלֹא מִפֵּרוֹת סוּרְיָא עַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ. יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּנָה שָׂדֶה בְּסוּרְיָא - הֲרֵי הוּא כְּקוֹנֶה בַּפַּרְוָד[12] שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, תּוֹרֵם וּמְעַשֵּׂר עָלֶיהָ:

י. יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי שֶׁקָּנוּ שָׂדֶה בְּסוּרְיָא - הֲרֵי הוּא כְּטֶבֶל וּכְחֻלִּין שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בָּזֶה; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֻלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חַיָּב, חֻלְקוֹ שֶׁל נָכְרִי - פָּטוּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּנָה שָׂדֶה בְּסוּרְיָא עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא, וְהֵבִיא שְׁלִישׁ, אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וּמְכָרָהּ לְנָכְרִי - חַיֶּבֶת בְּמַעֲשֵׂר וּבְשְׁבִיעִית, שֶׁכְּבָר נִתְחַיְּבָה. אֲבָל הָאֲרִיסִין וְהַחֲכִירוֹת וּבְתֵי אָבוֹת, נָכְרִי שֶׁמִּשְּׁכַן שָׂדֶהוּ לְיִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה לוֹ יִשְׂרָאֵל נִימוֹסוֹת[13] עָלֶיהָ - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת וּפְטוּרָה מִן הַשְּׁמִטָּה:

יא. אֵיזוֹ הִיא הָאָרֶץ וְאֵיזוֹ הִיא חוּצָה לָאָרֶץ? כָּל שֶׁשּׁוֹפַעַ מִטּוּר אַמָּנוֹן וְאֵילָךְ - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מִטּוּר אַמָּנוֹן וְלִפְנִים - חוּצָה לָאָרֶץ. נִסִּין שֶׁבָּיִם[14] - רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ חוּט מָתוּחַ מִטּוּר אַמָּנוֹן עַד נַחֲלֵי מִצְרַיִם, מִחוּט וְלִפְנִים - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִחוּט וְלַחוּץ - חוּצָה לָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי הוּא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לד, ו): ״וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל״. נִסִּין שֶׁבַּצָּדָדִין - רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ חוּט מָתוּחַ מִקַּפַּלְרְיָא עַד אוֹקְיָנוֹס, מִחוּט וְלִפְנִים - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִחוּט וְלַחוּץ - חוּצָה לָאָרֶץ:

יב. סְפִינָה הַבָּאָה מִחוּצָה לָאָרֶץ וְהָיוּ בָהּ פֵּרוֹת, מִחוּט וְלִפְנִים, אִם הָיָא גוֹשֶׁשֶׁת - חַיֶּבֶת לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְהַיּוֹצֵאת לְחוּץ לָאָרֶץ - אֵין חַיֶּבֶת לְפִי חֶשְׁבּוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עֲפַר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא - חַיָּב:

יג. אֲבָל עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם - שָׁוִין לַנָּכְרִים בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּסוּרְיָא וּבְחוּצָה לָאָרֶץ. אֶלָּא שֶׁרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לַנָּכְרִי כֶּרֶם רְבָעִי בְּסוּרְיָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּשִׁבְיוֹן רֹאשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל כְּזִיב, שֶׁלָּקַח מִן נָכְרִי רְבָעִי בְּסוּרְיָא וְנָתַן לוֹ דְּמָיו, וּבָא וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְאָמַר לוֹ: ׳הַמְתֵּן עַד שֶׁנִּהְיֶה בַּהֲלָכָה׳, וְהִתִּירוֹ. אָמַר

[12] פַּרְוָד שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם – מִגְרְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם וּכְפָרֶיהָ. תַּרְגּוּם מִגְרָשָׁהּ – פַּרְוָודָהּ (רְמְבַּ״ם פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת – מַסֶּכֶת חַלָּה פֶּרֶק ד מִשְׁנָה יא).

[13] שְׁטַר.

[14] אֵיי הַיָּם.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? אַף הוּא שָׁלַח לוֹ בְּיַד שְׁלִיחַ חֵרֵשׁ: מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עָשִׂיתָ אֲבָל לֹא תְּשַׁנֶּה[15] לַעֲשׂוֹת כֵּן:

יד. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַתְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ. כֵּיצַד יוֹדֵעַ אִם הֵבִיאָה שְׁלִישׁ אִם לָאו? אִם זוֹרְעָהּ וּמַצְמַחַת - הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁהֵבִיאָה שְׁלִישׁ. אִם זוֹרְעָהּ וְאֵינָהּ מַצְמַחַת - הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ:

[15] לַעֲשׂוֹת כָּךְ שׁוּב.

שמואל א פרק ד

א וַיְהִי דְבַר־שְׁמוּאֵל לְכָל־יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל׀ לִקְרַאת פְּלִשְׁתִּים לַמִּלְחָמָה וַיַּחֲנוּ עַל־הָאֶבֶן הָעֵזֶר וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בַּאֲפֵק: **ב** וַיַּעַרְכוּ פְלִשְׁתִּים לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וַתִּטֹּשׁ הַמִּלְחָמָה וַיִּנָּגֶף יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּכּוּ בַמַּעֲרָכָה בַּשָּׂדֶה כְּאַרְבַּעַת אַלָפִים אִישׁ: **ג** וַיָּבֹא הָעָם׀ אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לָמָּה נְגָפָנוּ יְהוָה הַיּוֹם לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים נִקְחָה אֵלֵינוּ מִשִּׁלֹה אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְיָבֹא בְקִרְבֵּנוּ וְיוֹשִׁיעֵנוּ מִכַּף אֹיְבֵינוּ: **ד** וַיִּשְׁלַח הָעָם שִׁלֹה וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים וּשְׁם שְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי עִם־אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים חָפְנִי וּפִינְחָס: **ה** וַיְהִי כְּבוֹא אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיָּרִעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל תְּרוּעָה גְדוֹלָה וַתֵּהֹם הָאָרֶץ: **ו** וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־קוֹל הַתְּרוּעָה וַיֹּאמְרוּ מֶה קוֹל הַתְּרוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּמַחֲנֵה הָעִבְרִים וַיֵּדְעוּ כִּי אֲרוֹן יְהוָה בָּא אֶל־הַמַּחֲנֶה: **ז** וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי אָמְרוּ בָּא אֱלֹהִים אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ אוֹי לָנוּ כִּי לֹא הָיְתָה כָזֹאת אֶתְמוֹל שִׁלְשֹׁם: **ח** אוֹי לָנוּ מִי יַצִּילֵנוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים הָאַדִּירִים הָאֵלֶּה אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמַּכִּים אֶת־מִצְרַיִם בְּכָל־מַכָּה בַּמִּדְבָּר: **ט** הִתְחַזְּקוּ וִהְיוּ לַאֲנָשִׁים פְּלִשְׁתִּים פֶּן תַּעַבְדוּ לָעִבְרִים כַּאֲשֶׁר עָבְדוּ לָכֶם וִהְיִיתֶם לַאֲנָשִׁים וְנִלְחַמְתֶּם: **י** וַיִּלָּחֲמוּ פְלִשְׁתִּים וַיִּנָּגֶף יִשְׂרָאֵל׀ וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאָהָלָיו וַתְּהִי הַמַּכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רַגְלִי: **יא** וַאֲרוֹן אֱלֹהִים נִלְקָח וּשְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי מֵתוּ חָפְנִי וּפִינְחָס: **יב** וַיָּרָץ אִישׁ־בִּנְיָמִן מֵהַמַּעֲרָכָה וַיָּבֹא שִׁלֹה בַּיּוֹם הַהוּא וּמַדָּיו קְרֻעִים וַאֲדָמָה עַל־רֹאשׁוֹ: **יג** וַיָּבוֹא וְהִנֵּה ׀ עֵלִי יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא יַד (יָד) דֶּרֶךְ מְצַפֶּה כִּי־הָיָה לִבּוֹ חָרֵד עַל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְהָאִישׁ בָּא לְהַגִּיד בָּעִיר וַתִּזְעַק כָּל־הָעִיר: **יד** וַיִּשְׁמַע עֵלִי אֶת־קוֹל הַצְּעָקָה וַיֹּאמֶר מֶה קוֹל הֶהָמוֹן הַזֶּה וְהָאִישׁ מִהַר וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לְעֵלִי: **טו** וְעֵלִי בֶּן־תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה וְעֵינָיו קָמָה וְלֹא יָכוֹל לִרְאוֹת: **טז** וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־עֵלִי אָנֹכִי הַבָּא מִן־הַמַּעֲרָכָה וַאֲנִי מִן־הַמַּעֲרָכָה נַסְתִּי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר מֶה־הָיָה הַדָּבָר בְּנִי: **יז** וַיַּעַן הַמְבַשֵּׂר וַיֹּאמֶר נָס יִשְׂרָאֵל׀ לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּפָה גְדוֹלָה הָיְתָה בָעָם וְגַם־שְׁנֵי בָנֶיךָ מֵתוּ חָפְנִי וּפִינְחָס וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה: {פ} **יח** וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ | אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל־הַכִּסֵּא אֲחֹרַנִּית בְּעַד | יַד הַשַּׁעַר וַתִּשָּׁבֶר מַפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת כִּי־זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד וְהוּא שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה: **יט** וְכַלָּתוֹ אֵשֶׁת־פִּינְחָס׀ הָרָה לָלֶדֶת וַתִּשְׁמַע אֶת־הַשְּׁמוּעָה אֶל־הִלָּקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וּמֵת חָמִיהָ וְאִישָׁהּ וַתִּכְרַע וַתֵּלֶד כִּי־נֶהֶפְכוּ עָלֶיהָ צִרֶיהָ: **כ** וּכְעֵת מוּתָהּ וַתְּדַבֵּרְנָה הַנִּצָּבוֹת עָלֶיהָ אַל־תִּירְאִי כִּי בֵן יָלָדְתְּ וְלֹא עָנְתָה וְלֹא־שָׁתָה לִבָּהּ: **כא** וַתִּקְרָא לַנַּעַר אִיכָבוֹד לֵאמֹר גָּלָה כָבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל אֶל־הִלָּקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶל־חָמִיהָ וְאִישָׁהּ: **כב** וַתֹּאמֶר גָּלָה כָבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל כִּי נִלְקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים: {פ}

שמואל א פרק ה

א וּפְלִשְׁתִּים׀ לָקְחוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיְבִאֵהוּ מֵאֶבֶן הָעֵזֶר אַשְׁדּוֹדָה: **ב** וַיִּקְחוּ פְלִשְׁתִּים׀ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיָּבִאוּ אֹתוֹ בֵּית דָּגוֹן וַיַּצִּגוּ אֹתוֹ

אֶצֶל דָּגוֹן: ג וַיַּשְׁכִּמוּ אַשְׁדּוֹדִים מִמָּחֳרָת וְהִנֵּה
דָגוֹן נֹפֵל לְפָנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה וַיִּקְחוּ אֶת־
דָּגוֹן וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ: ד וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר׀
מִמָּחֳרָת וְהִנֵּה דָגוֹן נֹפֵל לְפָנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן
יְהוָה וְרֹאשׁ דָּגוֹן וּשְׁתֵּי | כַּפּוֹת יָדָיו כְּרֻתוֹת אֶל־
הַמִּפְתָּן רַק דָּגוֹן נִשְׁאַר עָלָיו: ה עַל־כֵּן לֹא־יִדְרְכוּ׀
כֹהֲנֵי דָגוֹן וְכָל־הַבָּאִים בֵּית־דָּגוֹן עַל־מִפְתַּן דָּגוֹן
בְּאַשְׁדּוֹד עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {פ}
ו וַתִּכְבַּד יַד־יְהוָה אֶל־הָאַשְׁדּוֹדִים וַיְשֹׁמֵם וַיַּךְ
אֹתָם בעפלים (בַּטְּחֹרִים) אֶת־אַשְׁדּוֹד וְאֶת־
גְּבוּלֶיהָ: ז וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־אַשְׁדּוֹד כִּי־כֵן וְאָמְרוּ לֹא־
יֵשֵׁב אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׀ עִמָּנוּ כִּי־קָשְׁתָה יָדוֹ
עָלֵינוּ וְעַל דָּגוֹן אֱלֹהֵינוּ: ח וַיִּשְׁלְחוּ וַיַּאַסְפוּ׀ אֶת־
כָּל־סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים אֲלֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ מַה־נַּעֲשֶׂה
לַאֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ גַּת יִסֹּב אֲרוֹן אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל וַיָּסֹבּוּ אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
{ס} ט וַיְהִי אַחֲרֵי | הֵסַבּוּ אֹתוֹ וַתְּהִי יַד־יְהוָה |
בָּעִיר מְהוּמָה גְּדוֹלָה מְאֹד וַיַּךְ אֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר
מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל וַיְשָׁתְרוּ לָהֶם עפלים
(טְחֹרִים): י וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן
וַיְהִי כְּבוֹא אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן וַיִּזְעֲקוּ הָעֶקְרֹנִים
לֵאמֹר הֵסַבּוּ אֵלַי אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
לַהֲמִיתֵנִי וְאֶת־עַמִּי: יא וַיִּשְׁלְחוּ וַיַּאַסְפוּ אֶת־כָּל־
סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ שַׁלְּחוּ אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל׀ וְיָשָׁב לִמְקוֹמוֹ וְלֹא־יָמִית אֹתִי וְאֶת־עַמִּי
כִּי־הָיְתָה מְהוּמַת־מָוֶת בְּכָל־הָעִיר כָּבְדָה מְאֹד יַד
הָאֱלֹהִים שָׁם: יב וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־מֵתוּ הֻכּוּ
בעפלים (בַּטְּחֹרִים) וַתַּעַל שַׁוְעַת הָעִיר הַשָּׁמָיִם:
{ס}

שמואל א פרק ו

א וַיְהִי אֲרוֹן־יְהוָה בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים שִׁבְעָה
חֳדָשִׁים: ב וַיִּקְרְאוּ פְלִשְׁתִּים לַכֹּהֲנִים וְלַקֹּסְמִים
לֵאמֹר מַה־נַּעֲשֶׂה לַאֲרוֹן יְהוָה הוֹדִעֻנוּ בַּמֶּה
נְשַׁלְּחֶנּוּ לִמְקוֹמוֹ: {ס} ג וַיֹּאמְרוּ אִם־מְשַׁלְּחִים
אֶת־אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׀ אַל־תְּשַׁלְּחוּ אֹתוֹ רֵיקָם
כִּי־הָשֵׁב תָּשִׁיבוּ לוֹ אָשָׁם אָז תֵּרָפְאוּ וְנוֹדַע לָכֶם
לָמָּה לֹא־תָסוּר יָדוֹ מִכֶּם: ד וַיֹּאמְרוּ מָה הָאָשָׁם׀
אֲשֶׁר נָשִׁיב לוֹ וַיֹּאמְרוּ מִסְפַּר סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים
חֲמִשָּׁה עפלי (טְחֹרֵי) זָהָב וַחֲמִשָּׁה עַכְבְּרֵי זָהָב
כִּי־מַגֵּפָה אַחַת לְכֻלָּם וּלְסַרְנֵיכֶם: ה וַעֲשִׂיתֶם׀
צַלְמֵי עפליכם (טְחֹרֵיכֶם) וְצַלְמֵי עַכְבְּרֵיכֶם
הַמַּשְׁחִיתִם אֶת־הָאָרֶץ וּנְתַתֶּם לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
כָּבוֹד אוּלַי יָקֵל אֶת־יָדוֹ מֵעֲלֵיכֶם וּמֵעַל אֱלֹהֵיכֶם
וּמֵעַל אַרְצְכֶם: ו וְלָמָּה תְכַבְּדוּ אֶת־לִבַּבְכֶם
כַּאֲשֶׁר כִּבְּדוּ מִצְרַיִם וּפַרְעֹה אֶת־לִבָּם הֲלוֹא
כַּאֲשֶׁר הִתְעַלֵּל בָּהֶם וַיְשַׁלְּחוּם וַיֵּלֵכוּ: ז וְעַתָּה
קְחוּ וַעֲשׂוּ עֲגָלָה חֲדָשָׁה אַחַת וּשְׁתֵּי פָרוֹת עָלוֹת
אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עֲלֵיהֶם עֹל וַאֲסַרְתֶּם אֶת־הַפָּרוֹת
בָּעֲגָלָה וַהֲשֵׁיבֹתֶם בְּנֵיהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם
הַבָּיְתָה: ח וּלְקַחְתֶּם אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וּנְתַתֶּם אֹתוֹ
אֶל־הָעֲגָלָה וְאֵת | כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הֲשֵׁבֹתֶם לוֹ
אָשָׁם תָּשִׂימוּ בָּאַרְגַּז מִצְּדּוֹ וְשִׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ
וְהָלָךְ: ט וּרְאִיתֶם אִם־דֶּרֶךְ גְּבוּלוֹ יַעֲלֶה בֵּית
שֶׁמֶשׁ הוּא עָשָׂה לָנוּ אֶת־הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת
וְאִם־לֹא וְיָדַעְנוּ כִּי לֹא יָדוֹ נָגְעָה בָּנוּ מִקְרֶה הָוְתָה
הָיְתָה לָנוּ: י וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים כֵּן וַיִּקְחוּ שְׁתֵּי פָרוֹת
עָלוֹת וַיַּאַסְרוּם בָּעֲגָלָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם כָּלְאוּ
בַּבָּיִת: יא וַיָּשִׂמוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה אֶל־הָעֲגָלָה וְאֵת

הָאַרְגֹּז וְאֵת עַכְבְּרֵי הַזָּהָב וְאֵת צַלְמֵי
טְחֹרֵיהֶם: **יב** וַיְשַׁרְנָה הַפָּרוֹת בַּדֶּרֶךְ עַל־דֶּרֶךְ בֵּית
שֶׁמֶשׁ בִּמְסִלָּה אַחַת הָלְכוּ הָלוֹךְ וְגָעוֹ וְלֹא־סָרוּ
יָמִין וּשְׂמֹאול וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם
עַד־גְּבוּל בֵּית שֶׁמֶשׁ: **יג** וּבֵית שֶׁמֶשׁ קֹצְרִים
קְצִיר־חִטִּים בָּעֵמֶק וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ
אֶת־הָאָרֹון וַיִּשְׂמְחוּ לִרְאוֹת: **יד** וְהָעֲגָלָה בָּאָה
אֶל־שְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית־הַשִּׁמְשִׁי וַתַּעֲמֹד שָׁם וְשָׁם
אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיְבַקְּעוּ אֶת־עֲצֵי הָעֲגָלָה וְאֶת־הַפָּרוֹת
הֶעֱלוּ עֹלָה לַיהוָה: {ס} **טו** וְהַלְוִיִּם הוֹרִידוּ | אֶת־
אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־הָאַרְגֹּז אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֲשֶׁר־בּוֹ כְּלֵי־
זָהָב וַיָּשִׂמוּ אֶל־הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה וְאַנְשֵׁי בֵית־שֶׁמֶשׁ
הֶעֱלוּ עֹלוֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים בַּיּוֹם הַהוּא
לַיהוָה: **טז** וַחֲמִשָּׁה סַרְנֵי־פְלִשְׁתִּים רָאוּ וַיָּשֻׁבוּ
עֶקְרוֹן בַּיּוֹם הַהוּא: {ס} **יז** וְאֵלֶּה טְחֹרֵי הַזָּהָב
אֲשֶׁר הֵשִׁיבוּ פְּלִשְׁתִּים {ר}
אָשָׁם לַיהוָה {ס} לְאַשְׁדּוֹד אֶחָד {ס} לְעַזָּה {ר}
אֶחָד {ס} לְאַשְׁקְלוֹן אֶחָד {ס} לְגַת {ר}
אֶחָד {ס} לְעֶקְרוֹן אֶחָד: {ס} **יח** וְעַכְבְּרֵי {ר}
הַזָּהָב מִסְפַּר כָּל־עָרֵי פְלִשְׁתִּים לַחֲמֵשֶׁת הַסְּרָנִים
מֵעִיר מִבְצָר וְעַד כְּפַר הַפְּרָזִי וְעַד | אָבֵל הַגְּדוֹלָה
אֲשֶׁר הִנִּיחוּ עָלֶיהָ אֶת אֲרוֹן יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה
בִּשְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשִּׁמְשִׁי: **יט** וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית־
שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן יְהוָה וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ
חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם כִּי־הִכָּה יְהוָה
בָּעָם מַכָּה גְדוֹלָה: **כ** וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי בֵית־שֶׁמֶשׁ מִי
יוּכַל לַעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה הָאֱלֹהִים הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְאֶל־מִי יַעֲלֶה מֵעָלֵינוּ: **כא** וַיִּשְׁלְחוּ מַלְאָכִים אֶל־
יוֹשְׁבֵי קִרְיַת־יְעָרִים לֵאמֹר הֵשִׁבוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־
אֲרוֹן יְהוָה רְדוּ הַעֲלוּ אֹתוֹ אֲלֵיכֶם:

שמואל א פרק ז

א וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי | קִרְיַת יְעָרִים וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן
יְהוָה וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־בֵּית אֲבִינָדָב בַּגִּבְעָה וְאֶת־
אֶלְעָזָר בְּנוֹ קִדְּשׁוּ לִשְׁמֹר אֶת־אֲרוֹן יְהוָה: {פ}
ב וַיְהִי מִיּוֹם שֶׁבֶת הָאָרוֹן בְּקִרְיַת יְעָרִים וַיִּרְבּוּ
הַיָּמִים וַיִּהְיוּ עֶשְׂרִים שָׁנָה וַיְנַהֲוּ כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
אַחֲרֵי יְהוָה: {ס} **ג** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִם־בְּכָל־לְבַבְכֶם אַתֶּם שָׁבִים אֶל־
יְהוָה הָסִירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר מִתּוֹכְכֶם
וְהָעַשְׁתָּרוֹת וְהָכִינוּ לְבַבְכֶם אֶל־יְהוָה וְעִבְדֵהוּ
לְבַדּוֹ וְיַצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: **ד** וַיָּסִירוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־הָעַשְׁתָּרֹת וַיַּעַבְדוּ
אֶת־יְהוָה לְבַדּוֹ: {פ}
ה וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל קִבְצוּ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל
הַמִצְפָּתָה וְאֶתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם אֶל־יְהוָה: **ו** וַיֵּקָבְצוּ
הַמִצְפָּתָה וַיִּשְׁאֲבוּ־מַיִם וַיִּשְׁפְּכוּ | לִפְנֵי יְהוָה
וַיָּצוֹמוּ בַיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמְרוּ שָׁם חָטָאנוּ לַיהוָה
וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בַּמִצְפָּה: **ז** וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים כִּי־הִתְקַבְּצוּ בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל הַמִצְפָּתָה וַיַּעֲלוּ סַרְנֵי־פְלִשְׁתִּים אֶל־
יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי
פְלִשְׁתִּים: **ח** וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־שְׁמוּאֵל
אַל־תַּחֲרַשׁ מִמֶּנּוּ מִזְעֹק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְיֹשִׁעֵנוּ
מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: **ט** וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טְלֵה חָלָב אֶחָד
ויעלה (וַיַּעֲלֵהוּ) עוֹלָה כָּלִיל לַיהוָה וַיִּזְעַק שְׁמוּאֵל
אֶל־יְהוָה בְּעַד יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנֵהוּ יְהוָה: **י** וַיְהִי
שְׁמוּאֵל מַעֲלֶה הָעוֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נִגְּשׁוּ לַמִּלְחָמָה
בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּרְעֵם יְהוָה | בְּקוֹל־גָּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא
עַל־פְּלִשְׁתִּים וַיְהֻמֵּם וַיִּנָּגְפוּ לִפְנֵי
יִשְׂרָאֵל: **יא** וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִן־הַמִצְפָּה

וַיִּרְדְּפוּ אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּכּוּם עַד־מִתַּחַת לְבֵית כָּר: **יב** וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶבֶן אַחַת וַיָּשֶׂם בֵּין־הַמִּצְפָּה וּבֵין הַשֵּׁן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ אֶבֶן הָעֶזֶר וַיֹּאמֶר עַד־הֵנָּה עֲזָרָנוּ יְהוָה: **יג** וַיִּכָּנְעוּ הַפְּלִשְׁתִּים וְלֹא־יָסְפוּ עוֹד לָבוֹא בִּגְבוּל יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי יַד־יְהוָה בַּפְּלִשְׁתִּים כֹּל יְמֵי שְׁמוּאֵל: **יד** וַתָּשֹׁבְנָה הֶעָרִים אֲשֶׁר לָקְחוּ־פְלִשְׁתִּים מֵאֵת יִשְׂרָאֵל | לְיִשְׂרָאֵל מֵעֶקְרוֹן וְעַד־גַּת וְאֶת־גְּבוּלָן הִצִּיל יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין הָאֱמֹרִי: **טו** וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמֵי חַיָּיו: **טז** וְהָלַךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית־אֵל וְהַגִּלְגָּל וְהַמִּצְפָּה וְשָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה: **יז** וּתְשֻׁבָתוֹ הָרָמָתָה כִּי־שָׁם בֵּיתוֹ וְשָׁם שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה: {פ}

שמואל א פרק ח

א וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל וַיָּשֶׂם אֶת־בָּנָיו שֹׁפְטִים לְיִשְׂרָאֵל: ב וַיְהִי שֵׁם־בְּנוֹ הַבְּכוֹר יוֹאֵל וְשֵׁם מִשְׁנֵהוּ אֲבִיָּה שֹׁפְטִים בִּבְאֵר שָׁבַע: ג וְלֹא־הָלְכוּ בָנָיו בִּדְרָכָו וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע וַיִּקְחוּ־שֹׁחַד וַיַּטּוּ מִשְׁפָּט: {פ}

ד וַיֵּתַכְּצוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה: ה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה זָקַנְתָּ וּבָנֶיךָ לֹא הָלְכוּ בִּדְרָכֶיךָ עַתָּה שִׂימָה־לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ כְּכָל־הַגּוֹיִם: ו וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנָה־לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ וַיִּתְפַּלֵּל שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה: {פ}

ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹל הָעָם לְכֹל אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ כִּי לֹא אֹתְךָ מָאָסוּ כִּי־אֹתִי מָאֲסוּ מִמְּלֹךְ עֲלֵיהֶם: ח כְּכֹל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר־עָשׂוּ מִיּוֹם הַעֲלֹתִי אוֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה וַיַּעַזְבֻנִי וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים כֵּן הֵמָּה עֹשִׂים גַּם־לָךְ: ט וְעַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלָם אַךְ כִּי־הָעֵד תָּעִיד בָּהֶם וְהִגַּדְתָּ לָהֶם מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם: {ס} י וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֶל־הָעָם הַשֹּׁאֲלִים מֵאִתּוֹ מֶלֶךְ: {ס} יא וַיֹּאמֶר זֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם אֶת־בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשָׂם לוֹ בְּמֶרְכַּבְתּוֹ וּבְפָרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכַּבְתּוֹ: יב וְלָשׂוּם לּוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי־מִלְחַמְתּוֹ וּכְלֵי רִכְבּוֹ: יג וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרַקָּחוֹת וּלְטַבָּחוֹת וּלְאֹפוֹת: יד וְאֶת־שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת־כַּרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקָּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו: טו וְזַרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעְשֹׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלַעֲבָדָיו: טז וְאֶת־עַבְדֵיכֶם וְאֶת־שִׁפְחֹתֵיכֶם וְאֶת־בַּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֶת־חֲמֹרֵיכֶם יִקַּח וְעָשָׂה לִמְלַאכְתּוֹ: יז צֹאנְכֶם יַעְשֹׂר וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לוֹ לַעֲבָדִים: יח וּזְעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מַלְכְּכֶם אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם לָכֶם וְלֹא־יַעֲנֶה יְהוָה אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא: יט וַיְמָאֲנוּ הָעָם לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי אִם־מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ: כ וְהָיִינוּ גַּם־אֲנַחְנוּ כְּכָל־הַגּוֹיִם וְשָׁפְטָנוּ מַלְכֵּנוּ וְיָצָא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת־מִלְחֲמֹתֵנוּ: כא וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־דִּבְרֵי הָעָם וַיְדַבְּרֵם בְּאָזְנֵי יְהוָה: {פ}

כב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹלָם וְהִמְלַכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לְכוּ אִישׁ לְעִירוֹ: {פ}

שמואל א פרק ט

א וַיְהִי־אִישׁ מִבֶּן יְמִינִ (מִבִּנְיָמִין) וּשְׁמוֹ קִישׁ בֶּן־
אֲבִיאֵ֔ל בֶּן־צְרֹ֖ר בֶּן־בְּכֹרַ֣ת בֶּן־אֲפִ֑יַח בֶּן־אִ֖ישׁ
יְמִינִ֥י גִבּ֖וֹר חָֽיִל: ב וְלוֹ־הָיָ֥ה בֵ֛ן וּשְׁמ֥וֹ שָׁא֖וּל בָּח֣וּר
וָט֑וֹב וְאֵ֣ין אִ֤ישׁ מִבְּנֵי֙ יִשְׂרָאֵ֔ל טוֹ֥ב מִמֶּ֖נּוּ מִשִּׁכְמ֥וֹ
וָמַ֛עְלָה גָּבֹ֥הַּ מִכָּל־הָעָֽם: ג וַתֹּֽאבַדְנָ֞ה הָאֲתֹנ֣וֹת
לְקִ֣ישׁ אֲבִ֣י שָׁא֗וּל וַיֹּ֨אמֶר֙ קִ֣ישׁ אֶל־שָׁא֔וּל בְּנ֖וֹ קַח־
נָ֣א אִתְּךָ֔ אֶת־אַחַ֖ד מֵהַנְּעָרִ֑ים וְק֣וּם לֵ֔ךְ בַּקֵּ֖שׁ אֶת־
הָאֲתֹנֹֽת: ד וַיַּעֲבֹ֞ר בְּהַר־אֶפְרַ֗יִם וַיַּעֲבֹר֙ בְּאֶ֣רֶץ־
שָׁלִשָׁ֔ה וְלֹ֥א מָצָ֖אוּ וַיַּעַבְר֣וּ בְאֶֽרֶץ־שַׁעֲלִ֑ים וָאַ֣יִן
וַיַּעֲבֹ֖ר בְּאֶ֣רֶץ־יְמִינִ֑י וְלֹ֥א מָצָֽאוּ: ה הֵ֣מָּה בָ֔אוּ
בְּאֶ֥רֶץ צ֖וּף וְשָׁא֣וּל אָמַ֔ר לְנַעֲר֖וֹ אֲשֶׁר־עִמּ֑וֹ לְכָ֣ה
וְנָשׁ֗וּבָה פֶּן־יֶחְדַּ֤ל אָבִי֙ מִן־הָאֲתֹנ֔וֹת וְדָאַ֖ג לָֽנוּ: ו
וַיֹּ֣אמֶר לוֹ֮ הִנֵּה־נָ֣א אִישׁ־אֱלֹהִים֒ בָּעִ֣יר הַזֹּ֔את
וְהָאִ֥ישׁ נִכְבָּ֖ד כֹּ֣ל אֲשֶׁר־יְדַבֵּ֑ר בֹּ֣וא יָבֹ֔וא עַתָּ֕ה
נֵלְכָ֖ה שָׁ֑ם אוּלַ֣י יַגִּ֔יד לָ֖נוּ אֶת־דַּרְכֵּ֥נוּ אֲשֶׁר־הָלַ֖כְנוּ
עָלֶֽיהָ: ז וַיֹּ֣אמֶר שָׁא֗וּל לְנַעֲר֛וֹ וְהִנֵּ֥ה נֵלֵ֖ךְ וּמַה־נָּבִ֣יא
לָאִ֑ישׁ כִּ֣י הַלֶּ֤חֶם אָזַל֙ מִכֵּלֵ֔ינוּ וּתְשׁוּרָ֕ה אֵ֥ין לְהָבִ֖יא
לְאִ֣ישׁ הָאֱלֹהִ֑ים מָ֥ה אִתָּֽנוּ: ח וַיֹּ֤סֶף הַנַּעַר֙ לַעֲנ֣וֹת
אֶת־שָׁא֔וּל וַיֹּ֕אמֶר הִנֵּ֥ה נִמְצָ֖א בְּיָדִ֑י רֶ֚בַע שֶׁ֣קֶל
כֶּ֔סֶף וְנָתַתִּ֙י לְאִ֣ישׁ הָאֱלֹהִ֔ים וְהִגֵּ֥יד לָ֖נוּ אֶת־דַּרְכֵּֽנוּ:
ט לְפָנִ֗ים | בְּיִשְׂרָאֵל֙ כֹּה־אָמַ֣ר הָאִ֔ישׁ בְּלֶכְתּ֖וֹ
לִדְר֣וֹשׁ אֱלֹהִ֑ים לְכ֣וּ וְנֵלְכָ֔ה עַד־הָרֹאֶ֖ה כִּ֣י לַנָּבִ֔יא
הַיּ֗וֹם יִקָּרֵ֛א לְפָנִ֖ים הָרֹאֶֽה: י וַיֹּ֣אמֶר שָׁא֔וּל לְנַעֲר֖וֹ
טוֹב֙ דְּבָרֵ֔ךְ לְכָ֖ה | נֵלֵ֑כָה וַיֵּלְכ֖וּ אֶל־הָעִ֥יר אֲשֶׁר־
שָׁ֖ם אִ֥ישׁ הָאֱלֹהִֽים: יא הֵ֣מָּה עֹלִ֔ים בְּמַעֲלֵ֖ה הָעִ֑יר
וְהֵ֣מָּה מָצְא֗וּ נְעָר֛וֹת יֹצְא֥וֹת לִשְׁאֹ֖ב מָ֑יִם וַיֹּ֣אמְרוּ
לָהֶ֔ן הֲיֵ֥שׁ בָּזֶ֖ה הָרֹאֶֽה: יב וַתַּעֲנֶ֣ינָה אוֹתָ֔ם
וַתֹּאמַ֖רְנָה יֵ֣שׁ הִנֵּ֑ה לְפָנֶ֣יךָ מַהֵ֔ר | עַתָּ֕ה כִּ֥י הַיּ֖וֹם
בָּ֣א לָעִ֑יר כִּ֣י זֶ֤בַח הַיּוֹם֙ לָעָ֔ם בַּבָּמָֽה: יג כְּבֹאֲכֶ֞ם
הָעִ֣יר כֵּ֗ן תִּמְצְאוּן֙ אֹת֔וֹ בְּטֶ֖רֶם יַעֲלֶ֣ה הַבָּמָ֑תָה
לֶֽאֱכֹל֙ כִּ֣י לֹא־יֹאכַ֔ל הָעָ֕ם עַד־בֹּא֖וֹ כִּי־הוּא֣ יְבָרֵ֔ךְ
הַזֶּ֖בַח אַחֲרֵי־כֵ֑ן יֹאכְל֣וּ הַקְּרֻאִ֔ים וְעַתָּ֕ה עֲל֖וּ כִּי־
אֹת֥וֹ כְהַיּ֖וֹם תִּמְצְאוּן אֹתֽוֹ: יד וַיַּעֲל֖וּ הָעִ֑יר הֵ֣מָּה
בָאִ֗ים בְּתוֹךְ֙ הָעִ֔יר וְהִנֵּ֥ה שְׁמוּאֵ֖ל יֹצֵ֥א לִקְרָאתָ֑ם
לַעֲלֹ֖ות הַבָּמָֽה: {ס} טו וַיהוָ֥ה גָּלָ֛ה אֶת־אֹ֥זֶן
שְׁמוּאֵ֖ל יוֹם֙ אֶחָ֣ד לִפְנֵ֣י בוֹא־שָׁא֔וּל לֵאמֹֽר: טז
כְּעֵ֣ת | מָחָ֗ר אֶשְׁלַ֤ח אֵלֶ֙יךָ֙ אִ֣ישׁ מֵאֶ֣רֶץ בִּנְיָמִ֔ן
וּמְשַׁחְתּ֥וֹ לְנָגִ֖יד עַל־עַמִּ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל וְהוֹשִׁ֗יעַ אֶת־עַמִּי֙
מִיַּ֣ד פְּלִשְׁתִּ֔ים כִּ֣י רָאִ֔יתִי אֶת־עַמִּ֖י כִּ֣י בָ֑אָה צַעֲקָתָ֖ו
אֵלָֽי: יז וּשְׁמוּאֵ֖ל רָאָ֣ה אֶת־שָׁא֑וּל וַיהוָ֣ה עָנָ֔הוּ הִנֵּ֣ה
הָאִ֔ישׁ אֲשֶׁ֥ר אָמַ֖רְתִּי אֵלֶ֑יךָ זֶ֚ה יַעְצֹ֣ר בְּעַמִּֽי: יח
וַיִּגַּ֣שׁ שָׁא֗וּל אֶת־שְׁמוּאֵל֙ בְּתוֹךְ֙ הַשָּׁ֔עַר וַיֹּ֕אמֶר
הַגִּ֥ידָה־נָּ֖א לִ֑י אֵי־זֶ֖ה בֵּ֥ית הָרֹאֶֽה: יט וַיַּ֤עַן שְׁמוּאֵל֙
אֶת־שָׁא֔וּל וַיֹּ֕אמֶר אָנֹכִ֖י הָרֹאֶ֑ה עֲלֵ֤ה לְפָנַי֙ הַבָּמָ֔ה
וַאֲכַלְתֶּ֥ם עִמִּ֖י הַיּ֑וֹם וְשִׁלַּחְתִּ֣יךָ בַבֹּ֔קֶר וְכֹ֖ל אֲשֶׁ֥ר
בְּלִבְבֶ֛ךָ אַגִּ֥יד לָֽךְ: כ וְלָאֲתֹנֹ֞ת הָאֹבְדֹ֣ות לְךָ֗ הַיּוֹם֮
שְׁלֹשֶׁת֒ הַיָּמִ֔ים אַל־תָּ֥שֶׂם אֶת־לִבְּךָ֖ לָהֶ֑ם כִּ֥י נִמְצָ֖אוּ
וּלְמִ֥י כָל־חֶמְדַּ֖ת יִשְׂרָאֵ֑ל הֲלֹוא֙ לְךָ֔ וּלְכֹ֖ל בֵּ֥ית
אָבִֽיךָ: {ס} כא וַיַּ֣עַן שָׁא֔וּל וַיֹּ֕אמֶר הֲלוֹא֙ בֶּן־יְמִינִ֔י
אָנֹכִ֖י מִקַּטַנֵּ֣י שִׁבְטֵ֑י יִשְׂרָאֵ֔ל וּמִשְׁפַּחְתִּ֙י הַצְּעִרָ֔ה
מִכֹּל֙־מִשְׁפְּחֹ֣ות שִׁבְטֵ֔י בִּנְיָמִ֖ן וְלָמָ֣ה דִבַּ֥רְתָּ אֵלַ֖י
כַּדָּבָ֥ר הַזֶּֽה: {ס} כב וַיִּקַּ֣ח שְׁמוּאֵל֮ אֶת־שָׁא֣וּל
וְאֶת־נַעֲרֹו֒ וַיְבִיאֵ֙ם לִשְׁכָּתָ֔ה וַיִּתֵּ֥ן לָהֶ֖ם מָק֑וֹם
בְּרֹ֣אשׁ הַקְּרוּאִ֗ים וְהֵ֛מָּה כִּשְׁלֹשִׁ֥ים אִֽישׁ: כג וַיֹּ֣אמֶר
שְׁמוּאֵל֮ לַטַּבָּח֒ תְּנָה֙ אֶת־הַמָּנָ֔ה אֲשֶׁ֥ר נָתַ֖תִּי לָ֑ךְ
אֲשֶׁ֥ר אָמַ֖רְתִּי אֵלֶ֑יךָ שִׂ֖ים אִתָּ֥ה עִמָּֽךְ: כד וַיָּ֤רֶם
הַטַּבָּח֙ אֶת־הַשּׁ֔וֹק וְהָעֶלְיָ֖ה וַיָּ֣שֶׂם | לִפְנֵ֣י שָׁא֑וּל
וַיֹּ֣אמֶר הִנֵּ֤ה הַנִּשְׁאָר֙ שִׂ֣ים לְפָנֶ֔יךָ אֱכֹ֖ל כִּ֣י לַמֹּועֵ֑ד

שְׁמוּר־לְךָ֙ לֵאמֹ֔ר הָעָ֖ם | קָרָ֣אתִי וַיֹּ֑אכַל שָׁא֣וּל
עִם־שְׁמוּאֵ֗ל בַּיּ֙וֹם הַה֔וּא: כה וַיֵּרְד֖וּ מֵהַבָּמָ֣ה הָעִ֑יר
וַיְדַבֵּ֥ר עִם־שָׁא֖וּל עַל־הַגָּ֥ג: כו וַיַּשְׁכִּ֖מוּ וַיְהִ֣י כָעֲל֑וֹת
הַשַּׁ֙חַר֙ וַיִּקְרָ֣א שְׁמוּאֵ֔ל אֶל־שָׁא֖וּל הגג (הַגָּ֣גָה)
לֵאמֹ֑ר קוּמָ֗ה וַאֲשַׁלְּחֲךָ֙ וַיָּ֣קָם שָׁא֔וּל וַיֵּצְא֥וּ שְׁנֵיהֶ֖ם
הַח֥וּצָה וּשְׁמוּאֵ֖ל אָמַ֣ר אֶל־שָׁא֑וּל אֱמֹ֤ר לַנַּ֙עַר֙ וְיַעֲבֹ֣ר
לְפָנֵ֔ינוּ וַיַּעֲבֹ֖ר וְאַתָּ֣ה עֲמֹ֣ד כַּיּ֑וֹם וְאַשְׁמִיעֲךָ֙ אֶת־
דְּבַ֣ר אֱלֹהִ֔ים: {פ}

שמואל א פרק י

א וַיִּקַּ֤ח שְׁמוּאֵל֙ אֶת־פַּ֣ךְ הַשֶּׁ֔מֶן וַיִּצֹ֖ק עַל־רֹאשׁ֑וֹ
וַיִּשָּׁקֵ֕הוּ וַיֹּ֣אמֶר הֲלוֹא֩ כִּֽי־מְשָׁחֲךָ֨ יְהוָ֜ה עַל־נַחֲלָת֗וֹ
לְנָגִ֔יד: ב בְּלֶכְתְּךָ֥ הַיּ֛וֹם מֵעִמָּדִ֖י וּמָצָאתָ֣ שְׁנֵי֩
אֲנָשִׁ֨ים עִם־קְבֻרַ֜ת רָחֵ֗ל בִּגְבוּל֙ בִּנְיָמִ֔ן בְּצֶלְצַ֖ח
וְאָמְר֣וּ אֵלֶ֔יךָ נִמְצְא֞וּ הָאֲתֹנ֣וֹת אֲשֶׁ֣ר הָלַ֔כְתָּ לְבַקֵּ֑שׁ
וְהִנֵּ֤ה נָטַ֙שׁ אָבִ֣יךָ֔ אֶת־דִּבְרֵ֥י הָאֲתֹנ֖וֹת וְדָאֵ֣ג לָכֶ֑ם
לֵאמֹ֕ר מָ֥ה אֶֽעֱשֶׂ֖ה לִבְנִֽי: ג וְחָלַפְתָּ֥ מִשָּׁ֖ם וָהָלְאָ֑ה
וּבָאתָ֞ עַד־אֵל֣וֹן תָּבוֹ֗ר וּמְצָא֙וּךָ֙ שָׁ֣ם שְׁלֹשָׁ֔ה
אֲנָשִׁ֥ים עֹלִ֖ים אֶל־הָאֱלֹהִ֑ים בֵּ֤ית־אֵל֙ אֶחָ֣ד נֹשֵׂ֔א |
שְׁלֹשָׁ֥ה גְדָיִ֖ים וְאֶחָ֣ד נֹשֵׂ֑א שְׁלֹשֶׁת֙ כִּכְּרֹ֣ות לָ֔חֶם
וְאֶחָ֖ד נֹשֵׂ֣א נֵ֑בֶל־יָ֔יִן: ד וְשָׁאֲל֥וּ לְךָ֖ לְשָׁל֑וֹם וְנָתְנ֥וּ
לְךָ֖ שְׁתֵּי־לֶ֥חֶם וְלָקַחְתָּ֖ מִיָּדָֽם: ה אַחַ֞ר כֵּ֣ן תָּבוֹא֮
גִּבְעַ֣ת הָאֱלֹהִים֒ אֲשֶׁר־שָׁ֣ם נְצִבֵ֣י פְלִשְׁתִּ֔ים וְיִהְי֣
כְבֹאֲךָ֗ שָׁ֚ם הָעִ֔יר וּפָגַעְתָּ֥ חֶ֙בֶל֙ נְבִאִ֔ים יֹרְדִ֖ים
מֵהַבָּמָ֑ה וְלִפְנֵיהֶ֣ם נֵ֔בֶל וְתֹ֥ף וְחָלִ֖יל וְכִנּ֣וֹר וְהֵ֑מָּה
מִתְנַבְּאִֽים: ו וְצָלְחָ֥ה עָלֶ֖יךָ רֽוּחַ־יְהוָ֑ה וְהִתְנַבֵּ֥יתָ
עִמָּ֖ם וְנֶהְפַּכְתָּ֥ לְאִ֖ישׁ אַחֵֽר: ז וְהָיָ֕ה כִּ֥י תבאינה
(תָבֹ֛אנָה) הָאֹתֹ֥ות הָאֵ֖לֶּה לָ֑ךְ עֲשֵׂ֣ה לְךָ֔ אֲשֶׁ֥ר
תִּמְצָ֖א יָדֶ֑ךָ כִּ֥י הָאֱלֹהִ֖ים עִמָּֽךְ: ח וְיָרַדְתָּ֥ לְפָנַ֙י֙
הַגִּלְגָּ֔ל וְהִנֵּ֥ה אָנֹכִ֖י יֹרֵ֣ד אֵלֶ֑יךָ לְהַעֲלֹ֤ות עֹלֹות֙ לִזְבֹּ֣חַ
זִבְחֵ֔י שִׁלְמִ֖ים שִׁבְעַ֣ת יָמִ֑ים תּוֹחֵ֕ל עַד־בֹּואִ֥י אֵלֶ֖יךָ
וְהוֹדַעְתִּ֥י לְךָ֖ אֵ֥ת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶֽׂה: ט וְהָיָ֣ה כְּהַפְנֹתֹו֩
שְׁכֶ֨ם לָלֶ֜כֶת מֵעִ֣ם שְׁמוּאֵ֗ל וַיַּהֲפָךְ־לֹו֙ אֱלֹהִ֣ים לֵ֔ב
אַחֵ֖ר וַיָּבֹ֣אוּ כָל־הָאֹתֹ֣ות הָאֵ֑לֶּה בַּיּ֖וֹם הַהֽוּא: {ס}
י וַיָּבֹ֤אוּ שָׁם֙ הַגִּבְעָ֔תָה וְהִנֵּ֥ה חֶ֙בֶל־נְבִאִ֔ים לִקְרָאתֹ֑ו
וַתִּצְלַ֤ח עָלָיו֙ רֽוּחַ־אֱלֹהִ֔ים וַיִּתְנַבֵּ֖א בְּתוֹכָֽם: יא וַיְהִ֗י
כָּל־יֹודְעֹו֙ מֵאֶתְמ֔וֹל שִׁלְשֹׁ֖ם וַיִּרְא֑וּ וְהִנֵּ֤ה עִם־
נְבִאִים֙ נִבָּ֔א {ס} וַיֹּ֥אמֶר הָעָ֖ם אִ֣ישׁ אֶל־רֵעֵ֑הוּ מַה־
זֶּ֥ה הָיָ֛ה לִבֶּן־קִ֖ישׁ הֲגַ֥ם שָׁא֖וּל בַּנְּבִיאִֽים: יב וַיַּ֥עַן
אִ֛ישׁ מִשָּׁ֖ם וַיֹּ֣אמֶר ומִ֣י אֲבִיהֶ֑ם עַל־כֵּ֗ן הָיְתָ֛ה
לְמָשָׁ֥ל הֲגַ֖ם שָׁא֥וּל בַּנְּבִיאִֽים: יג וַיְכַל֙ מֵהִתְנַבֹּ֔ות
וַיָּבֹ֖א הַבָּמָֽה: יד וַיֹּ֨אמֶר֙ דֹּ֣ד שָׁא֔וּל אֶלָּ֖יו וְאֶל־נַעֲרֹ֑ו
אָ֣ן הֲלַכְתֶּ֔ם וַיֹּ֣אמֶר לְבַקֵּ֔שׁ אֶת־הָאֲתֹנֹ֖ות וַנִּרְאָ֣ה
כִּי־אַ֑יִן וַנָּבֹ֖וא אֶל־שְׁמוּאֵֽל: טו וַיֹּ֥אמֶר דֹּ֖ד שָׁא֑וּל
הַגִּ֣ידָה־נָּ֔א לִ֖י מָה־אָמַ֥ר לָכֶ֖ם שְׁמוּאֵֽל: טז וַיֹּ֥אמֶר
שָׁא֖וּל אֶל־דֹּודֹ֑ו הַגֵּ֤ד הִגִּיד֙ לָ֣נוּ כִּי֙ נִמְצְא֣וּ הָאֲתֹנֹ֔ות
וְאֶת־דְּבַ֥ר הַמְּלוּכָ֖ה לֹא־הִגִּ֥יד לֹ֛ו אֲשֶׁר־אָמַ֥ר
שְׁמוּאֵֽל: {פ}
יז וַיַּצְעֵ֥ק שְׁמוּאֵ֛ל אֶת־הָעָ֖ם אֶל־יְהוָ֑ה הַמִּצְפָּֽה: יח
וַיֹּ֣אמֶר | אֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל {פ}
כֹּ֥ה־אָמַ֛ר יְהוָ֥ה אֱלֹהֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל אָנֹכִ֞י הֶעֱלֵ֣יתִי אֶת־
יִשְׂרָאֵ֗ל מִמִּצְרַ֙יִם֙ וָאַצִּ֣יל אֶתְכֶ֔ם מִיַּ֖ד מִצְרַ֥יִם וּמִיַּ֖ד
כָּל־הַמַּמְלָכ֑וֹת הַלֹּחֲצִ֖ים אֶתְכֶֽם: יט וְאַתֶּ֣ם הַיֹּ֔ום
מְאַסְתֶּ֖ם אֶת־אֱלֹהֵיכֶ֑ם אֲשֶׁר־הוּא֙ מוֹשִׁ֣יעַ לָכֶ֔ם
מִכָּל־רָעֹותֵיכֶ֖ם וְצָרֹתֵיכֶ֑ם וַתֹּ֣אמְרוּ֔ לֹ֕ו כִּי־מֶ֖לֶךְ
תָּשִׂ֣ים עָלֵ֑ינוּ וְעַתָּ֗ה הִתְיַצְּב֛וּ לִפְנֵ֥י יְהוָ֖ה לִשִּׁבְטֵיכֶ֥ם
וְלַאלְפֵיכֶֽם: כ וַיַּקְרֵ֥ב שְׁמוּאֵ֖ל אֶת כָּל־שִׁבְטֵ֣י
יִשְׂרָאֵ֑ל וַיִּלָּכֵ֖ד שֵׁ֥בֶט בִּנְיָמִֽן: כא וַיַּקְרֵ֞ב אֶת־שֵׁ֣בֶט
בִּנְיָמִן֮ לְמִשְׁפְּחֹתָו֒ וַתִּלָּכֵד֙ מִשְׁפַּ֣חַת הַמַּטְרִ֔י וַיִּלָּכֵד֙

שָׁאוּל בֶּן־קִישׁ וַיְבַקְשֻׁהוּ וְלֹא נִמְצָא: כב וַיִּשְׁאֲלוּ־
עוֹד בַּיהוָה הֲבָא עוֹד הֲלֹם אִישׁ {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה
הִנֵּה־הוּא נֶחְבָּא אֶל־הַכֵּלִים: כג וַיָּרֻצוּ וַיִּקָּח�ֻהוּ
מִשָּׁם וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ הָעָם וַיִּגְבַּהּ מִכָּל־הָעָם
מִשִּׁכְמוֹ וָמָעְלָה: כד וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־הָעָם
הַרְאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ יְהוָה כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל־
הָעָם וַיָּרִעוּ כָל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ: {ס} כה
וַיְדַבֵּר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אֵת מִשְׁפַּט הַמְּלֻכָה
וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר וַיַּנַּח לִפְנֵי יְהוָה וַיְשַׁלַּח שְׁמוּאֵל אֶת־
כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ: כו וְגַם־שָׁאוּל הָלַךְ לְבֵיתוֹ
גִּבְעָתָה וַיֵּלְכוּ עִמּוֹ הַחַיִל אֲשֶׁר־נָגַע אֱלֹהִים
בְּלִבָּם: כז וּבְנֵי בְלִיַּעַל אָמְרוּ מַה־יּוֹשִׁיעֵנוּ זֶה וַיִּבְזֻהוּ
וְלֹא־הֵבִיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כְּמַחֲרִישׁ: {פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת מקץ

יום **ראשון**	**כא** 22	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ה' **ירושלמי:** שקלים ז' **תוספתא:** שביעית ד **נ"ך:** שמואל א ד **משניות:** נזיר א **זהר:** חלק א עמ' תז-תח	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:19 | **סו"ז תפילה** ..... 9:57 **נץ החמה** ..... 6:37 | **חצות היום** ..... 11:37 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:18 | **שקיעה** ..... 4:36 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:07 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:49
יום **שני**	**כב** 23	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ו' **ירושלמי:** שקלים ח' **תוספתא:** שביעית ה **נ"ך:** שמואל א ה **משניות:** נזיר ב **זהר:** חלק א עמ' תט-תי	**עלות השחר** (72 דק) ... 5:19 | **סו"ז תפילה** ..... 9:57 **נץ החמה** ..... 6:37 | **חצות היום** ..... 11:37 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:19 | **שקיעה** ..... 4:36 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:07 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:49
יום **שלישי**	**כג** 24	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ז' **ירושלמי:** שקלים ט' **תוספתא:** שביעית ו **נ"ך:** שמואל א ו **משניות:** נזיר ג **זהר:** חלק א עמ' תיא-תיב	**עלות הש,חר** (72 דק) ... 5:19 | **סו"ז תפילה** ..... 9:58 **נץ החמה** ..... 6:38 | **חצות היום** ..... 11:38 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:19 | **שקיעה** ..... 4:37 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:08 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:50
יום **רביעי**	**כד** 25	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ח' **ירושלמי:** שקלים י' **תוספתא:** שביעית ז **נ"ך:** שמואל א ז **משניות:** נזיר ד **זהר:** חלק א עמ' תיג-תיד	**ערב חנוכה** **עלות השחר** (72 דק) ... 5:20 | **סו"ז תפילה** ..... 9:58 **נץ החמה** ..... 6:38 | **חצות היום** ..... 11:38 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:20 | **שקיעה** ..... 4:37 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:08 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:50
יום **חמישי**	**כה** 26	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין ט' **ירושלמי:** שקלים י"א **תוספתא:** שביעית ח **נ"ך:** שמואל א ח **משניות:** נזיר ה **זהר:** חלק א עמ' תטו-תטז	**א' דחנוכה** **עלות השחר** (72 דק) ... 5:20 | **סו"ז תפילה** ..... 9:59 **נץ החמה** ..... 6:39 | **חצות היום** ..... 11:39 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:20 | **שקיעה** ..... 4:38 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:09 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:51
יום **שישי**	**כו** 27	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין י' **ירושלמי:** שקלים י"ב **תוספתא:** תרומות א **נ"ך:** שמואל א ט **משניות:** נזיר ו **זהר:** חלק א עמ' תיז-תיח	**ב' דחנוכה** **עלות השחר** (72 דק) ... 5:21 | **סו"ז תפילה** ..... 9:59 **נץ החמה** ..... 6:39 | **חצות היום** ..... 11:39 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:21 | **שקיעה** ..... 4:39 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:09 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:52 **הדלקת נרות** (40 דק): 3:59 (20 דק): 4:19
שב"ק	**כז** 28	**לימוד יומי:** **בבלי:** סנהדרין י"א **ירושלמי:** שקלים י"ג **תוספתא:** תרומות ב **נ"ך:** שמואל א י **משניות:** נזיר ז **זהר:** חלק א עמ' תיט-תכ	**שבת קודש פרשת מקץ, מברכין חודש טבת, שבת חנוכה** **עלות השחר** (72 דק) ... 5:21 | **סו"ז תפילה** ..... 10:00 **נץ החמה** ..... 6:39 | **חצות היום** ..... 11:40 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:21 | **שקיעה** ..... 4:39 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:09 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:52 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 5:52**

מולד חודש טבת יהיה ביום שני בשעה 5, 33 דקות ו 16 חלקים

עֵת רָצוֹן גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה מְאֹד לָשֶׁבֶת מוּל נֵרוֹת חֲנֻכָּה וּלְזַמֵּר זְמִירוֹת, וְכֵן לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ לְטוֹבָה !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)